

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Калина ПАШКЕВИЧ, Цзянсінь ЛЮ

**ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ
В ДИЗАЙНІ ОДЯГУ XX – XXI СТОЛІТТЯ**

Монографія

Київ 2023

УДК 7.05: 655:262

Д44

Рецензенти:

Склярєнко Наталія Владиславівна – канд. мист., доц., доцент кафедри архітектури і дизайну Луцького національного технічного університету;

Краснюк Лариса Володимирівна – канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри технології і конструювання швейних виробів Хмельницького національного університету.

*Рекомендовано Вченою радою Київського
національного університету технологій та дизайну
(Протокол №5 від 25 січня 2023)*

Д44 К. Пашкевич, Ц. Лю. Декоративне оздоблення в дизайні одягу XX – XXI століття: моногр. Київ: КНУТД, 2023. 200 с.

ISBN 978-617-7763-14-6

Монографію присвячено дослідженню декоративного оздоблення в дизайні одягу XX – початку XXI століття з метою визначення художніх засобів його формування та інноваційних технологій створення.

УДК 7.05: 655:262

ISBN 978-617-7763-14-6

© К. Пашкевич, Ц. Лю, 2023

© КНУТД, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
РОЗДІЛ 1. ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕМИ.....	7
1.1 Декоративне оздоблення одягу: терміни, класифікація.....	7
1.2 Аналіз робіт за темою дослідження.....	21
Висновки до розділу 1.....	34
Література до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ В ІСТОРИКО- КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ.....	38
2.1. Еволюція декоративного оздоблення одягу: основні етапи.....	38
2.2. Розвиток декоративного оздоблення костюма XX – початку XXI ст.	46
2.3. Специфіка створення ексклюзивного одягу з ручним оздобленням у майстернях Будинків високої моди.....	66
2.4. Технології створення декоративного оздоблення одягу для Будинків високої моди.	73
Висновки до розділу 2.....	83
Література до розділу 2.....	85
РОЗДІЛ 3. ТИПОЛОГІЇ ДЕКОРАТИВНОГО ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ	
3.1. Аналіз та систематизація різновидів вишивки.....	87
3.2. Перфорація та аплікація як вид декоративного оздоблення одягу.....	111
3.3. Об’ємне оздоблення одягу та його різновиди	119
3.4. Засоби оздоблення текстильних матеріалів та виробів.....	126
3.5. Інтерпретації декору як джерела натхнення у колекціях сучасних дизайнерів.....	132
3.6. Загальна типологічна схема різновидів декоративного оздоблення одягу	135
Висновки до розділу 3.....	139
Література до розділу 3.....	140

РОЗДІЛ 4. ІННОВАЦІЇ В ДИЗАЙНІ І ДЕКОРАТИВНОМУ

ОЗДОБЛЕННІ ОДЯГУ	142
4.1. Інновації в текстилі і одязі різного призначення	142
4.2. Інновації в сфері дизайну текстилю.....	144
4.3. Застосування 3D-технологій в дизайні одягу.....	150
4.4. Одяг з інтегруванням різноманітних пристроїв.....	156
4.5. Інновації в декоративному оздобленні сучасного одягу	162
Висновки до розділу 4.....	168
Література до розділу 4.....	169
Додатки.....	170

ПЕРЕДМОВА

Актуальність дослідження обумовлена впливом художньо-проектних та інноваційних процесів в сучасному дизайні одягу на формування актуального проектного образу в дизайні костюма взагалі, та декоративного оздоблення одягу зокрема. XX ст. – початок XXI ст. характеризуються швидким розвитком інноваційних технологій в усіх галузях науки. Розширення обсягів масового виробництва одягу, швидкі темпи розвитку інформаційних та інноваційних технологій спричинили необхідність дизайн-проектування виробів фешн-індустрії, які підкреслюватимуть індивідуальність людини, що є можливим у випадку використання сучасних методів і художніх засобів декоративного оздоблення одягу. Використання традиційних та інноваційних видів декоративного оздоблення одягу дає можливість підвищити естетичний рівень та конкурентоспроможність виробів, урізноманітнити художньо-композиційні рішення та посилити його художню виразність.

У першому розділі досліджено джерела інформації з дизайну виробів фешн-індустрії з оздобленням, проаналізовано сучасний стан мистецтвознавчої складової розвитку костюма і моди, вивчено існуючі класифікації декоративного оздоблення одягу, проведено аналіз термінологічної складової дослідження.

У другому розділі проаналізовано еволюцію декоративного оздоблення костюма та визначено основні етапи його розвитку і формування. Досліджено розвиток оздоблення одягу в творчості світових дизайнерів XX – початку XXI ст., виявлено основні тенденції в оздобленні жіночого і чоловічого костюма цього періоду. Досліджено діяльності найбільших дизайн-студій та майстерень Європи, які займаються оздобленням одягу і співпрацюють зі світовими дизайнерами та брендами, виявлено, що при створенні одягу люксового сегменту бренди користуються новітніми технологіями для забезпечення вищої якості продукції. Класифіковано особливості проектних практик в творчості світових дизайнерів, описані унікальні технології декоративного оздоблення,

що використовують відомі світові Будинки мод у своїй творчій діяльності, виявлено етапи створення ручного оздоблення одягу колекцій haute couture.

У третьому розділі проаналізовано декоративне оздоблення в творчості світових дизайнерів та колекціях відомих Будинків мод, визначено особливості виготовлення та використання оздоблення, проаналізовано його види і класифікації. Виявлено художні засоби в декоративному оздобленні костюма XX – XXI ст., розроблено типологію оздоблення: за видом, за способом виготовлення, за способом фіксації обробки, за способом впливу на матеріал та іншими ознаками. Розроблено узагальнену систематизацію видів вишивки за основними та додатковими ознаками: технікою виконання, залежно від матеріалів, які використовуються; за принципом використання спецобладнання тощо. Надано класифікацію різновидів перфорації і аплікації за різними ознаками, систематизовано способи їхнього виготовлення. Розроблено класифікацію об'ємного оздоблення одягу, вивчено сучасні види оздоблення в колекціях світових Будинків моди. Розглянуто художні засоби та сучасні техніки оздоблення текстильних матеріалів та виробів. Розроблено типологію декоративного оздоблення одягу, виявлено специфіку та охарактеризовано можливі варіанти сучасних видів оздоблення та їх застосування в дизайні сучасних колекцій одягу.

Четвертий розділ присвячено аналізу сучасних та інноваційних технологій в оздобленні текстилю і одягу. Проаналізовано та систематизовано основні напрями застосування інновацій у текстилі та дизайн-проектуванні одягу – нано-, біотехнології, мікрокапсуляція, 3D-друк, смарт одяг з інтегруванням гаджетів тощо. Розроблено класифікацію інноваційних технологій в дизайні одягу та виявлено такі: виробництво тканин з властивостями самоочищення під дією сонячного світла, надання тканині властивостей водонепроникності, використання сировини вторинної переробки, використання рослинних матеріалів, бактерій для створення штучної шкіри тощо. Розглянуто інновації в сфері дизайну текстилю та проаналізовано інноваційні види оздоблення одягу.

РОЗДІЛ 1

ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕМИ

1.1. Декоративне оздоблення одягу: терміни, класифікація

Оздоблення одягу – один з декоративних елементів композиції одягу, який залежить від виду одягу, обумовлений призначенням виробу, сезоном використання, модними тенденціями тощо [1]. Оздоблення має доповнювати, прикрашати виріб. В історії костюма були періоди, коли оздоблення було головною частиною композиції одягу, а лінії костюма лише елементом, фоном.

Оздоблення – це спосіб декорування чи доповнення одягу, яке визначає призначення одягу та його характер [2].

Декор (фр. *décor*) – система, сукупність декоративних елементів (прикрас) в архітектурі, інтер'єрі. Декор одягу – це його прикрашання, художнє оформлення за допомогою мистецьких, у тому числі, і орнаментальних мотивів: вишивки, надрукованих рисунків, стразів тощо. До видів декору сучасного одягу належать стрази, бісер, пайетки тощо, які приклеюють або пришивають до деталей швейних виробів, а також аксесуари [1].

Оздоблення збагачує художньо-образний задум костюма, залежить від сучасного напрямку моди і самостійного призначення зазвичай, окрім естетичного, в одязі не має. Одні види оздоблень одночасно мають декоративне і конструктивне значення, інші – декоративне і утилітарне.

Для оздоблення одягу використовують різноманітні матеріали: трикотаж; натуральне та штучне хутро, шовк, шкіру; різноманітну фурнітуру; сутаж; тасьму, шнур; кант; мережива різних видів; кисті; бахрому; стрічки; аплікації різноманітних технік; вишивку різними матеріалами: нитками, бісером, стеклярусом, паєтками, перлами, коштовним та звичайним камінням. Оздобленням може бути тканина іншого кольору чи фактури, вишивка, фурнітура, обробка деталей кокеток, кишень, застібок, декоративні строчки, канти, мереживо та тасьма, бахрома, аплікація, штучні квіти тощо. Крім того, в дизайні одягу використовуються заціпи, буфи, бейки, рюші, жабо, волани, оборки, плісе, рулики, фестони, галстуки, банти, які отримують шляхом обробки тканини різними способами [3].

Від декоративного оздоблення одягу часто залежить його зовнішній вигляд і його зорове сприйняття. В дизайні одягу при виборі виду оздоблення використовують прийоми нюансу, тотожності і контрасту, поєднання різних видів. Підбір оздоблення зазвичай виконує дизайнер, що розробляє колекцію спираючись як на стилістику та композиційні особливості виробів, так і на особливості самого оздоблення. Для оздоблення можуть використовуватись різні види матеріалів, традиційні та інноваційні методи виготовлення, ручні та машинні роботи.

Декоративне оздоблення одягу належить до композиційних елементів форми одягу поряд з конструктивними і конструктивно-декоративними лініями, не виступаючи при цьому самостійним елементом композиції. Оздоблення може бути використане для підкреслення форми виробу або її частини, членування форми на частини, об'єднання частин форми або кількох різних самостійних форм, організації зорового руху в певному напрямі на поверхні форми. Оздоблення збагачує художньо-образний задум костюма. Одні види

декоративного оздоблення одночасно мають декоративне і конструктивне значення, інші – декоративне і утилітарне.

Застосування декору може бути локальне (на рукавах, по пілочці, по подолу виробів, біля горловини, на поясі, по талії тощо) та глобальне (поєднання декількох локальних ділянок в одній моделі).

Оздоблення може бути постійним (вишивка, мережка, кант, аплікація, гудзики тощо) і знімним (вставки, коміри, манжети, пояс, банти, квіти тощо). При знімному оздобленні один і той же костюм може мати різне призначення.

Існує багато класифікацій оздоблення і одязі. Розглянемо деякі з них. Види оздоблення можна поділити на такі групи [1]:

- виконані безпосередньо на поверхні деталей одягу (рельєфні шви, декоративні строчки, складки, драпірування, плісе, гофре, аплікація, вишивка, мереживо, стрічки, тасьма, шнур, бахрома, бісер, каміння);
- виконані з тканини виробу або оздоблювальної тканини, яка є деталлю виробу і надає об'єму (оборки, волани, підрізи, рюші, буфи, бейки, канти, клапани, хлястики, тощо);
- знімні деталі (жабо, коміри, краватки, бант, манжети, кокілье);
- виконані на деталях (кокетки, складки, машинні шви, клапани, хлястики);
- додаткові елементи – виконані з інших (не основних) матеріалів (зі шкіри, замші, хутра, оксамиту, трикотажу тощо); фурнітура (з використанням гудзиків, пряжок, блискавок тощо); друковані рисунки: графіті, квіти тощо.

Є інша класифікація сучасних видів оздоблення одягу. В цю класифікацію входять тканина (поєднання тканин різних кольорів, поєднання тканин різних фактур, але однакових кольорів і поєднання тканин різних фактур різних кольорів), вишивка (ручна або машинна, виконана різними нитками, бісером, стеклярусом, перлами та паетками), фурнітура (різноманітні гудзики, гачки, застібки), машинні стібки, трикотаж (певні акцентні деталі на виробі), хутро (штучне та натуральне), китиці, бахрома, мереживо, мережка, квіти (штучні та справжні) та стрічки (матові та блискучі).

Існуюче в практиці дизайну одягу оздоблення поділити на сім груп:

1. оздоблення, отримане в результаті виконання всіх видів рельєфних швів, складок, буф, драпіровок, складок, плісе, гофре, оздоблювальних строчок;
2. оздоблення деталями, виконаними з тканини виробу або оздоблювальної тканини: оборки, рюші, волани, бейки, канти, обкантивальні шви, рулик, банти, краватки, хлястики, клапани;
3. декорування спеціальними оздоблювальними матеріалами: мереживо, тасьма, шнур, сутаж, бахрома, стрічка, квіти;
4. оздоблення фурнітурою: гудзики, пряжки, декоративні кнопки, блочки, хольнітени, застібки-блискавки;
5. оздоблення вишивкою, аплікацією, емблемами;
6. оздоблення іншими матеріалами: хутро і шкіра натуральні і штучні, трикотаж, замша, спилок, оксамит, мереживне полотно, тканини;
7. оздоблення поверхонь деталей виробів і тканин друкованим рисунком, батиком, розпис тощо.

Розмаїття видів оздоблення можна представити у вигляді структурної багаторівневої схеми, де всі види оздоблення одягу розглядаються за чотирма рівнями:

1. за способом виготовлення: поверхнева обробка, об'ємне оздоблення, додаткові аксесуари;
2. за способом дії на матеріал: механічний вплив, фізико-хімічний вплив, комбінована дія;
3. за способом з'єднання (фіксації) обробки: ниткове з'єднання, клейове з'єднання, зварне, закріплювальний, фіксація за допомогою волого-теплової обробки (ВТО), фіксація за допомогою ВТО і хімічних засобів;
4. за асортиментом (найменуванням) видів обробки: аплікація, вишивка, оздоблювальні строчки і шви, оздоблювана фурнітура, оздоблення шнуром, бейкою, бахромою, складками, драпіруванням, заціпами, буфи, плісе, гофре тощо.

Види оздоблення за способом виготовлення можна поділити на три групи: плоске оздоблення; об'ємне оздоблення; додаткові аксесуари.

Плоске оздоблення виконується безпосередньо на поверхні деталей виробу, при цьому просторова форма матеріалу не змінюється. До плоского оздоблення одягу належать:

- оздоблювальні строчки, які підкреслюють і роблять більш помітними конструктивні лінії, шви, краї деталей;
- оздоблення тасьмою, шнуром, сутажем, бахромою, бейкою тощо, які використовують для оздоблення країв деталей;
- вишивка ручна і машинна, яку виконують нитками, бісером, стеклярусом, перлинами, паєтками тощо;
- аплікація, виконана різними способами з різних матеріалів;
- оздоблення металевою, пластмасовою, дерев'яною та іншою фурнітурою (гудзиками, пряжками, блочками, застібкою-блискавкою, гачками, кнопками тощо);
- комбінування різних матеріалів, поєднання тканин однієї фактури різних кольорів; тканин різних фактур одного кольору тощо;
- інше оздоблення.

Об'ємне оздоблення забезпечує об'ємну форму виробу і окремих його деталей за рахунок зміни просторового розташування матеріалів. Об'ємне оздоблення поділяють:

- на рухоме оздоблення, яке передбачає певну свободу зміни початкової форми. Це драпіровки, складки, волани, зборки, плісе, гофре тощо;
- на нерухоме оздоблення, при якому об'ємна форма не змінюється і зазвичай закріплена за допомогою ниток, прокладок, клею. Це буфи, заціпи, декоративне вистьобування (квілт) тощо [2].

Об'ємне оздоблення виконується за рахунок зміни просторового розташування матеріалів та забезпечує об'ємну форму деталей і виробу в цілому [4]. До цього виду оздоблення відносять: драпірування, рюші, волани,

складки, зборки, буфи, заціпи та інше. Найпопулярнішою об'ємною аплікацією вважаються квіти з тканини, з великою кількістю пелюсток, іноді з використанням намистин, бісеру, каміння.

На рис. 1.1, рис. 1.2 надано приклади застосування плоского і об'ємного оздоблення в колекціях сучасних дизайнерів. Світові Будинки мод та дизайнери представляють свої колекції чотири рази на рік – весна-літо (spring-summer – SS), осінь-зима (fall-winter – FW) та міжсезонні pre-fall і cruise (resort). Окрім цього, деякі бренди представляють колекції bridal (весільна мода). Саме такі позначення використано нами в роботі при аналізі моделей колекцій дизайнерів.

Додаткові аксесуари одягу – це знімні оздоблювальні деталі (шарфи, краватки, квіти, кокільє, жабо, коміри, манжети, пояси тощо). Приклади використання додаткових аксесуарів оздоблення суконь в колекціях FW 2019/20 сучасних дизайнерів, представлено на рис. 1.3.

Окрім наведених вище класифікацій можна виділити ще такі ознаки класифікації оздоблення як:

- метод виготовлення (ручний – виконується людиною за допомогою спеціального обладнання, та машинний – виконується на спеціальній машині),
- матеріал виготовлення (основний матеріал, декоративний матеріал або відмінний від основного, додатковий (нитки, бісер, гудзики тощо),
- закріплення на виробі (постійне та тимчасове).

В сучасних колекціях дизайнери використовують різні види декору при створенні моделей: буфи; аплікація; розпис (вільна техніка, батік тощо); печворк; ткацтво; штучне зістарювання; перфорація; гофрування; фарбування; оздоблення іншими матеріалами (хутром та шкірою, трикотажем, замшею, оксамитом, шифоном та органзою тощо); оздоблення нетрадиційними матеріалами та методами; оздоблення фурнітурою тощо.

Розрізняють: ручний (вишивка, буфи, інкрустація, аплікація, розпис, плетіння, орігамі, печворк, в'язання, валяння, квілтінг, об'ємні елементи, випалювання, витравлювання тощо), механізований або автоматичний (штучне

зістарювання, ткацтво, випарювання, плісировка, гофрування, друк, перфорація, мармурування, фарбування, градування, креширування, оздоблення фурнітурою, тиснення тощо) і комбінований способи виготовлення декоративного оздоблення одягу.

Рис. 1.1. Використання плоского оздоблення суконь в колекціях FW 2019-20 рр. сучасних дизайнерів: а – аплікація, Valentino; б – вишивка нитками, Dries van Noten; в – вишивка бісером, Louis Vuitton; г – стрази, Pamela Roland; д – гіпюр, Alexander McQueen

Рис. 1.2. Використання об'ємного оздоблення суконь в колекціях FW 2019-20 рр. сучасних дизайнерів: а – драпіровка, Alexander McQueen; б – складки, Emilia Wickstead; в – плісе, Gucci; г – перфорація, Fendi; д – волани, Philosophy di Lorenzo Serafini

Рис. 1.3. Використання додаткових аксесуарів оздоблення суконь в колекціях FW 2019-20 рр. сучасних дизайнерів: а – накладні кишені, Balenciaga; б – бант, Moschino; в – комір, Gucci; г – пояс, Tommy Hilfiger; д – краватка, Elie Saab

До першої групи (ручне оздоблення) можна віднести: вишивку нитками, бісером, паєтками, стрічками; буфи; інкрустацію; аплікацію; різноманітні розписи: вільний розпис, холодний батик, гарячий батик; плетіння; оригамі; печворк; в'язання; валяння (сухе, на текстильному матеріалі, мокре); квілтінг; об'ємні елементи; випалювання; витравлювання тощо (рис. 1.4). Висока трудомісткість є характерною особливістю ручного способу виробництва, тому його використовують переважно лише для створення ексклюзивних виробів, які вирізняються оригінальністю, художньою виразністю, високою якістю та вартістю.

До другої групи (механізоване оздоблення) належить: штучне зістарювання: витирання, знебарвлення, навмисне забруднення, штопання штучно створених дір; ткацтво; виварювання; плісировка; гофрування; друк: трансферний, шовкографія, сублімаційний, вакуумний; перфорація; мармурювання; фарбування; градування; креширування; оздоблення

фурнітурою: декоративне, функціональне, комбіноване; тиснення тощо (рис. 1.5).

Рис. 1.4. Декоративне оздоблення ручного способу виготовлення: а – аплікація; б – вишивка; в – пєчворк; г – буфи

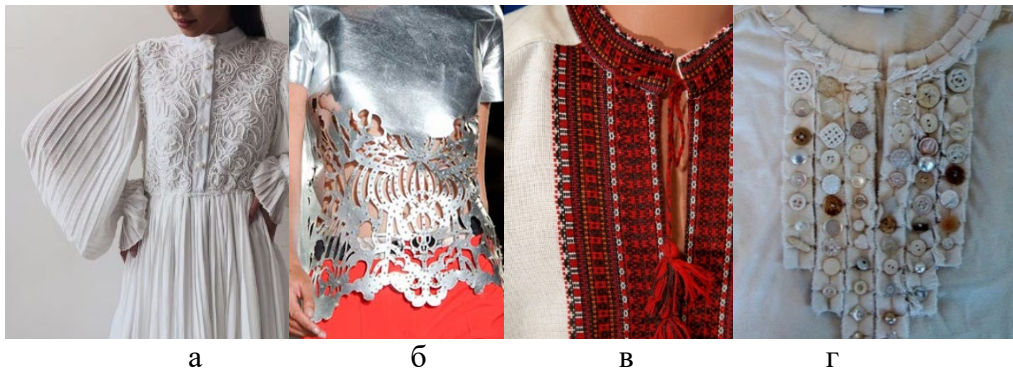

Рис. 1.5. Декоративне оздоблення механізованого способу виготовлення: а – плісировка; б – перфорація; в – ткацтво; г – оздоблення фурнітурою

Третя група комбіновані способи декоративного оздоблення, що передбачає поєднання між собою різних видів оздоблення.

Зазвичай оздоблення одягу – це поєднання з різноманітними за структурою тканинами та матеріалами, які можуть бути як в якості основного матеріалу, так і в якості додаткових деталей, наприклад, рукави джинсової куртки з хутром. З основними тканинами використовують мереживо, трикотаж, шкіру, хутро, велюр, вельвет та інші матеріали.

В дизайні модного одягу часто використовують різноманітні матеріали як основну тканину, так і в якості додаткових матеріалів (рис. 1.6). Так, з трикотажу може бути виготовлений комір, манжети, край капюшона, деталі верхнього і спортивного одягу, кокетка з коміром, вставка, планка для застібки, клапани, кишені. Хутро натуральне і штучне широко використовується як

оздоблення у верхньому одязі весняно-осіннього і особливо зимового сезонів. Натуральна та штучна шкіра, подібно тканині, використовується як оздоблення для верхнього і спортивного одягу у вигляді кантів, поясів-ремінців, комірів, манжет та клапанів.

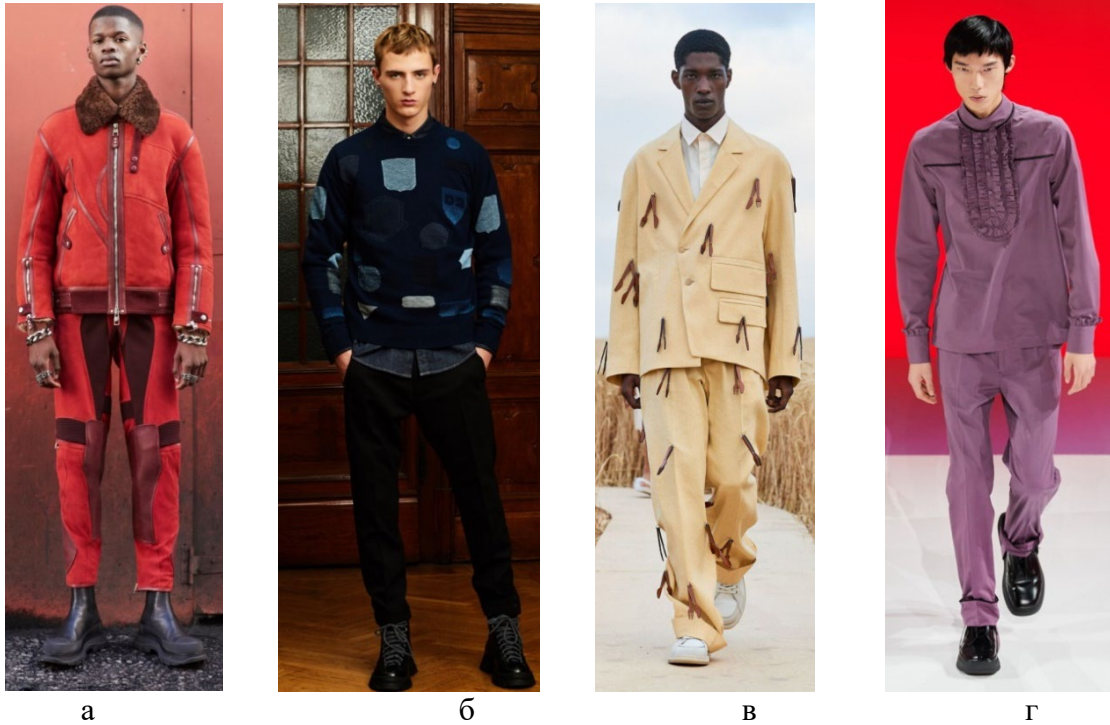

Рис. 1.6. Оздоблення в колекціях чоловічого одягу: а – шкіра та хутро, Alexander McQueen Menswear FW 2020-2021; б – аплікація, Dsquared2 Pre-Fall 2020; в – фурнітура, Jacquemus SS 2021; г – рюші, Prada Menswear FW 2020-2021

Сучасні художники-модельєри в своїх моделях спеціально підкреслюють розкіш, красу, текстуру матеріалу. Одні і ті ж методи проєктування, прийоми крою, декорування, пов'язані з певним історичним періодом, переробляються, виходячи з технологічних можливостей і естетичних критеріїв. Для виконання оригінального одягу завжди застосовувалися дорогі матеріали: оксамит, шовк, золоті і срібні нитки, низу перли, дорогоцінне каміння, проте в даний час вони часто замінюються імітаціями.

Залежно від призначення одягу розрізняють різні види декоративного оздоблення. Для повсякденного одягу характерна помірна кількість оздоблення в одязі. Такий одяг призначений для роботи і різних занять (навчання, прогулянок, відвідувань виставок тощо), а його характер і стиль залежать від

роду діяльності людини, способу життя тощо. У сучасному одязі часто зустрічається нетрадиційне поєднання тканин саме у повсякденному одязі: атлас і оксамит, аплікація з мережива на шкіряних куртках, вишивка, декор прозорими тканинами, оздоблення тасьмою та фурнітурою тощо. Вишивка може бути ручна і машинна, виконана нитками, стеклярусом, бісером, пастками тощо.

Для святкового одягу для різних урочистих подій, святкувань та відпочинку використовують яскраві контрасти кольору, форми і великі аксесуари, різноманітний декор і оздоблення та застосовують матеріали з незвичними фактурами. Дизайнери часто застосовують вишивку бісером, пастками, стеклярусом, гаптування тощо.

Аналізуючи всі види оздоблення в загальному – було визначено, що їх розділяють на матеріали і форми обробок оздоблення на сім груп:

Перша група – це оздоблення, яке отримується внаслідок виконання різних видів рельєфних швів, кокеток, складок, буф, жабо, драпіровок, складок всіх видів, плісе, гофре, оздоблювальних строчок. Оздоблення цієї групи використовуються в різноманітних видах одягу, йому приділяється велика увага в процесі створення моделі, так як вони є засобом створення форми. Дані види оздоблення є доволі лаконічними і порівняно стабільними, їхнє призначення не лише декоративне, конструктивне, а й утилітарне. Вони є нерозривні в поєднанні з конструкцією виробу, оскільки значною мірою визначають необхідну кількість матеріалів, яку необхідно витратити на їх виробництво.

Друга група – це обробка деталями, виконаними з тканини виробу або оздоблювальної тканини, а саме: оборки, рюші, волани, бейки, канти, обкантивальні шви, рулик, банти, краватки, хлястики, клапани. Дане оздоблення впливає на конфігурацію і розмір основних деталей, і широко використовується при виробництві одягу на одній конструктивній основі. Деякі види такого оздоблення мають декоративне і утилітарне призначення, так як скріплюють краї деталей.

Третя група – оздоблення спеціальними оздоблювальними матеріалами як: мереживо, тасьма, шнур, сутаж, бахрома, стрічка, квіти різних технік.

Четверта група містить оздоблення фурнітурою: гудзики, пряжки, декоративні кнопки, застібки-блискавки, тощо. Оздоблення даної групи зазвичай є елементом застібки і виконує утилітарну функцію, надає зручність користування одягом, проте часто має естетичну функцію.

До п'ятої групи відносяться оздоблення вишивкою та аплікацією різних видів, емблемами тощо.

Шоста група характеризує оздоблення іншими матеріалами, а саме хутро і шкіра натуральні і штучні, трикотаж, замша, мереживне полотно, тощо.

Сьома група – це оздоблення поверхонь деталей виробів і тканин друкованим рисунком, різними поверхневими ефектами, батиком, розписом тощо. До цієї групи також можна віднести оздоблення, пов'язане з руйнуванням структури матеріалу, так зване штучне зістарення одягу, – протирання, прорізання, утворення отворів, часткове виймання ниток основи або утку з матеріалу, перфорація тощо. Отвори на виробах можуть бути різноманітні, будь-якого розміру та конфігурації: хаотично розкидані маленькі, великі, такі, що займають значну частину деталі виробу тощо.

Рис. 1.7. Оздоблення в колекціях чоловічого одягу: а – оздоблювальні строчки, Balmain Menswear FW 2020-2021; б – рельєфні шви, Louis Vuitton Fall 2020 Menswear fashion show; в – плісе, Alexander McQueen Menswear SS 2020

Для сучасної моди характерна еkleктика, тому в костюмі може бути присутніми одночасно декілька видів оздоблення. Найчастіше – це різноманітні відомі техніки вишивки або поєднання традицій і новаторства у створенні нових технік з використанням нестандартних матеріалів (рис. 1.7).

Аналіз видів оздоблення показав, що їх можна розділити на плоске, об'ємне та додаткові аксесуари (рис. 1.8). Визначено, що види оздоблення в колекціях світових дизайнерів одягу варіюються в залежності від техніки виконання, призначення одягу, використання спеціального обладнання, виду матеріалів, які використовуються, тощо.

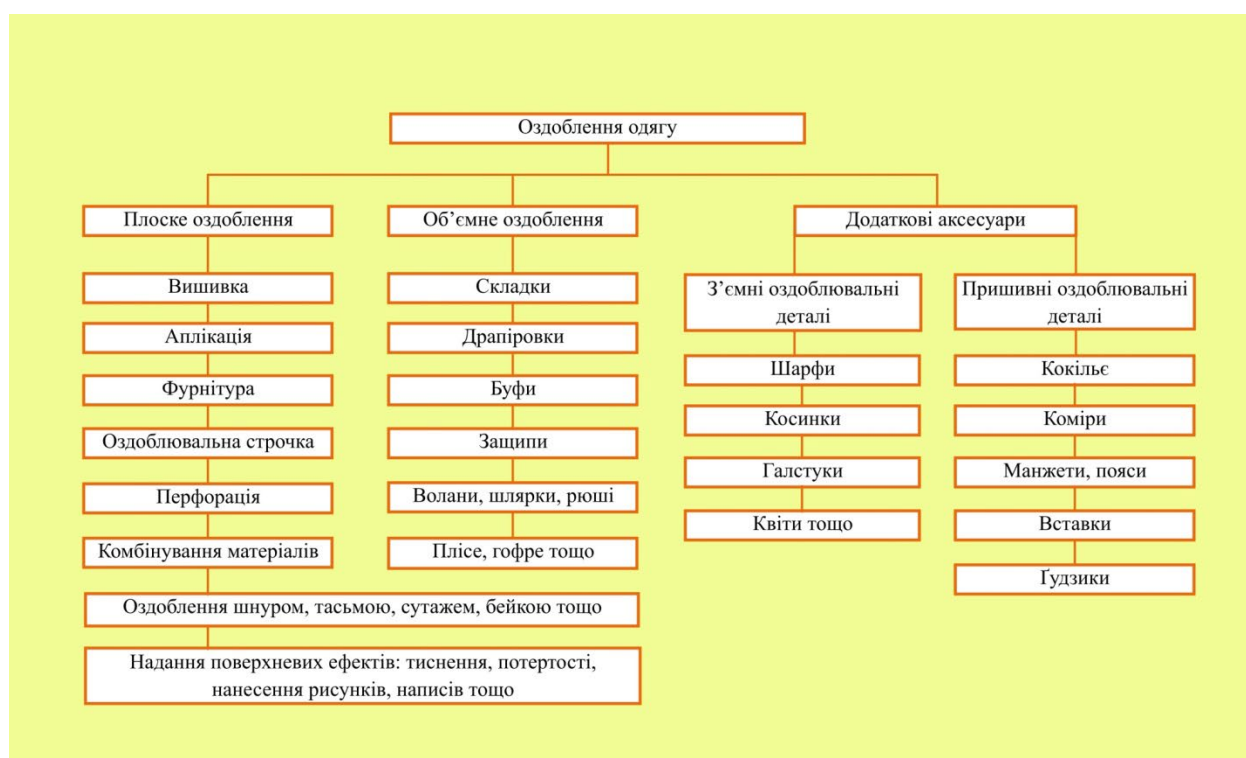

Рис. 1.6. Класифікація декоративного оздоблення одягу

Техніки виконання деяких видів декоративного оздоблення одягу надано у табл. 1.1.

Таким чином, аналіз робіт багатьох авторів показав, що оздоблення присутнє практично у всіх елементах одягу. Декоративне оздоблення є естетичним та емоційним засобом впливу на формування загального образу костюма і важливою складовою проєктних методів.

Техніки створення декору

Назва техніки	Визначення	Приклади
1	2	3
Вишивка	нанесення візерунка на тканину та інші матеріали за допомогою кольорових ниток, золотого і срібного дроту, дорогоцінного і напівкоштовного каміння, бісеру, стеклярусу тощо	
Аплікація	виконання візерунка з різних матеріалів з подальшим прикріпленням їх на виріб	

1	2	3
Художнє ткацтво	створення візерунка за допомогою переплетення різнокольорових ниток	
Набойка	нанесення кольорового рисунка на матеріал за допомогою друкарських форм – матриць	
Батік (холодний, гарячий тощо)	нанесення рисунка на тканину за допомогою спеціальних барвників	

1.2. Аналіз робіт за темою дослідження

Відомо, що зміна форми та образів одягу протягом певного періоду часу називається модою. Мода розвивається, на зміну одних модних елементів приходять інші, змінюється форма одягу, силует, матеріали, з яких виготовлений одяг, а також змінюється декоративне оздоблення виробів.

Модою в широкому сенсі слова називають існуючі в певний період і загально визнані на даному етапі розвитку людства прояви зовнішньої форми культури та відношення до стилю життя, звичаїв та одягу. Поняття моди

розглядалося ще з XVII ст. у роботах багатьох науковців, що виокремили такі її якості, як наслідування, циклічність, відсутність внутрішньої мети і соціальність.

Мода – сукупність смаків і поглядів, що панують у певному суспільстві у визначений, зазвичай нетривалий час. Мода змінювалася відповідно до часу, спершу повільно, протягом століть змінювалась як форма одягу загалом, так і деякі елементи костюма. Бажання людини виділятися із поміж інших, різні фактори, технічний прогрес пришвидшили зміну тенденцій моди, спочатку – кожне десятиліття, а пізніше – кожні кілька років.

Професор Технологічного інституту моди (Нью-Йорк, США) Ю. Кавамура пише «створення одягу в жодному разі не означає, що він автоматично стає модним, а модельєр, який його створив, – приймається суспільством. Мода створюється не окремим індивідумом, а командою фахівців, зайнятих у модному виробництві, а тому мода – результат колективної діяльності» [5, с. 96].

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що значна кількість авторів зосереджують свою увагу переважно на характеристиці моди як соціокультурного явища, акцентують увагу на історії костюма. Історія моди відображена в численних творах образотворчого мистецтва, архітектури.

Фахівці досліджують історії одягу і костюма за архівними матеріалами часто беручи з полотен видатних майстрів живопису зразки модного костюма різних епох для розшифрування культурного значення елементів одягу, оздоблення, тканин тощо та вивчення закономірностей їх формування і зміни. Історики костюма С. Blackman [6], M. R. DeLong [7], D. Drew [8], Eving E., Mackrell A. [9], J. Nunn [10] та інші у своїх наукових працях подають аналіз становлення естетичних ідеалів та формування проєктних образів у костюмі.

Англійський історик культури і моди Ch. Breward, автор книги «The Suit: Form, Function and Style» [11], розповідаючи про багатовікову еволюцію костюма, в своїй праці стверджує, що сучасне оздоблення костюма вже не базується на класовій, гендерній чи національній ідентичності, як це було в

минулих століттях, а зорієнтоване на безперервний пошук досконалості в самій концепції. Автор демонструє, що у сучасному костюмі існує чітка взаємодія модної індустрії та мистецтва, дизайну і технологічного прогресу.

В п'яти томному виданні «Fashion, costume, and culture» проведено дослідження історії костюма зі Стародавнього світу до сучасності [12]. Автори детально розглянули історію костюма, охарактеризували художньо-композиційні ознаки чоловічого і жіночого костюма різних епох.

Інтерес для вивчення історії моди представляють видання Лондонського музею. Так, одне з видань у двох томах надає інформацію і містить зображення аксесуарів для костюма [13].

У XIX ст. актуалізується інтерес до фольклору, національних традицій. В цей же час з'являється теорія дизайну. Наукова думка до проблем моди і історії костюма звернулася в кінці XVIII і особливо на рубежі XIX – XX століть. З'явилися теорії моди, в яких були розкриті її закономірності і зв'язки з іншими явищами. З цього періоду мода стає предметом вивчення в різних галузях гуманітарного знання. Теорія моди активно розвивалася у XX столітті. Сьогодні феномени костюма і моди вивчаються багатьма дисциплінами з використанням сучасних наукових підходів: психологія, соціологія, історія, мистецтвознавство, культурологія.

Дослідження моди як системи проводить в своїх дослідженнях Н. Чупріна, в її наукових працях запропоновано загальну модель системи моди, зв'язки між суб'єктами і об'єктами моди, досліджено еволюцію костюма XX – XXI століття [14].

Костюм є предметом матеріальної культури, який покликаний виконувати естетичну функцію – задовольняти природні, властиві тільки людині потреби в спогляданні і творенні прекрасного. Вже з найдавніших епох люди усвідомлювали, що перетворити функціонально-побутовий одяг на художньо виконаний костюм дозволяє його декоративне оздоблення.

В роботах Т. Кротової розглянуто еволюцію європейського класичного костюма [15]. Дослідження автора доводять, що саме європейський костюм

завжди був основою зародження модних тенденцій не дивлячись на постійні впливи на його еволюцію інших культур.

Також багатьма дослідженнями доведено, що форма костюма та його оздоблення підпорядковуються змінам стильових тенденцій і активно впливає на формування історико-культурного середовища, презентуючи чітку систему умовних знаків, що відображають приналежність індивідуума до певних груп у суспільстві, його моральні, релігійні та ідеологічні вподобання [16, 17].

Проведені дослідження форми одягу спеціального призначення як об'єкта дизайн-діяльності у монографії О. Колосніченко [18] засвідчують, що одяг протягом століть своєї історії був предметом ремісничого виготовлення і не вважався об'єктом мистецтва: він поступово перетворювався на мистецтвознавчу категорію.

У напрямку дослідження формотворчих процесів на прикладі жіночого і чоловічого костюма цікавими є роботи зарубіжних науковців. Зокрема, американська культуролог А. Hollander у своїй книзі «Sex and Suits: The Evolution of Modern Dress» [19] проаналізувала естетичні тенденції та еволюцію форми та виду оздоблення в костюмі у контексті різних історичних епох, взаємозв'язок характерних ознак чоловічого і жіночого костюма.

Китайський дослідник Shen Tao в своїх працях стверджує, що порівнюючи з простором і обсягом, декоративне оздоблення також пов'язане з функціями одягу і застосовується в усіх аспектах діяльності людини. Прикраса є важливим символом діяльності і людської творчості, вона відображає людську культуру; як і простір і обсяг, також відображає матеріальну структуру світу і когнітивну структуру людини [20].

«Культура як представник певної епохи, з різними характеристиками, виражається через різні мистецтва» – стверджує науковець Xuesong Yang, який розглянув впровадження змін культури епохи в дизайні модних товарів та популярної моди [21]. Протягом розвитку людства та формування культури виникли різні види дизайну, саме культура епохи є фактором, що найбільше впливає на прояв зовнішніх ознак дизайну. Модний одяг стає популярним саме

завдяки використанню характерних модних ознак, відповідно до характеристик часу, для задоволення потреб ринку.

Науковці доводять вплив основних мистецьких течій на пластично-декоративне вирішення модного образу. Питання художніх стилів тісно пов'язане з модою, одягом та його оздобленням, що розглянуто у працях [22 – 27].

Науковці протягом багатьох років працюють над удосконаленням процесу оздоблення одягу. Вагомий внесок у теорію і практику дизайну оздоблення одягу внесли М. Головніна, А. Ямпольська, В. Михайлець [2], О. Єжова М. Колосніченко Н. Остапенко [28] та інші. В своїх роботах науковці запропонували класифікацію декоративного оздоблення, розглянули його функції в історичному і сучасному аспектах і значення в формуванні художнього образу костюма.

Тема оздоблення одягу є невичерпним ресурсом для дослідження, адже за час існування моди, виготовлення та споживання швейних виробів, було винайдено багато видів різноманітного оздоблення. Національний костюм, його оздоблення часто є основним джерелом розвитку сучасної моди. Декоративне оздоблення костюма здатне підкреслити його етно-стиль. Залежно від матеріалу визначається спосіб створення форми декоративного елемента, а для виконання декору краще підходять матеріали, що відрізняються більшою міцністю і еластичністю [29].

В сучасній моді змінився підхід до принципу використання національних декоративних елементів, орнаментів в сучасних моделях, оскільки сьогодні основну роль в дизайні грає образне рішення трансформації першоджерела завдяки застосуванню нових видів технології і різних матеріалів [1].

В роботі [30] авторами проаналізовано художньо-декоративне оздоблення в колекціях сучасних українських та світових дизайнерів, розглянуто принципи адаптації оздоблення та декору в колекціях de luxe для забезпечення їх конкурентоспроможності на фешн-ринку.

До вивчення технік української народної вишивки зверталась низка українських науковців: Р. Захарчук-Чугай [31], Т. Кара-Васильєва [32], Г. Стельмашук [33] та інші. Зазначені вчені є авторами праць, в яких виконано аналіз методик виконання технік вишивки та її виражальні можливості. Українські народні вишивки з давніх часів славляться красою і відомі різноманітним технікам і барвам. Покоління жінок, які жили в різних місцевостях, створювали традиції оздоблення тканин та одягу виконуючи вишивки у лише їм притаманній манері, що в подальшому стало причиною виникнення різних вишивок, які різняться схемами візерунків, гамою кольорів та їх поєднанням, комбінацією швів тощо.

Активно досліджується тема традиційного оздоблення одягу. Вишивка є візитівкою багатьох національних культур, справжнім культурним кодом, що зберігає в собі традиції предків.

Дослідженням української вишивки присвятила свої праці Т. Кара-Васильєва. У своїй праці «Українська вишивка» [32] вона висвітлила історію розвитку української вишивки та показала роль і місце вишивки в оформленні народного одягу та житла.

Українські науковці досліджували оздоблення вишивкою, його основні орнаменти та мотиви (геометричний, рослинний, зооморфний, антропоморфний та комбінований). Також автори, окрім традиційних (кружальця, трикутники, ромби, лінії, хрести) описали й інші символи, їх тлумачення та застосування; порівняли різновиди вишивки за кольором нитки (кольоровими нитками на білому полотні, кольоровими нитками на кольоровому полотні, білими нитками на білому полотні; білими нитками на кольоровому полотні) та за видом вишивальних швів.

Достатньо дослідженою є тема оздоблення китайського національного одягу. Науковцями Li Xiaohong [34], Yuan Jieying [35], Shen Congwen [36], Liu Hongxiao [37], Wang Jinhua [38] описано значення символів традиційної китайської вишивки, досліджено еволюцію оздоблення китайського національного костюма.

В своїй статті L. Wang [39] описала китайську вишивку з точки зору старовинної традиції, що пройшла крізь покоління, а також описала важливість сучасних розробок в області оздоблення виробів, можливості механізації процесів та останніх розробок, що полягають у створенні унікального оздоблення, утвореного поєднанням машинної та ручної техніки декорування.

В сучасному глобалізованому світі мода стає інтернаціональною із запозиченням елементів різних культур. Етнокультурні традиції національного костюма в дизайні сучасної китайської одягу описано в працях Yu Yuxia [40], Hua Mei [41], Huang Nengxin [42], Zhang Xiaoli [43] та інших. Більшу цікавість сьогодні представляють дослідження сучасних видів оздоблення одягу на основі вивчення творчості сучасних світових дизайнерів, а особливо різноманітних інноваційних способів і технік декоративного оздоблення костюма з метою впровадження у проєктні практики дизайну сучасного костюма і розробки перспективних колекцій одягу.

Не лише Україна і Китай відомі незвичними техніками вишивання. Дослідження національної японської вишивки в техніці «sashiko» пропонується у виданні «The Ultimate Sashiko Sourcebook: Patterns, Projects and Inspirations» [44].

Південноафриканська вишивальниця Н. Blomkamp [45] винаходить нові ідеї і техніки яacobinської вишивки. Зберігаючи традиційні для цього виду рукоділля візерунки, але застосовуючи нові, сучасні, матеріали та прийоми роботи.

За F. Bruno [46] люневільська вишивка – це старовинна французька вишивка, яка за свою красу вважається однією з найбільш досконалих технік декорування одягу. В своїй роботі автор дослідив історію виникнення та розвитку даного виду оздоблення, описав інструменти та матеріали, торкнувся певних маловідомих фактів про дану вишивку як головного оздоблення для різних видів одягу, аксесуарів та предметів домашнього текстилю.

У наш час у Франції знаходяться спеціалізовані школи, де навчають тонкощам цієї вишивки, по закінченню, яких майстри працюють у таких

відомих Будинках моди, як: Valentino, Christian Dior, Chanel, Elie Saab та інші. Тема досліджень різновидів і технік вишивки є достатньо дослідженою, проте не втрачає актуальності, тому що найбільш затребуваним видом оздоблення в колекціях світових кутюр'є була і залишається ручна вишивка, яка адаптується в колекціях pret-a-porter у вигляді машинної вишивки.

У книзі «Gold and Silver Embroidery» [47] автор наводить результати дослідження історії золото-срібного мережива починаючи з XIII ст., визначає хронологічні рамки існування золото-срібного мережива, типологію візерунків, техніки його виготовлення. Незважаючи на те, що мереживо з металізованих ниток раніше приваблювало увагу дослідників, воно ніколи не розглядалось як значущий елемент європейської моди, проте останніми роками знову стає актуальним.

В роботі [3] виконано аналіз сучасних модних тенденцій в оформленні одягу, розглянуто особливості та способи декорування, технологічні прийоми художньої вишивки, наведено огляд сучасних і традиційних технік вишивки. Автор пише, що ручна вишивка, будь-то нитками, паєтками чи намистинками зустрічається доволі часто. Одяг з таким оздобленням популярний в різних країнах світу. Існують багато варіантів: вишивка гладдю (біла, кольорова, атласна, лічильна та ін.); різні види ажурною вишивки («рішельє», «барджело»), золоте шиття, яacobінська вишивка вовною, ірландська біла гладь, маунтмеллік, швальмська вишивка, європейська вишивка гарусом тощо. Матеріалом для оздоблення виступають кольорові нитки, перли, стеклярус, дорогоцінне каміння та інше.

Bloecher E. у праці «Richelieu Cutwork Embroidery – The Embroidery Technique with Many Pictures» [48] розповідає про те, що вишивка рішельє відноситься до оздоблення у «міському» стилі. Часто її виконують у поєднанні із об'ємною та ажурною вишивкою. У книзі розглянута техніка виготовлення брид у вишивці «рішельє».

Китайські науковці також приділяють увагу вивченню різновидів декоративного оздоблення. В працях Liao Ligeng [49], Park Sung Hee [50], Liu

Nannan [51] розглянуто особливості виготовлення мережива, різноманітні техніки вишивки та інші способи оздоблення виробів різного асортименту і призначення.

Останнім часом, особливо в масовому виробництві одягу часто ручну вишивку замінюють машинною, для зменшення вартості виробів [52].

Автор праці «Beginner's Guide to Drawn Thread Embroidery» P. Vage є розробником багатьох проєктів у техніці мережка [53]. У своїй праці авторка надихається старовинною технікою вишивки мережкою та її зразками XVII ст., наводить приклади оздоблення мережкою за допомогою традиційних технік у поєднання із сучасними нитками і матеріалами та іншими видами оздоблення.

Праці, присвячені опису певних традиційних старовинних народних технік оздоблення, є актуальними завдяки їх використанню та переосмисленню і новітній подачі в сучасних колекціях одягу.

Декорування та формоутворення деталей одягу за допомогою складок, зборок, заціпів та інших прийомів широко застосовується в дизайні одягу. В своїй роботі М. Кисіль [54] описала більш сучасні техніки оздоблення, які отримують за рахунок формоутворення. В порівнянні с традиційними (вишивка, печворк, аплікація) вони можуть не тільки декорувати, а й змінювати задану форму виробу. В результаті проведеного аналізу виділено такі фактури з формотворчими можливостями: суцільнокроєні, нашивні, вшивні та орігамі, проте найпоширенішими сучасними суцільнокроєними формотворчими фактурами є буфи і складки.

Kiisel K. [55] та Hisako Sato [56] досліджували оздоблення драпіруванням взявши за основу муляжний метод моделювання одягу. В їхніх роботах розглянуто поетапне створення та оздоблення одягу за допомогою об'ємного оздоблення.

У статті [57] досліджено варіанти оздоблення джинсового одягу, матеріали та фурнітуру, які використовуються для його виконання. Основними способами виконання оздоблення виявлено: аплікацію, вишивку та декорування

фурнітурою (гудзики, кнопки, блочки, люверси, хольнітени, застібки-блискавки тощо).

Проте, потребує подальшого дослідження вибір технік оздоблення залежно від властивостей текстильних матеріалів, аналіз сучасних технік виготовлення виробів, особливо в майстернях світових Будинків моди. Сьогодні актуальним є адаптація старовинних технік вишивки, декоративного оздоблення і їхня сучасна інтерпретація в дизайні одягу.

Аплікація – це техніка оздоблення одягу, яка давно відома, проте є роботи майстрів, які нагадують картини відомих художників, начебто написані маслом або аквареллю, ніж виріб з різнокольорових клаптиків тканини. Проводяться дослідження сучасних технік аплікації, печворку та інших видів оздоблення. У своїй книзі Diehl K. [58] надано перелік основних технік аплікації, рекомендації щодо дизайну виробів.

В своїй роботі автори [59] надали визначення техніці печворк. Печворк – різновид аплікації, що полягає у зшиванні між собою шматків тканини, шкіри, трикотажу найчастіше у вигляді точного геометричного орнаменту. Сьогодні дана техніка є однією із модних тенденцій, яку дизайнери використовують для створення унікальних і неповторних моделей. В статті також зазначена класифікація, в основу якої покладено об'єднання печворку за видами і техніками.

Розпис тканин фарбами є однією із найстаріших технік оздоблення. Багато авторів описують походження, стилі, різні техніки та необхідні матеріали необхідні для оздоблення тканин. Наприклад, К. Ерл [60] описує у своїх книгах особливості розпису тканини у техніці «батік» та надають методика і техніки виконання такого виду оздоблення.

Методи впливу на зміну фактури матеріалу, способи нанесення принтів, принципи підбору гармонійної кольорової гами відповідно до поєднання кольорів та джерела натхнення досліджено у роботі [61].

В роботі [62] запропоновано принципи дизайн-проектування колекції жіночого одягу із використанням оздоблення в техніці вибійки на основі

аналізу і застосування основних ознак еко-стилю та дослідження властивостей тканин.

Окремим видом оздоблення є застосування різноманітної фурнітури. Це давно відомий прийом оздоблення, в історії моди відомі гудзики, які є шедевром декоративно-прикладного мистецтва. На цю тему також є дослідження, але вони поодинокі.

Яскравою ознакою моди XXI ст. є швидка зміна модних тенденцій і еkleктика – змішування різних стилів в одному художньому образі. Незважаючи на швидкий розвиток інноваційних технологій, оздобленню ручної роботи сьогодні надається важливе значення.

Застосування різноманітного оздоблення є ефективним способом збільшення розмаїття асортименту одягу з різних матеріалів, у тому числі із хутра та шкіри методом комбінування деталей. Інноваційні технології оздоблення виробів з хутра та шкіри розглядають в своїх дослідженнях [63]: аплікацію та вишивку по хутру, фактурну стрижку та комбінацію хутра різної довжини.

Так, інноваційні лазерні технології, такі як маркування та гравірування на різних текстильних матеріалах, застосовують для обробки шкіри та текстилю [64].

Наприклад, широкому використанню такого виду оздоблення як перфорація посприяли сучасні технології, а саме: використання лазеру, 3D друку та високотехнологічних приладів. В статті [65] авторами розглянуто способи виконання перфорації в одязі, проведено теоретичні дослідження техніки гільйошування та описано етапи проектування та виготовлення колекції жіночого одягу, в якій запропоновано авторські засоби виготовлення оздоблення.

Показано, що сучасна мода віддає перевагу видам обробки, в яких поєднуються традиційні і інноваційні технології виконання. Використання інновацій в дизайні костюма дозволяє отримати принципово нові естетичні

властивості, тим самим відкриваючи нові можливості для розвитку індустрії моди.

У книзі Seymour S. «Fashionable Technology. The Intersection of Design, Fashion, Science, and Technology» авторка проводить аналіз сучасних технологій в дизайні одягу і виділяє кілька напрямів подальшого розвитку інноваційних технологій [66].

Сьогодні нарівні з традиційними видами оздоблення (вишивка, аплікація, бахрома, драпірування, обробка фурнітурою тощо) застосовують сучасні інноваційні види оздоблення, до яких належать: 3D-друк, світлодіодна обробка, лазерні технології, термо- і лазерне зварювання, друк на тканинах тощо. Такі дослідження є перспективними для використання в дизайні і виробництві одягу.

У статті [67] автори проаналізували та систематизували основні напрями застосування інновацій у текстилі та проектуванні «розумного» одягу – нанотехнології, біотекстиль, 3D друк, одяг з інтегруванням гаджетів тощо.

В світі моди швидкими темпами розвиваються тривимірні технології, стосується дизайну костюма, і його декоративного оздоблення зокрема. Проводяться наукові розвідки вченими різних країн, проте сьогодні цей напрям є перспективним для розвитку і вивчення і потребує особливої уваги. Вже є перші спроби впровадження 3D-технологій в моделюванні одягу, дослідження їх впливу на зміну композиційно-конструктивного рішення одягу [68], дослідження щодо 3D-друку деталей одягу, фурнітури, елементів оздоблення одягу, взуття, аксесуарів, проте проблема не достатньо розвинута. Дослідники з США дослідили сприйняття споживачами 3D-друкованого одягу, і виявили, що вони більш зацікавлені в таких аксесуарах, ніж в одязі [69]. Також науковці виявили, що на відміну від звичайного виробництва одягу, 3D-друкований одяг може бути дешевим і зручним, проте необхідні подальші дослідження [70].

Таким чином, проведений аналіз показав, що різні автори розглядали в своїх роботах дизайн-проекування колекції одягу з використанням оздоблення, класифікували різновиди оздоблення, описували способи і технології його

виготовлення з різних матеріалів. В опрацьованих джерелах тема розкривалась по-різному: одні автори надавали узагальнену характеристику оздобленням, наводили різні класифікації на основі своїх досліджень, описували певні конкретні види оздоблення, поглиблюючись в різновиди технік їх виконання, символічних та орнаментальних композицій, надавали своє тлумачення основним термінам: інші – вивчали оздоблення одягу різних дизайнерів за різні часові проміжки, опрацьовуючи look book та записи показів колекцій відповідних сезонів.

Дизайн сучасного одягу з використанням оздоблення потребує подальших досліджень, що пов'язано з постійним удосконаленням цього сегменту готового одягу. Виникнення нових способів оздоблення тканин та виробів, використання високотехнологічного обладнання, зміна напрямку моди вимагають дослідження особливостей дизайну декоративного оздоблення одягу на засадах системного підходу. Виявлено недостатність досліджень сучасних видів декоративного оздоблення одягу, встановлення домінуючих видів оздоблення, а також виявлено відсутність систематизованої розширеної класифікації видів декоративного оздоблення виробів, яка повністю вбирала б в себе й узагальнювала основну базову інформацію.

Висновки до розділу 1

1. Розглянуто загальні поняття про оздоблення одягу, варіанти класифікацій, що запропоновані різними авторами, та визначено, що декоративне оздоблення одягу може бути постійним і тимчасовим, може підкреслювати функціональне призначення одягу, може бути центром композиції або окремим елементом. Основною класифікацією для подальшого дослідження обрано поділ оздоблення на три групи: плоске, об'ємне та додаткові аксесуари.

2. Проаналізовано роботи сучасних науковців, які досліджували етапи дизайну сучасного одягу з оздобленням, описували особливості виготовлення та використання оздоблення, його класифікації за різними ознаками. Визначено, що детальна систематизація оздоблення надає можливість дизайнеру доцільно підбирати вид оздоблення відповідно до творчого задуму і ефективно створювати гармонійні моделі. В результаті аналізу сучасного стану використання декоративного оздоблення в дизайні одягу визначено, що з розширенням асортименту матеріалів і виникненням нових інноваційних технологій потрібні удосконалення існуючих класифікацій та опис його нових видів, розробка систематизацій різновидів оздоблення за видами, типами, техніками, матеріалами, способами створення з урахуванням модних тенденцій та інноваційних технологій.

3. Проведений аналіз джерел з дизайну виробів фешн-індустрії з оздобленням показав, що незважаючи на широку варіативність існуючої інформації потребують узагальнення і систематизації відомості про традиційне та інноваційне оздоблення одягу, а також дослідження проєктних практик світових, зокрема, європейських дизайнерів, з метою визначення художніх засобів формування гармонійних образів сучасного жіночого і чоловічого костюма в контексті загального дослідження моди як системи.

Література до розділу 1

1. Колосніченко М.В., Пашкевич К.Л. Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу: навч. посіб. Київ: ПП НВЦ «Профі», 2018. 238 с.
2. Головніна М.В., Михайлець В.М., Ямпольська А.М. Сучасне оздоблення одягу. Київ: Техніка, 1977. 152 с.
3. Цзянсінь Лю. Декоративне оздоблення в дизайні одягу: художні засоби, інноваційні технології: дис. ... д-ра філософії: спеціальність 022 Дизайн; наук. кер. К. Л. Пашкевич; КНУТД. Київ, 2021. 348 с.
4. 佐藤久子. 披风. 2012. Hisako Sato. Drape Drape. Laurence King Publishing. 2012.
5. Kawamura Y. Fashionology: An Introduction to Fashion Studies. New York: Berg, 2005. 177 p.
6. Blackman C. 100 Years of Fashion Illustration. London: Laurence King Publishing, 2007. 384 p.
7. DeLong M.R. Theories of Fashion. *Encyclopedia of Clothing and Fashion*. 2005. ed. V. Steele. Detroit. P. 114 – 179.
8. Drew D., Pendergast S., Pendergast T. Fashion, costume, and culture: clothing, headwear, body decorations, and footwear through the ages. Vol. 1-5. Detroit: UXL, 2013.
9. Eving E., Mackrell A.A. History of 20th Century Fashion. [S.I.]: Chrysalis Books, 2001. 335 p.
10. Nunn J. Fashion in Costume 1200-1980. New Amsterdam Books, 1998. 256 p.
11. Breward Ch. The Culture of Fashion. Manchester: Manchester University Press, 1995. 304 p.
12. Drew D., Pendergast S., Pendergast T. Fashion, costume, and culture: clothing, headwear, body decorations, and footwear through the ages. Vol. 1-5. Detroit: UXL, 2013.
13. Dress Accessories. Part 1. Museum of London. 2002.
14. Чупріна Н.В. Система моди XX – початку XXI століття: проектні практики та чинники функціонування (європейський та український контексти): монографія. Київ: КНУТД, 2019. 476 с.
15. Кротова Т.Ф. Класичний костюм в європейській моді XIX – початку XXI століття: еволюція форм і художньо-стильових особливостей: монографія. Львів: ЛігаПрес, 2014. 308 с.
16. Dress Accessories. Part 1. Museum of London. 2002.
17. Ніколаєва Т.В. Тектоніка формоутворення костюма: навч. посіб. Київ: Арістей, 2011. 340 с.
18. Колосніченко О.В. Формоутворення одягу спеціального призначення як об'єкта дизайн-діяльності: монографія. Київ: КНУТД, 2018. 420 с.
19. Hollander A. Sex and Suits: The Evolution of Modern Dress. Bloomsbury Academic. 2016. 158 p.
20. Shen T. Discussion on Types of Decoration Function. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)*. China, 2018. vol. 184. P. 291-293.
21. Xuesong Ya. Application and Development of the Culture of Era in the Design of Fashion Clothing Pattern. Changchun: College of Humanities and Sciences of Northeast Normal University, 2017. P.770-775.

22. Лагода О.М. Художньо-образні особливості костюма в дизайні одягу кінця ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистец.: 17.00.07. Харків, 2007. 20 с.
23. Тканко З. Мода в Україні ХХ століття : монографія. Львів: АРТОС, 2015. 236 с.
24. Михайлюк О.Ю., Колосніченко М.В., Остапенко Н.В., Гайова І.Л., Антонюженко А.Ю. Узагальнена систематизація різновидів фактур матеріалів для дизайн-проекування одягу. *Art and Design*. Київ, 2018. № 1. С. 103-112.
25. Кисіль М.В. Концепції формоутворення костюма в західноєвропейському дизайні ХХ століття: витоки, розвиток, тенденції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: 17.00.07. Харків, 2010. 20 с.
26. Дихнич Л.П. Феномен моди в соціокультурних процесах ХХ століття: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 17.00.01 / Національний університет культури і мистецтв. Київ, 2002. 20 с.
27. Мельник М.Т. Мода в контексті художніх практик ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистец.: 26.00.01. Київ, 2008. 22 с.
28. Kolosnichenko M. V., Pashkevich K. L., Krotova T. F. et al. Fashion design in a multicultural space: monograph. Published by Academic Society of Michal Baludansky, Printed by UK Technical University of Košice, Slovakia, 2020. 258 p.
29. Robinson J. Ch. The Treasury Of Ornamental Art: Illustr. Of Objects Of Art And Vertù, With Descriptive Notices. 2012. 306 p.
30. Pashkevych K., Mihus R. The analysis of de luxe clothing in the collections of global and ukrainian designers. *Вісник НАКККІМ*. 2019. №3. С. 311-316.
31. Захарчук-Чугай Р.В. Українська вишивка. Львів: Аверс, 2008. 72 с.
32. Кара-Васильєва Т.В. Історія української вишивки: книга-альбом. Київ: Мистецтво, 2008. 464 с.
33. Стельмащук Г.Г. та ін. Історія української культури: у 5 т. Київ: Наукова думка, 2008. Т.4, Кн. 1. 1008 с.
34. Li Xiaohong. An Analysis of Form, Sound and Meaning in the Design of Chinese Characters Graphic Signs. *Packaging Engineering*, 2007. vol. 04. p.165.
35. 袁杰英. 中国传统服饰. 外文出版社 出版时间. 2007. Yuan Jieying. Chinese traditional costumes. Foreign Languages Publishing Press. 2007.
36. 沈从文. 中国古代服饰研究. 上海书店出版社. 2020. Shen Congwen. Research on Ancient Chinese Costumes. Shanghai Bookstore Publishing Press. 2020.
37. 刘红晓. 中国少数民族服饰文化与传统技艺—瑶族. 中国纺织出版社. 2019. Liu Hongxiao. Chinese Ethnic Minority Costume Culture and Traditional Skills. China Textile Publishing Press. 2019.
38. 王金华. 中国传统服饰: 清代服装. 中国纺织出版社. 2017. Wang Jinhua. Traditional Chinese Costumes: Qing Dynasty Costumes. China Textile Publishing Press. 2017.
39. Wang L. Inheritance and Innovation of Embroidery in Modern Design. *ICASSEE 2019: 3rd International Conference on Art Studies: Science, Experience, Education*. (Moscow, 04-05 October 2019.). P. 232-234.
40. 余玉霞. 西方服装文化解读. 中国纺织出版社. Yu Yuxia. Interpretation of Western Clothing Culture. China Textile Publishing Press. 2000.
41. 华梅. 中国服装史. 天津人民美术出版社. 1999. Hua Mei. Chinese Clothing History. Tianjin People's Fine Arts Publishing Press. 1999.

42. 黄能馥, 陈娟娟. 中国服装史. 中国旅游出版社. 2001. Huang Nengxin, Chen Juanjuan. Chinese Clothing History. China Tourism Publishing Press. 2001.
43. 张晓黎. 见证中国服装30年. 四川美术出版社. 2008. Zhang Xiaoli. Witness 30 years of Chinese clothing. Sichuan Fine Arts Publishing Press. 2008.
44. Briscoe S. The Ultimate Sashiko Sourcebook: Patterns, Projects and Inspirations. Krause Publications. 2005. 128 p.
45. Blomkamp H. Crewel Twists: Fresh Ideas for Jacobean Embroidery. Search Press. 2019. 144 p.
46. Bruno F. Broderie d'art de Lunéville: Manuel de broderie Haute Couture. L'Inédite. 2007.
47. Pyman K. Gold and Silver Embroidery. Morehouse Pub Co. 1987. 112 p.
48. Bloecher E. Richelieu Cutwork Embroidery – The Embroidery Technique with Many Pictures. CreateSpace Independent Publishing Platform. 2018. 50 p.
49. 廖力耕. 中国民族传统刺绣针谱. 知识产权出版社. 2018. Liao Ligeng. Chinese Traditional Embroidery Needle Spectrum. Intellectual Property Publishing Press. 2018.
50. Gillow J., Sentance B. World Textiles. Bulfinch Press. Little, Brown, 1999.
51. 朴成熙. 法式刺绣针法全书: 204种基础到进阶. 译者: 张雅眉. 蘋果屋. 2020. Park Sung Hee. Full Book of French Embroidery Stitches: 204 basic to advanced. Translator: Zhang Yamei. Publisher: Apple House Press. 2020.
52. Yezhova O., Pashkevich K., Kolosnichenko M., Abramova O., Nazarchuk L. Provision of the quality of decoration of semi-finished fashionable clothes, made of suiting fabrics with cotton content (denim type). *Vlákna a textil*. 2018. 4(25). P. 94-102.
53. Bage P. Beginner's Guide to Drawn Thread Embroidery. Search Press, 2007. 64 p.
54. Кісіль М.В. Фактурне формоутворення в сучасному дизайні одягу. *Теорія та практика дизайну*. 2016. Вип. 9. С. 90-96.
55. Kiisel K. Draping: The Complete Course. London: Laurence King Publishing, 2013. 320 p.
56. 佐藤久子. 披风. 2012. Hisako Sato. Drape Drape. Laurence King Publishing. 2012.
57. Мельникова Ю.Г., Лиховид К.О., Барковська Т.О. Систематизація оздоблення молодіжного жіночого одягу з джинсових тканин. *Технології та дизайн*. 2018. № 2 (27). С. 1-12.
58. Diehl K. Simple Appliqué: Approachable Techniques, Easy Methods, Beautiful Results! Kindle Edition That Patchwork Place. 2015. 66 p.
59. Абрамова О.В., Єжова О.В., Чистякова Л.О., Кудревич І.О. Дизайн-проекування авторської колекції одягу з використанням техніки печворк. *Art and Design*. Київ, 2020. № 1. С. 28-40.
60. Earl C. An Introduction to Silk Painting – Classic Crafts. Silverdale. 111p.
61. Остапенко Н.В., Верба С.В., Луцкер Т.В., Антонюженко А.Ю., Авраменко Т.В. Дизайн-розробка колекції жіночого одягу з використанням авторських принтів. *Art and Design*. 2018. №1. С. 114-128.
62. Краснюк Л.В., Матрофайло М.В., Троян О.М. Проекування авторської колекції жіночого одягу в еко-стилі із використанням оздоблення в техніці вибійки. *Art and Design*. 2018, № 3 (03). С. 96-106.

63. Пархоменко І.Ю., Колосніченко М.В., Пашкевич К.Л. Інноваційні технології обробки натурального хутра для дизайн-проектування хутряних виробів. *Легка промисловість*. 2017. №4.
64. Angelova Y., Lazov L., Mezinska S. Innovative laser technology in textile industry: marking and engraving. Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference. Volume III. P.15-21.
65. Пашкевич К.Л., Креденець Н.Д., Постельняк А.В., Кінчина О.М. Дизайн-проектування колекції жіночого одягу з використанням перфорації. *Art and design*. 2018. №3. С. 120-131.
66. Seymour S. Fashionable Technology. The Intersection of Design, Fashion, Science, and Technology. Wien: Springer-Verlag, 2008. 249.
67. Щербань Л.О., Костогриз Ю.О., Керсновська В.В., Кривенька Н.В., Іваницька В.О. Інноваційні технології дизайн-проектування сучасного одягу. *Технології та дизайн*. 2018. № 1 (26).
68. Hu J. Study on the Application of 3D Printing Technology on the Construction of Clothing Space Styling. *2nd Workshop on Advanced Research and Technology in Industry Applications (WARTIA 2016)*. P. 254-256.
69. Korger M., Bergschneider J., Lutz M., Mahltig B., Finsterbusch K., Rabe M. Possible Applications of 3D Printing Technology on Textile Substrates. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. 2019. P. 1-5.
70. Perry A. 3D-printed apparel and 3D-printer: exploring advantages, concerns, and purchases, *International Journal of Fashion Design. Technology and Education*. 2018. 11:1. P. 95-103.

РОЗДІЛ 2

ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ В ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ

2.1. Еволюція декоративного оздоблення одягу: основні етапи

Сьогодні існує багато видів оздоблення одягу, які між собою відрізняються за формою, способом та матеріалом виготовлення, методом закріплення на одязі. За даними археологічних досліджень, оздоблення, як елемент прикраси людини, з'явилася набагато раніше одягу. Щоб виділитися з-поміж собі подібних, а також для виконання релігійних обрядів первісні люди розмальовували своє тіло фарбами, отриманими з мінералів, суміші соків рослин і глини, наносили татуювання і рубці на тіло. В якості оберегів і примітивних прикрас використовувалися доступні в той час матеріали: кістки, зуби тварин, сушені плоди, пір'я птахів та інше.

Із розвитком людини, винайденням тканини, голки та нитки, візерунки перенесли на тканину, проте самі мотиви візерунків збереглися до наших днів та можна простежити у традиційних костюмах різних народів.

І якщо багато мільйонів років тому люди шили одяг з листя, шкур тварин і трави [1], то між 50,000 та 100,000 роками вони навчилися робити речі з

вовни, льону та інших матеріалів, створюючи більш комфортні, легкі і зручні тканини. Обробка шкіри ставала все якісніше, а сама шкіра після вичинки – красивіше. Вироби ставали тоншими, податливими, набагато м'якшими і приємнішими на дотик. Згодом їх навчилися фарбувати в різні відтінки, прикрашати малюнками і робити їх різними за фактурою.

З виникненням одягу, а в подальшому з винаходом ткацтва, магичні візерунки та орнаменти були перенесені на тканину. Мистецтвознавці зазначають, що стародавні малюнки на тканинах мали невігадливий, примітивний характер. Але подальший розвиток людства призвів до появи більш складних і, безсумнівно, художньо цінних орнаментів, які збереглися і до наших днів в деяких національних костюмах [2].

Аналіз історичної літератури дозволяє припустити, що одним з найдавніших способів художнього оформлення одягу є нанесення малюнка фарбою на тканину. Причому різні народи використовували свою техніку малювання на тканинах. У Китаї малюнок на шовковій тканині наносили за допомогою пензлика, а в країнах Північної Африки знайшов широке поширення «вузликовий» метод розфарбовування матеріалів. Найперша згадка про нанесення малюнка на тканину за допомогою набивних дошок (штампів) відноситься до 6000-6500 рр. до н.е. При археологічних розкопках неподалік від поселення Чатал Гюй-юк (Atal Hüyük), розташованого на території сучасної Туреччини, були знайдені глиняні штампи для нанесення зображень на тканини. Пізніше глиняні штампи були замінені на дерев'яні штампи, а ще пізніше – на металеві. Така техніка декорування тканин до сих пір використовується в деяких країнах Близького Сходу.

В Індії зародилося мистецтво розфарбовування тканин способом резервного друку. У країнах Малайзії, Індонезії, Бірми був широко поширений розпис тканин в техніці холодний і гарячий «батик». Цей спосіб оформлення тканин застосовується і в даний час дизайнерами різних країн для оздоблення ексклюзивних виробів.

Із винайденням голки набуло популярності оздоблення вишивкою. За тисячі років людиною винайдено безліч технік та матеріалів для оздоблення одягу вишивкою. Мистецтво вишивки використовувалося у всьому світі. Приклади ранніх робіт були знайдені в Китаї, датовані V-III ст. до н. е. [3].

Виникнення вишивки пов'язане з появою стібка на одязі зі шкір тварин. Шкури зшивали кольоровими волокнами чи смужками шкіри, що утворювали елементарний візерунок. Крім того, на поверхню шкіри наносили різні магічні знаки та лінії. Найдавніша кістяна голка знайдена у печерах Перигора, що належать до періоду раннього палеоліту, а спеціальна вишивальна голка, виявлена при розкопках Мікен, нараховує понад чотири тисячі років. З появою ткацтва вишивку почали використовувати для прикрашання тканин [4]. Вишивка зустрічається в костюмах майже всіх країн Європи, Азії, Африки, Америки. Так само як і розпис по тканині, національні техніки виконання вишивки і вживані матеріали відрізняються надзвичайною різноманітністю.

В I тис. до н. е. вишивка досягла високого художнього рівня в народів Стародавнього Вавилону, Греції, Риму, Китаю, Індії, Ірану. Вишивка бісером з'явилася приблизно 3 тис. років до н.е. в Єгипті, саме тоді було виготовлено першу намистину [2]. У Стародавньому Єгипті лляні тканини розшивали блискучими намистинами, золотими пластинками, кольоровою шерстяною пряжею. Одним з найдавніших способів обробки костюма фараона в Стародавньому Єгипті був комір-намисто «ускх», прикрашений дорогоцінним камінням, золотом і різнобарвною емаллю, який покривав плечі фараона. У Китаї процвітало мистецтво вишивки нефарбованих або забарвлених в світлі тони тканин шовковими нитками. Вишивку широко застосовували в святковому вбранні та аксесуарах [5-7].

Гаптування або вишивка золотом з'явилася близько 2 тис. років тому на Середньому Сході, а потім поширилася на захід і, досягнувши Європи, набула широкого розповсюдження. Традиційно «золоте шиття» використовувалося для декору в церковному одязі та меблях та одягу членів королівської сім'ї. Матеріали, які додатково застосовуються в «вишивці золотом», це канітель,

металізовані нитки, перли, паєтки, шнури, бісер, шовк, бавовна тощо [2]. У Візантії була популярна вишивка золотими та срібними нитками із використанням коштовного каміння. В Індії існує різновид «золотої вишивки» – зардозі, в якій застосовується велика кількість страз, дорогоцінного і напівкоштовного каміння.

Сутажна вишивка, тобто вишивка вузьким плоским пластичним оздоблювальним шнуром-тасьмою, завилася між VIV – XVI ст. у Франції. Техніка виконання полягає у викладанні шнуром візерунка по контуру з одночасним пришиванням його дрібними малопомітними стібками.

Вважається, що ажурна вишивка зародилася у Стародавній Персії та Азії. Роботи із отворами в тканині були знайдені у вишивках починаючи з 300-200 рр. до н. е. в єгипетських могилах. Даний вид вишивки надзвичайно різноманітний та походить з країн, що межують з Середземним морем, а пізніше розповсюдився на решту Європи [8].

До XV ст. вважали, що перфорована вишивка виготовлялася у відокремлених монастирях, оскільки не було жодної іншої вишивки такого складного переплетення. Досконалість цієї техніки досягла свого піку в Італії XV та XVI ст. Зображення ажурних вишивок датуються приблизно XI ст. та походять із Німеччини та Швейцарії містять відкритий сітчастий фон із фігурами з простого полотняного матеріалу. До XI ст. варіанти цього виду вишивки поширилися на північ Європи. У той час у багатьох районах Європи розроблялися власні техніки та візерунки, що містили геометричні орнаменти, коріння яких сягало епохи Відродження. Цей тип візерунків використовували не лише для вишивання одягу, він поширився на всі види декоративного текстилю. Мода на вишиті та мереживні комірці, манжети, жабо, рукавички, носові хустинки, столову та постільну білизну та багато інших предметів інтер'єру посприяла на відкриття жіночих шкіл по всій території Європи. Наприкінці XIX – початку XX ст. на полотні для оздоблення постільної білизни було виготовлено величезну кількість робіт із ажурною вишивкою по усій

території Європи, які збереглися до нашого часу у музеях, та залишається актуальним видом оздоблення.

Мережка є однією із найстаріших технік ажурної вишивки. В епоху Відродження мережка стала альтернативою мережеву за вартістю та швидкістю виготовлення виробів [9]. Її використовували для оздоблення одягу, зокрема на рукавах комірах та по низу виробів, і постільної та столової білизни.

Об'ємна вишивка вперше з'явилася в Англії, у другій половині XVII століття. У XVI ст., коли Англія ще була католицькою, все мистецтво вишивальниць йшло на прикрашання церковного одягу та вишивку ікон. Реформація внесла свої корективи: розкіш стала забороненою для церковників і перекочувала у світське життя. Можливість прикрасити свій побут дала потужний поштовх творчій фантазії: мистецтво вишивки стрімко розвивалося, в тому числі і нова техніка – об'ємна [10]. Англійські майстрині намагалися винайти максимально прості способи виготовлення об'ємних квітів.

Ще одним видом декорування одягу і предметів домашнього ужитку була аплікація. Шматочки тканини, шкіри, хутра, повсті наклеювали або нашивали на одяг.

В період Середньовіччя із появою кроєного одягу з'явилися гудзики, пряжки, золота і срібна тасьма, атласні стрічки та різноманітні шнурки. Ці матеріали слугували не лише як оздоблення, а й для з'єднання між собою різних частин одягу, наприклад, рукав з проймою, ліфа із спідницею, а також їх використовували в якості застібки.

В епоху пізнього Ренесансу, орієнтовно в кінці XV – початку XVI ст., було винайдено мереживо, що стало згодом популярним в Європі протягом кількох століть. Мереживом оздоблювали коміри, манжети та виконували різноманітні декоративні вставки. Воно було дуже популярним і майстри різних країн у ті часи намагались винайти свою неповторну техніку плетіння мережива. Так з'явилися популярні види мережева «валансьєн», «шантильї», «аржантан», «бенш» тощо. Популярним оздоблюючим елементом епохи Відродження був комір «торгера» або «фрез» виготовлений із найтоншого

полотна, обшитого по краю мереживом [11]. Пізніше венеціанські майстри винайшли гіпюр – матеріал, що складається зі скріплених між собою фрагментів мережива. З гіпюра і мережива виготовляли коміри, манжети, шарфи, краватки, одвороти рукавичок тощо. У 1837 р. було винайдено машину для виготовлення мережива, тому воно стало дешевшим. З того часу мереживо стає звичайною прикрасою білизни і одягу, а не предметом розкоші, як раніше.

Значного розвитку зазнали декоративні елементи в одязі у XVII – XIX ст. Піком в оздоблення чоловічого та жіночого одягу були періоди Бароко та Рококо. У цей час кількість декоративних елементів в одязі досягала великої кількості. Дорогі тканини були оздоблені ткацьким візерунком чи вишивкою, розшиті золотими або срібними нитками. Одяг декорували тасьмою, воланами, рюшами, бантами, пряжками, мереживом, штучними та живими квітами тощо. Навіть чоловічий наряд доповнювали кольоровими панчохами та взуттям із масивними пряжками та бантами [12]. Король Франції Людовик XVIII (додаток А, рис. А.1, а) носив розкішне вбрання, яке було оздоблене хутром, золотою вишивкою, мереживом, пір'ям, бантами, шовком тощо.

В середині XVII ст. в мистецтві затверджується стиль рококо, що завершує розвиток стилю бароко. Стиль рококо затверджується в англійській архітектурі, живописі, прикладному мистецтві та одязі (рис. А.2, а). Риси художнього стилю рококо знаходять своє відображення і у французькому костюмі XVII ст. (рис. А.1, б), в одязі використовували шовкові тканини, оксамит, оздоблення костюма – мереживо, кокільє, банти [12].

У XVII ст. англійська мода повертається до натуральності. Зовні це проявляється в близькості до природи, природних форм і ліній фігури, зачіски.

Під впливом стилю рококо знаходиться орнаментация і колірна гамма тканин XVIII ст. Великі малюнки з великим рапортом, яскраві, контрастні кольорові сполучення, велика кількість золотих і срібних ниток змінюються дрібними, динамічними витонченими композиціями, пастельною кольоровою гамою (ніжно-зелені, блакитні, рожеві), м'якою і тонкою фактурою тканини.

Так, у XVIII ст. основним видом обробки чоловічого костюма були мереживо і гудзики. Мереживо, різноманітне за щільністю та рисунком, застосовували для пишних жабо і білих краваток, які зав'язували великим бантом. Дорогоцінні скульптурні, карбовані, емалеві гудзики прикрашали фрак і кюлоти чоловічого костюма [13].

В кінці XVIII ст. в промисловій Англії остаточно переміг англійський національний стиль в костюмі, що зародився ще в XVII ст. Рококо, як і бароко, майже не мали впливу на англійський костюм, який розвивався в традиціях класицизму (рис. А.2, в) і романтизму (рис. А.2, б). Це проявлялося в прагненні до простоти, практичності, зручності, природності ліній і форм [12]. В епоху раннього вікторіанства одяг вирізнявся строгістю форм і чіткістю ліній.

В результаті поєднання вишивки золотом і тамбурного шва в XIX ст. у Франції виникла люневільська техніка вишивання, яка виконується переважно на тонких прозорих тканинах спеціальним люневільським гачком із застосуванням бісеру, пасток, металізованої нитки [2].

Костюм XIX ст. сформувався під впливом революційних подій, коли відбулась демократизація естетичного ідеалу і форм костюма цього періоду. Передусім це позначилось в значному спрощенні асортименту, тканин, прикрас, у появі динамічних форм і незвичного колірної рішення. В костюмі майже не використовують: шовк, парчу, оксамит, дорогі мережива і прикраси, каркасну основа. Розвиток моди в XIX ст. відбувається дуже інтенсивно і торкається в основному жіночого одягу, в той час як форма чоловічого костюма все більш стабілізуються. На перше місце висуваються його практичність, актуальність, строгий зовнішній вигляд [14].

Протягом 70-80-х рр. XIX ст. відбуваються подальша стабілізація і розширення асортименту одягу. Зміни, які диктуються модою, стосуються оздоблювальних елементів. Повільно розвивається промислове масове виробництво одягу, яке до кінця століття остаточно витісняє індивідуальність [4].

Найбільш характерними рисами, що визначали розвиток європейського костюма на початку XX ст., були потужний технічний підйом, розвиток промислового масового виробництва, розвиток транспорту, використання жіночої праці на виробництві, вплив спорту і Першої світової війни (1914-1918рр.). Зміни моди відбувались все частіше, вона підпорядковувала своїм потребам промислове виробництво товарів масового виробництва, а демократизація одягу зумовила її доступність не тільки обраній верхівці, а й широким верствам населення. Ці фактори визначили появу нового естетичного ідеалу, використання тканин з новими властивостями, кольоровою гамою і орнаментом, раціональної конструкції одягу та розмаїття її кроїв, конструктивного рішення і оздоблення.

Військовий одяг завжди мав великий вплив на чоловічий одяг і моду взагалі. У військовому одязі використовувались шеврони, галуни, еполети, штиблети, гудзики, шнури тощо (рис. А.3), що особливо вплинуло на оздоблення чоловічого костюма і, пізніше, виникнення стилю «мілітарі». Так, чоловічий костюм початку XX ст. розвивався під впливом масового розвитку спорту та військового одягу, тому час від часу ставали модними накладні кишені з клапанами, оздоблювальні строчки, металева фурнітура тощо.

На думку сучасних дослідників, у період, коли мода швидко поширюється завдяки світовим брендам і великим групам pret-a-porter, одяг стає більш уніфікованим, одноманітно-монотонним [15], що стосується і декоративного оздоблення одягу.

Пристрасть до прикрашання одягу попередніх століть досягла свого апогею, і з початку XX ст. модний гардероб поступово позбавляється від декоративних надмірностей. Особливо це стосується чоловічого одягу – форма костюма спрощується, зникають такі декоративні елементи, як волани, мережива, стрічки, оборки, жабо. На зміну їм з'являються нові, більш стримані прикраси чоловічого костюма – краватки, шийні хустки, банти, шарфи. Лише святковий чоловічий одяг іноді розшивали оздоблювальними шнурами і

позументами, проте до кінця XX ст. чоловічий костюм характеризується строгістю і функціональністю, відсутністю будь-якої декоративності.

Після Другої світової війни XX ст. в усіх європейських країнах почався період відновлення господарства і відродження промисловості, в тому числі легкої і текстильної. Подальший розвиток техніки і технологій, хімічної галузі призвели до виникнення нових штучних і синтетичних матеріалів, які значно розширили асортимент матеріалів для одягу. Для оздоблення одягу стали використовуватися штучні шкіру та хутро, плівкові матеріали, трикотажні полотна тощо. Хімічна промисловість почала виготовляти пластмасові елементи декору: гудзики, пряжки, кнопки, люверси тощо. З'явилися принципово нові оздоблювальні матеріали, такі як термоаплікації, декоративні еластичні стрічки, емблеми, нашивки, стрази тощо. Завдяки використанню сучасних технологій відбулося оновлення традиційних оздоблювальних матеріалів: стрічок, тасьми, мережива, розширився їх асортимент, покращилися споживчі та художньо-естетичні властивості.

Таким чином, аналіз еволюції оздоблення протягом століть показав, що більшість декоративних прийомів, відомих людству ще з давніх років, не тільки успішно застосовувалися для оздоблення костюма протягом тривалого часу, а й зберегли свою актуальність в даний час. До таких видів обробки можна віднести оздоблення одягу вишивкою, аплікацією, тасьмою, стрічками, мереживом, бахромою, шнурами тощо. Періодично зникають і знову повертаються в моду такі оздоблювальні елементи, як драпірування, волани, рюші, банти, шарфи тощо.

2.2. Розвиток декоративного оздоблення костюма XX – початку XXI ст.

Мода XX – XXI століть являє собою систематичні, організовані, масштабні трансформації. Ритм зміни стилів у сучасній моді невпинно зростає, так наприкінці XX ст. він відбувався кожні 7-10 років. Оновлюються функції

сучасної моди, а саме тенденції до зближення, розмивання національних стилів на основі масової культури й універсального стилю.

У роботах багатьох аналітиків історії моди і модного одягу зокрема, наводиться характеристика подій і явищ суспільного устрою, які призвели до розвитку моди і формування індустрії модного одягу, в контексті суспільних перетворень на стику XIX і XX століть.

Численні дослідження в області історії мистецтва та костюма обґрунтовують той факт, що «промислова революція кінця XIX ст. призвела до асиміляції різних культур в свідомості звичайних людей, це, в свою чергу, стало процесом буденним – люди почали активно подорожувати і знайомитися з традиціями і культурою інших народів, переймаючи їх традиції культури і моди». Це дало початок інтернаціоналізації моди і глобалізації ринку модних продуктів.

У 1904 р. заснував власний Будинок модельєр П. Пуаре, який проголосив і втілював на своєму прикладі думку про те, що модельєр повинен не тільки створювати естетично досконалі наряди, але і «випускати різну супутню продукцію, підпорядкувавши цю діяльність єдиному творчому і кон'юнктурному задуму творця». Саме ця концепція лежить в основі діяльності всіх Будинків моди і дизайнерських брендів початку XXI століття.

На початку XX ст. кожен Будинок Високої Моди створював моделі в руслі загального напрямку моди. Принципових відмінностей в стилях різних Будинків Моди не було – моделі характеризувались однаковими силуетами та витонченим оздобленням (рис. 2.1).

У 1910 р. Будинки моди, які мали найбільш високий статус серед клієнтів, прагнучі зберегти свій престиж у сфері ручного одиничного виготовлення унікальних нарядів на замовлення, проголосили свою незалежність від швейного ремесла і механізованого тиражування одягу. Завдяки цьому, моделювання одягу сформувалося як повноцінна професія, а статус модельєра, або кутюр'є, почав підпорядковуватися єдиним високим професійним критеріям (остаточно вони оформилися у 1943 році).

В 1910-х роках в європейських країнах актуальною були демонстрації, які характеризувалися наявністю помпезності і розкоші в першій половині десятиліття, яка мала назву «Belle Epoque». З широким впровадженням спорту та виникненням жіночої емансипації в жіночому гардеробі відбулися зміни: почали зникати нашивки і прикраси, складні аплікації і деталі, що прикрашали одяг, крій став більш вільним. Простота в дизайні одягу була ключовою як для повсякденного, так і для вечірнього одягу того періоду, проте вечірній одяг хоч і робили вільними, без рукавів, але з безліччю деталей і прикрашали декором: блискітками та вишивкою. В чоловічому костюмі в той період використовували в якості оздоблення фурнітуру, погони, накладні кишені, краватку, хустинку в нагрудній кишені, оздоблювальні строчки.

Захоплення вишивкою та бісером в Європі повернулося після революційних подій 1917 р., велику роль в цьому зіграли російські емігрантки, які, спочатку виконували замовлення на бісерні вишивки для суконь прямого силуету, а потім стали відкривати свої власні Будинки Мод. Тоді було відкрито Будинок моди «Iteb», який спеціалізувався на вишивці бісером, проте, найвідомішим паризьким Будинком моди був «Kitmir».

У моду стали входити труакари і туніки з бісерними візерунками, які відтягуючи тканину одягу вниз створювали модний прямиий силует. Визначною подією тих років, стало те, що у 1924 р. батьки Франсуа Лесажа стали спадкоємцями майстерні вишивальника Michonet. Майстерня була заснована в 1858 р. і була відома завдяки роботі з дизайнерами паризьких театральних костюмів. Під керівництвом Франсуа Лесажа компанія змінила назву на Albert Lesage et Cie. Майстер почав творчу діяльність розробивши власну колекцію вишитих аксесуарів і друкованих тканин та постійно розширював свою колекцію зразків. Поступово Будинок вишивки Lesage став найкращим для виконання замовлень з вишивання тканин і одягу для багатьох Будинків моди.

Також, однією з яскравих представниць Високої Моди того часу є Jeanne Lanvin. Майстерня виготовляла одяг з великою кількістю декору, що відповідало модним тенденціям 1920-х рр. (рис. 2.2). На сукнях Lanvin цього

періоду можна побачити складну вишивку бісером (переважно квітковими мотивами), золотими нитками і кристалами Swarovski [16].

Європейські Будинки моди у 1920-х рр. використовували для вечірніх нарядів дорогі тканини, прикрашені купонною вишивкою, яка передбачає візерунок на тканині, розташований в чітко визначеному форматі, зазвичай по краях великий і насичений, який ближче до середини сходиться нанівець.

Особливою шанною у майстрів того періоду був одяг з ручною вишивкою – об'ємні аплікації, вишивки «рішельє», вишукані мереживні вироби. Серед різних видів вишивки були оригінальні композиції, виконані з шнура, тасьми і джгута. У ті ж роки найбільше поширення отримала вишивка бісером (рис. 2.3). Часто модельєри в своїх костюмах поєднували вишивку бісером та шовковою ниткою. Так, Будинок моди House of Patou використовував в колекціях одягу вишивку стразами та бісером, авангардні і геометризовані рисунки вишивки.

Чоловіча мода 1920-х рр. була стриманою і консервативною, і формувалась під впливом моди Англії. Наприклад, у моду увійшли футболки, жилети, смугасті краватки та кольорові вишиті шкарпетки, що було запозичено з форменого одягу Оксфордського університету. Принц Уельський Едуард (згодом Едуард VIII) став всесвітньо відомим і впливовим хедлайнером чоловічої моди. Він став першою іконою стилю, який вперше ввів в моду стрілки на штанах, почав носити широкі та вкорочені штани для гри в гольф, і вперше в історії роздрібні торговці одягом почали рекламувати свою продукцію під гаслом «Носить принц» (рис. 2.4). Оздобленням чоловічого костюма в 1920-ті роки були різноманітна фурнітура (гудзики), накладні кишені, краватки, хустинки в нагрудній кишені тощо.

На початку XX ст. зміни декоративного оздоблення та форми одягу відбулись внаслідок активного розвитку всіх галузей промисловості, адже для комфортних поїздок на автомобілі, велосипеді, для відпочинку необхідно було носити більш зручний одяг. Таким чином з'явилися в чоловічому гардеробі блейзери, піджаки спортивного стилю та легкі штани вільного крою з мінімальною кількістю оздоблювальних елементів.

Рис. 2.1. Моделі одягу з оздобленням вишивкою: а – шовкова сукня Jeanne Paquin, 1909 р.; б – сукня для неофіційних прийомів Будинку Моді Worth, 1905 р.; в – вечірня сукня Jeanne Halle, 1905 р.; г – вечірня сукня Gustave Beer, 1900-1905 р.

Рис. 2.2. Моделі одягу з оздобленням вишивкою Будинку Моді Jeanne Lanvin: а – вечірній ансамбль, 1923 р, б – вечірня сукня 1926–27 рр., в – вечірня сукня, 1927 р., г – сукня-пальто, 1923 р.

Рис. 2.3. Моделі одягу з оздобленням вишивкою: а – вечірня сукня House of Patou, 1925р., Франція; б – вечірня сукня Paul Poiret, 1925р., Франція

Тридцять років XX ст. були важливим і плідним періодом для розвитку дизайну одягу – з'являлися нові ідеї і концепції в моделюванні. В цей період мода стає більш практичною і стриманішою на відміну від моди «золотих двадцятих», які поступилася місцем нової елегантності. Жіноча мода орієнтується на більш зрілий вік, жіночний.

Представником ідеального стилю стає героїня кіно – найпопулярнішого виду мистецтва в ці роки. Образи, створені кіноактрисами Гретою Гарбо і Марлен Дітріх, містять риси романтичної таємничості, ексцентричності і разом з тим спортивності і незалежності.

Ідеальний зовнішній вигляд 30-х рр. – подовжена струнка фігура з вузькими талією і стегнами, плоскими грудьми. Силуети одягу відповідають фігурі, розмаїття композиції ґрунтується на численних варіантах драпіровок, складок, на співвідношеннях блискучої і матової фактур тканини.

У 1930-і роки розширився асортимент вечірнього одягу. У вечірньому одязі тих років дуже популярним був стиль «гламур», що виник завдяки голлівудському кінематографу. До появи кольорової плівки в кіно основний декоративний ефект костюмів досягався за рахунок виразних фактур: в моду увійшли блискучі матеріали – атлас, лама золотого і срібного кольору, парча, а також оздоблення з хутра і пір'я, вишивка пастками, стразами, кришталевим камінням, взуття часто обтягували золотою або срібною тканиною і прикрашали декоративними пряжками. З появою в кінематографі кольорового фільму в середині 1930-х рр., екранні образи кінодів ставали все більш і більш розкішними [17], проте до кінця 1930-х р. вишивка поступово зникає з моди, популярними стають тканини з набивним малюнком.

Чоловіча мода тридцятих років XX ст. вирізняється елегантністю консервативних костюмів прямого силуету з великими плечовими накладками, вільнішими рукавами і широкими лацканами. Двобортні костюми носили без жилета, штани виготовляли прямого силуету. Швейна галузь Америки та Європи працювала в основному для виготовлення військової форми, чоловіча мода майже

не розвивалась, виробництво сировини і тканин зменшувалось [18]. В результаті чоловічі костюми стали менш виразним, а штани вужчими, ніж в попередні десятиліття. Стиль одягу був досить класичним (рис. 2.5, а), носили двобортний піджак (рис. 2.5, б) і смокінг.

В цей період у чоловічому одязі майже не використовували оздоблення. У вигляді оздоблювальних елементів використовували оздоблення фурнітурою та іншими декоративними елементами.

У 1939 році почалася Друга світова війна, яка змусила більшість європейців на час забути про моду. Багато модних Будинків закрилися, інші відчували брак матеріалів і клієнтів. Люсьєн Лелонг, президент Синдикату високої моди, докладав усіх зусиль для збереження статус-кво паризького haute couture в період окупації. У 1940 році вийшов «Указ про обмеження постачання», який регламентував кількість тканини, яку дозволялося використовувати на виробництво одягу. Всі обмеження в результаті привели до спрощення моди: основним став лаконічний фасон вбрання з укороченою спідницею. Типові костюми тієї епохи нагадували військову форму: жакети мали «квадратні» плечі з підплічниками, ремені виготовляли подібними до армійських, кишені шили об'ємними. Спідниці мали довжину до колін, рукави носили призбіраними.

а

б

Рис. 2.4. Чоловіча мода 1920-х рр.:

а – чоловічий костюм в стилі «Носить принц»; б – стиль «Чикаго» для чоловіків

а

б

Рис. 2.5. Чоловіча мода 1930-х рр.

Париж перестав бути законодавцем моди, що спровокувало різкий підйом американської швейної промисловості. Мешканки США, які в довоєнні роки становили основну частину клієнтури паризької Високої моди, тепер почали швидко розвивати власну індустрію моди. Американські кутюр'є продовжували виготовляти вечірній одяг, прикрашений вишивкою бісером, паєтками, об'ємною аплікацією (рис. 2.6).

а

б

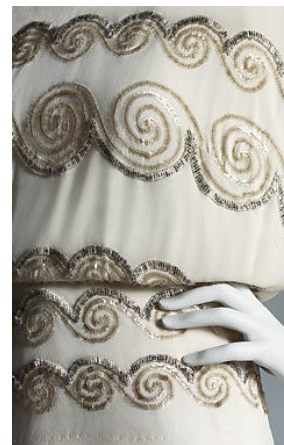

Рис. 2.6. Моделі одягу з оздобленням вишивкою:
а – вечірня сукня Mark Mooring, 1942 р., Америка;
б – вечірня сукня Gilbert Adrian, 1946р., Америка

а

б

в

г

Рис. 2.7. Моделі у стилі «Нью-лук» дизайнера Christian Dior: а – костюм 1947 р.; б – пальто 1947-48 рр.; в – вечірня сукня 1948-49 рр.; г – вечірня сукня 1949 р.

а

б

в

г

д

Рис. 2.8. Моделі одягу з оздобленням вишивкою: Christian Dior: а – 1951р.; б – 1953р.; в – 1952-53рр.; г – 1953–54рр.; д – 1956 р.

а

б

в

г

Рис. 2.9. Моделі одягу з оздобленням вишивкою Pierre Balmain: а – 1954-55 р.; б, в – 1953 р.; г – 1956–57 рр.

Друга світова війна змінила і чоловічу моду. Офіційний стиль в одязі став зникати з повсякденного вжитку. Через низький попит, одяг, виготовлений на замовлення кравцем, зростав у ціні. Це було для виробників одягу, які почали продавати серійні товари для повсякденного носіння, великою перевагою. З

одного боку, одяг був дешевшим і доступнішим, але в той же час магазини пропонували лише один стиль одягу. Ідеали класичного одягу 1930-х рр. зникли, натомість їх виробники одягу постійно пропонували нові моделі, а покупців переконували постійно купувати нові речі. У моду увійшли однобортні куртки, штани без складки та костюми вільного силуету.

Оздобленням чоловічого одягу в цей період переважно були гудзики, краватки та підтяжки з металевою фурнітурою.

У другій половині 1940-х рр. ситуація кардинально змінилася. Із закінченням Першої світової війни перестав діяти регламент на допустиму кількість тканини. Суспільство втомилося від стилю «мілітарі», який довгий час домінував у всіх сферах життя. Модельєри знову почали використовувати для вечірніх нарядів дорогі тканини, прикрашені купонною вишивкою, бісером та пастками.

Новий жіночний стиль в епоху воєнного часу був запропонований дизайнером Крістіаном Діором. У 1947 р. модельєр представив першу колекцію жіночого одягу, названу «New Look», здійснивши переворот у світі післявоєнної моди. Жіночні сукні з прилеглим ліфом, похилими плечима, широкою спідницею, втілили в собі ідеал жіночності (рис. 2.7).

З цього часу почалася нова епоха в світі моди. До початку 1950-х стиль «Нью-лук» завоював весь світ і довго не виходив з моди. Знаменитими модельєрами епохи є Крістіан Діор, Крістобаль Баленсиага, П'єр Бальмен та Габріель Шанель.

На початку 1950-х р в Парижі налічувалося 106 будинків моди, в 1958 р. їх уже було тільки 19. Відбулася криза індустрії haute couture, поступово Будинки моди стали орієнтуватися на більш демократичну моду, що призвело до виробництва під своєю маркою ліній готового одягу pret-a-porter, різних аксесуарів, галантереї тощо.

Більшість дизайнерів 1950-х р. виготовляли вечірні сукні з мінімальною кількістю вишивки, зазвичай оздоблюючи ліф сукні, проте вечірні сукні дизайнерів Christian Dior та Pierre Balmain можна виділити, модельєри

використовували оздоблення майже по всій сукні. Діог виготовляв сукні з атласу, тафти та оксамиту, оздоблюючи їх гаптуванням переважно квітковими мотивами (тройндами і конваліями), складками, воланами, бантами, клиноподібними вставками. Матеріали, які використовувалися для оздоблення: бісер, паєтки, шовкові нитки та мереживо (рис. 2.8).

Вечірні вбрання Будинку моди Pierre Valmain характеризувалися вузькими корсетами, глибокими декольте і багатою вишивкою. Дизайнер виконував вишивку різних рослин і квіткових орнаментів (рис. 2.9), які створювалися шовковими, золотими чи бронзовими нитками, перлами, бісером, паєтками, напівкоштовним камінням. Навіть повсякденні вбрання від Valmain відрізнялися розкішшю: дизайнер, наприклад, використовував дорогий декор або рідкісне хутро леопарда.

В середині XX ст. чоловічий одяг консервативний (рис. 2.10), він мав вигляд класичного костюма трійки. В гардеробі чоловіка того періоду були брючні костюми, плащі, пальта з мінімальним оздобленням (гудзики, квітка в лацкані піджака, нагрудна кишеня з платком, краватка). Переважали консервативні сірі костюми та мінімалістичні аксесуари, для оздоблення застосовували металеву фурнітуру, погони, накладні кишені, широку краватку, підтяжки.

Рис. 2.10. Чоловічий одяг 1940-х рр.

В 1960-і роки більшість будинків високої моди стали випускати лінії pret-a-porter. Наприклад, в колекціях Будинку Dior модельєр Marc Bohan, який очолює його в цей період, пропонує брючні ансамблі з геометричним декором яскравих кольорів, міні-сукні з квітковими і абстрактними малюнками, лаконічні костюми пастельних відтінків. Майстер pret-a-porter Ted Lapidus пропонує зшиті брючні костюми, пальто А-силуету, різнокольорові міні-сукні, костюми з картатої тканини. У магазинах готового одягу підхоплювали ідеї модних кутюр'є, включаючи в свій асортимент одяг яскравих кольорів простого геометричного крою.

Вже починаючи з середини ХХ ст. чоловіча мода знову почала стрімко розвиватися. Піджаки прямого крою поєднували з вузькими штанами із манжетами по низу; під впливом рок-н-ролу увійшли в моду штани-кльош. Активно запрацювала індустрія масового виробництва чоловічого одягу, а саме, повсякденних костюмів вільного крою, що стали уніформою для офісних службовців. Крім того, багато Будинків мод дедалі більше приділяли увагу чоловічій моді, пропонували нові фасони та силуетні форми чоловічого одягу, використовували новітні матеріали і технології виготовлення. Елегантна V – подібна форма чоловічого піджака надовго увійшла в моду, дизайнери експериментували з кольорами тканин та елементами декору чоловічого одягу.

Наприкінці 1960-х виникає міжнародний молодіжний рух – хіпі, які у пошуках власної індивідуальності змішують одяг різних стилів, часів і народів. Хіпі оспівують цінність старого одягу з магазинів секонд-хенд. Ефект поношеності спеціально імітується за допомогою латок і потертостей. Цінуються саморобний одяг з ручною вишивкою або аплікаціями, в'язані речі, саморобні прикраси (рис. 2.11).

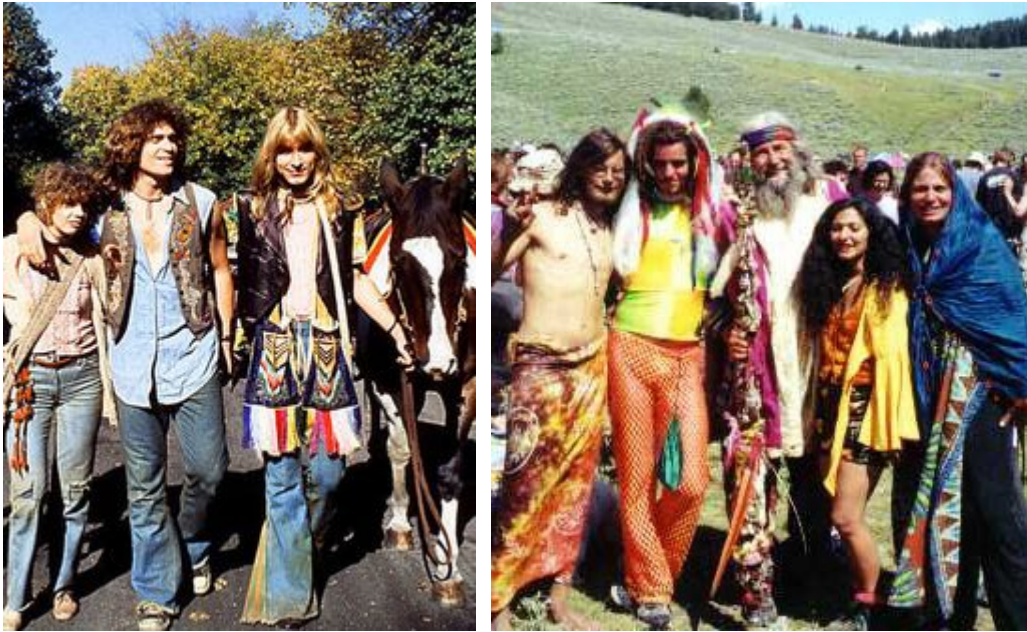

Рис. 2.11. Один з напрямів моди 1960-х рр. – «хіпі»

а б в
Рис. 2.12. Чоловіча мода 1970-х рр.

Це був бунтівний час, почалася боротьба проти консерватизму, створеного в попереднє десятиліття. Етнічні стилі розповсюдилися в моді водночас із поширенням культури хіпі, які використовували в одязі турецькі, індійські, афганські елементи: взуття, шалі, сорочки, туніки, шаровари, сумки, прикраси (намиста й браслети). Фольклорні запозичення та цитати можна простежити у творчості переважної більшості модельєрів другої половини ХХ ст.: інтерпретації всього ансамблю національного костюма чи окремої його частини.

Слід зазначити, що напрями вуличної моди в поєднанні зі світоглядом хіпі, яких ще називали бітниками, не залишились без уваги такого митця моди, як Yves Saint Laurent. У 1960 р. він створив колекцію «Beatnik», авангардним рішенням якої стали короткі шкіряні куртки, які вдягали разом із в'язаною водолазкою та ботфортами. Одяг хіпі – це одяг унісекс, що базується на поєднанні етно- та ковбойського стилю: рвані джинси, сорочки, розшиті індіанськими орнаментами, плетені браслети. Елементи костюма хіпі мали доволі широкий спектр стилів одягу, а також аксесуарів. Так, в активному використанні були браслети з бісеру, бандани і невеликі окуляри з круглими або квадратними кольоровими лінзами; ювелірні прикраси [19].

У 1967 році в Лондоні проходить перший показ «моди хіпі». Офіційна мода зобов'язана «дітям квітів» появою багатьох стилів – етно, фолк, ретро, унісекс, дифузного стилю і, звичайно ж, джинсового, що став в 1970-е одним з найпопулярніших. Дизайнер Луї Ферро наприкінці 1960-х рр. запропонував у своїй колекції джинси, що були розшиті стразами [20]. Пізніше інші відомі дизайнери почали пропонувати у своїх колекціях джинсовий одяг зі стразами і пастками. Зараз при виготовленні одягу з джинсових тканин використовується досить різноманітний асортимент оздоблення: аплікації, вишивка, емблеми, оздоблювальні строчки, плетиво, фурнітура, шнури, бейка, тасьма, бахрома, стрічка, комбінування матеріалів, надання поверхневих ефектів: тиснення, потертості, нанесення рисунків, написів.

На початку сімдесятих років ХХ ст. все ще домінувала мода на хіпі шістдесятих. У чоловічій моді були джинси та штани кльош з смугастих або однотонних тканин із заниженою лінією талії. Модним оздобленням чоловічого одягу були краватки та тканини з рисунком «військової» тематики, різнобарвна вишивка, аплікація. Прихильники офіційного стилю почали носити костюми-трійки, які були виготовлялись у різноманітних кольорах. Костюм мав широкі лацкани та штани, що розширюються до низу (рис. 2.12, а, б). В якості оздоблення використовували вишивку, картаті тканини і навіть гіпюр і рюші в святкових чоловічих сорочках (рис. 2.12, в).

Джинсова мода проходить крізь усі 1970-ті роки, пропонуючи найрізноманітніші моделі. У моду увійшли джинси в стилі хіпі, рвані, потерті, прикрашені вишивкою та аплікаціями, цю тенденцію підхопила і поставила на потік індустрія моди. Завдяки стилю «глем-рок» серед молоді поширилися джинси, розшиті блискітками. У 1978 р. американський модельєр Кельвін Кляйн, який виготовляв одягу в стилі унісекс, першим в світі продемонстрував на подіумах і запусив в продаж «дизайнерські джинси» [21].

Поступово захоплення синтетичними тканинами, які з'явилися в той період, характерне для попередніх десятиліть, проходить, на сторінках модних журналів все частіше можна було побачити вироби у фольклорному і етнічному стилях (кантрі, бохо, сільський тощо). Ці напрямки, які запозичували елементи традиційного костюма різних народів світу стали надзвичайно популярні в масовій моді 1970-х. Ретро, романтизм, фольклор, циганські мотиви – ця стилістика знайшла відображення в силуетах середини і кінця сімдесятих років. Захоплення фольклорним стилем призвело до того, що стало модно носити одяг напряму «лоу-тек», тобто зроблений своїми руками, або самостійно доповнений вишивкою, аплікаціями, розшитий бісером тощо.

Стиль 1980-х рр. асоціювався з виразом «too much» (занадто багато): надто зухвале, занадто яскраве, надто провокуюче вбрання. У моду ввійшла відверта сексуальність в одязі, демонструвалася вона за рахунок щільноприлеглого одягу, міні-спідниць, лосин, відритих декольте, блискучих тканин. Саме в 1980-ті роки успіхом став користуватися одяг і аксесуари фірм з впізнаваними стилями – Chanel, Lacroix, Versace, Hugo Boss, Moschino. У середовищі тинейджерів в першій половині 1980-х рр. був популярний стиль «кежуал», коли одяг відомих фірм носили напоказ і з навмисною недбалістю: куртки «Burberry», джемperi і сорочки «Lacoste», кросівки «Adidas». Класичні моделі пропонував дизайнер Ів Сен-Лоран – пальта з кашеміру, брючні костюми і знамениті смокінги переживали «друге народження».

У 1980-ті користувалися успіхом дизайнери, які мислили нестандартно і виготовляли одяг з оригінальними елементами декору: Вів'єн Вествуд, Джон

Гальяно, Жан-Поль Готьє. Також закріпилися позиції японських дизайнерів Йоджі Ямамото, Іссей Міяке, Кензо Такада, які в своїх колекціях робили акцент на ідеях деконструктивізму [22].

Висока мода відрізнялася багатими вишивкою і декором, а в демократичній моді панували диско і панк. Основний силует одягу в 1980-х – перевернутий трикутник. Акцент в одязі робили на широкі плечі, рукав-реглан або «летюча миша», звужені до низу штани банани з високим поясом. Ділові жінки носили костюми в стилі Шанель і костюми, що копіювали манеру одягання прем'єр міністра Маргарет Тетчер. В основному, це були широкі двобортні жакети в поєднанні з міні-спідницею або брюками, і жакети прямого крою, декоровані кантом, а в повсякденному одязі вишивку майже не використовували.

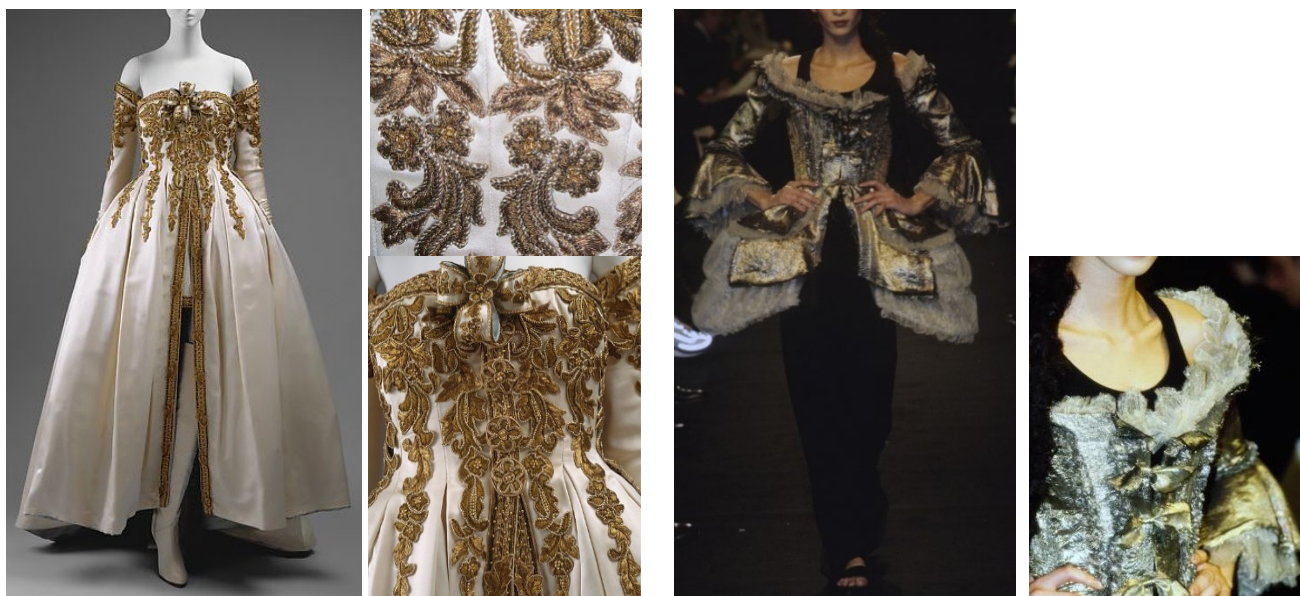
У 1984 р Ж. П. Готьє показав чоловічу колекцію під назвою «Чоловік-об'єкт», в якій чоловіки постали одягненими в тільняшки і спідниці. Пізніше він запропонував декольтовані сукні зі шлейфами, піджаки з відкритою спинкою і корсети для чоловіків. Колекції чоловічого одягу Готьє стали найяскравішим символом тенденції до стирання кордонів між статями в епоху постмодерну. Власне, він цю тему і відкрив в дизайні одягу – чоловіки носили спідниці, а жінки були «андрогінними». В якості оздоблення використовувалась фурнітура, оздоблювальні строчки, вишивка. Для чоловічого одягу використовували тканини різних кольорів, але порівняно з попереднім десятиліттям значно стриманіших відтінків та різних текстур [23].

У 1990-х рр. світ був під впливом економічної кризи. З'явилося безліч молодіжних субкультур, чийм гаслом були відхід від стандартів і неприйняття нав'язуваної моралі. Саме тоді виник стильовий напрям гранж. Актуальними стають речі, що мають поношений вигляд, також в одязі використовували багатошаровість, недбалість, елементи хіпі, етніки. Увійшов в моду одяг із синтетичних матеріалів, яскравих неонових кольорів. Популярним став зручний одяг: футболки, джинси з потертостями, великі светри та черевики. Офіційне вбрання також стало менш класичним, костюми стали пом'якшеної, великої

об'ємної форми. Багато дизайнерів дали друге дихання ретро-стилю, використовуючи в своїх колекціях елементи історичних костюмів з використанням вишивкою шовковими та золотими нитками (рис. 2.13).

Колекції pret-a-porter і haute couture у 1990-ті р. часто пропонували театралізовані образи, які неможливо було носити в реальному житті. Крім того, ще більше стиралися кордони між вулицею і подіумом, так як дизайнери надихалися стихійної вуличною модою. Dolce & Gabbana придумали кілька справжніх «хітів» масової моди 1990-х – тканини з малюнками під зебру, леопарда і долматина, піджаки зі штучного хутра з малюнками, що імітують шкури тварин, нижню білизну з леопардовим і тигровим рисунком, трикотажні жакети з хутряними комірами тощо.

В кінці 1990-х рр. бунтарський стиль Maison Margiela став відомим і почав асоціюватися з новим шиком – у 1997 р. величезною популярністю користувалися його моделі з декором у вигляді написів на одязі, а у 1999-2000-х рр. – моделі з перероблених джинсів.

а
б
Рис. 2.13. Моделі одягу: а – вечірня сукня House of Chanel, 1991 р.,
б – сукня Jean Paul Gaultier, 1998 р.

В кінці 1990-х рр. виявилася тенденція до збільшення об'ємної форми, багат шаровість, з'явилися численні ретростілізації стилістики кінця 1970-х і

початку 1980-х рр. (спортивний стиль, «мілітарі», романтичний, фольклорний). Економічний підйом у світі в кінці 1990-х рр., особливо в області інформаційних технологій, сприяв появі на подіумах «неокласики», культу престижних марок і логоманію. Hermes, Louis Vuitton, Gucci, Prada – ці бренди стали культовими для модників 1990-х рр. В цей період в моді була велика кількість декору: фурнітура, оздоблювальні строчки, аплікації і нашивки логотипів, потертість деніму, накладні кишені зі складками, контрастні вставки, бахрома тощо [24].

Початок 2000-х рр. позначився впливом хіп-хоп культури на моду. Форма одягу стала більш прилеглого силуету. Еклектика відзначилась у всіх сферах моди. Найточніше моду 2000-х можна описати як суміш із трендів різних періодів і країн, одягу субкультур і естетику різноманітних етнічних груп. Завдяки глобалізації традиційні азіатські і східні наряди стали досить популярними в Європі та Америці: актуальною стала вишивка, різноманітне декоративне оздоблення. На поширення модних тенденцій вплинув розвиток технологій: Інтернет і перші соціальні мережі дозволили естетиці субкультур впливати на масову моду, що зумовило початок тренду на етичний одяг.

Спочатку 2000-х в моді ще була стилістика кінця 1990-х (рис. 2.14, в), а пізніше повернулися тренди 1960 – 1980 рр., що призвело до популярності вінтажного одягу. Саме початок 2000-х відзначився появою «швидкої моди» – недорогого одягу від великих мережеских брендів H&M, Zara, Topshop тощо. Популярними стали принти, перфорація, аплікації, які прийшли на заміну ручного оздоблення. З часом на протигагу «швидкої моди» з'явився тренд на екологічно безпечний одяг з натуральних матеріалів, що згодом після 2004 р. перетворилось у моду на boho-chic – стиль, який нагадує естетику стилю «хіпі».

Ще однією особливістю 2000-х була поява надзвичайно популярних «It items» – моди на використання конкретних предметів одягу або аксесуарів певних брендів. Якщо в попередні десятиріччя модні тенденції втілювались в кольорах, силуетах або оздобленні, то виникла мода на певні речі від конкретного дизайнера або бренда. Так, в середині 2000-х рр. культовий статус

набули велюрові спортивні костюми Juicy Couture, кепки Von Dutch і сумки Louis Vuitton з монограмою. В своїх колекціях дизайнери використовували прийоми оздоблення одягу додатковими матеріалами та шнурами, об'ємне оздоблення, наприклад, накладні декоративні кишені з фурнітурою (рис. 2.14) [25].

Слідувати моді – це означає уловити її основний напрям, нові силуети, лінії, пропорції, характерні колірні поєднання, принципи обробки, варіанти найбільш модних конструкцій. Вивчення художніх особливостей костюма різних років навіть одного століття, тенденцій їх розвитку мають велике практичне значення на сучасному етапі дизайну одягу. Оздоблення відіграє велику роль у формуванні тенденції, в сучасному одязі воно завжди було важливим атрибутом одягу. Мода пропонує великий асортимент оздоблення, в якому використовуються традиції і сучасність, різні стилі, матеріали та високі технології.

Рис. 2.14. Чоловіча мода 2000-х в колекціях дизайнерів:
а – Issey Miyake Fall 2005 Menswear; б – Raf Simons SS 2006 Menswear;
в – Raf Simons SS 2003 Menswear

Таким чином, аналіз показав, що використання декоративного оздоблення в жіночому одязі в першій половині XX ст. (1920-1930-ті рр.) було значним, як

у вечірньому вбрані, так і у повсякденному одязі. В цей період моди для вечірніх нарядів використовували дорогі тканини, прикрашені купонною вишивкою, а також вишиті оригінальні композиції, виконані з шнура, тасьми і джгута, а найбільш поширеною була вишивка бісером та пастками. Наприкінці 1930-х рр. вишивка поступово зникає з моди, популярними стають тканини з набивним малюнком. У 40-х рр. XX ст. у зв'язку з Другою світовою війною декоративне оздоблення майже зникає з моди, проте після війни повертається.

Наприкінці 1940-х, коли зароджується стиль «ню-лук», запропонований дизайнером К. Діором, модним стає об'ємне оздоблення одягу (зборки, складки, заціпи, буфи тощо). На початку 1960-х оздоблення одягу майже не використовувалося, проте з виникненням молодіжного руху хіпі у 1970-ті рр. стає популярною вишивка у національному стилі, аплікація та інше оздоблення, що притаманне фольклорному та етнічному стилям. Наприкінці XX ст. дизайнери в своїх колекціях повертаються до теми історичного костюма, який оздоблювався вишивкою та декором.

Аналіз оздоблення чоловічого костюма показав, що на початку XX ст. у 1910-х роках оздоблення використовувалось в невеликій кількості, зазвичай тільки на пілочки піджака, здебільшого у вигляді фурнітури та оздоблювальних строчок, іноді використовували бутоньєрки, які вставляли в петлицю. У 1920-х роках до оздоблення чоловічого одягу додалися аксесуари: краватки, платки та металева фурнітура. У 1930-х роках для оздоблення використовували комбінування різних текстур матеріалу в одному виробі, наприклад, для коміру, декоративні додаткові елементи, залишається оздоблення одягу різною фурнітурою. У 1940-х рр. почали використовувати металеву фурнітуру у вигляді оздоблення, гудзики та оздоблювальні строчки, що сформувалось під впливом військового костюма, який в свою чергу оздоблювали хлястиками, фурнітурою, кантами тощо. У 1950-ті роки у чоловічому костюмі широко застосовувались кольорові підтяжки, краватки, різноманітна фурнітура. Пізніше, з появою моди «хіппі» у 1960-1970-х рр., у чоловічому одязі почали застосовувати вишивку, бісер, китиці, додаткові матеріали, якими оздоблювали

не лише плечовий, а й поясний одяг. Навіть низ штанів вишивали, оздоблювали бахромою та китицями. У 1970-х рр. для оздоблення використовували додаткові матеріали, краватки та метелики, оздоблювальні строчки, фурнітуру, що були розміщені переважно на передній частині плечового одягу.

У 1980-х модне оздоблення в Європі і світі у спортивному стилі – це фурнітура, оздоблювальні строчки, кнопки, застібки-блискавки, декоративні манжети та коміри з додаткових матеріалів. У 1990-х в чоловічому одязі з'явився тренд оздоблення штучним зістаренням (виварюванням, потертістю, прорізами), кнопками та хольнітенами, аплікацією, вишивкою, розпис фарбами, використання тканин яскравих кольорів, жакардового переплетення тощо. Ця тенденція продовжилась і у 2000-ні: чоловічий одяг вишивали, оздоблювали аплікацією та інкрустацією. Зараз на світових подіумах також можна побачити велике розмаїття оздоблення – чоловічий одяг інкрустують коштовним камінням, оздоблюють хутром, аплікацією, нашивкою емблем, монограм, гаптуванням, розписом фарбами, застосовують бахрому та канти. Оздоблення розташовують майже на всіх ділянках одягу, деякі види оздоблення комбінують в одному костюмі.

Отже, XX – XXI ст. показали динаміку розвитку оздоблення чоловічого костюма, яке стає більш різноманітним і яскравим з кожним десятиліттям, з'являються нові види оздоблення, використовується поєднання різних видів оздоблення в одному виробі. В основному така тенденція спостерігається у виробках високої моди, проте деякі модні елементи впроваджуються у колекції pret-a-porter.

2.3. Специфіка створення ексклюзивного одягу з ручним оздобленням у майстернях Будинків високої моди

Передумовами розвитку одягу haute couture слід вважати творчість модельєрів др. пол. XVIII ст., які виготовляли одиничні моделі одягу на замовлення. Початком зародження основ створення одягу haute couture

прийнято вважати реєстрацію синдикату високої моди Чарльза Фредеріка Ворта у другій половині XIX ст. та роботи перших кутюр'є у Парижі. Цей період в історії знаменується унікальними роботами кутюр'є одягу, зачісок та аксесуарів.

Розі Бертін (рис. Б.1) – перша модістка, яка отримала визнання тодішньої французької аристократії. Її клієнтками були принцеса Де Конті, герцогиня Шартрська, королева Марія Антуанетта та інші знатні особи. За свої заслуги та роботу для королеви Марії Антуанетти (рис. Б.2), Р. Бертін стали називати «міністром моди» та вона отримала дозвіл на співпрацю не лише з Версальськими придворними, а й із клієнтами з Лондона, Санкт-Петербурга, Венеції, Відня тощо.

Наступником Розі Бертін став Луї-Іполит Лерой. Із збільшенням своєї популярності Лерой стає майстром, що створює одяг для перших осіб держави, який нагадує сучасний *haute couture*. Вперше в історії модельєр змінив конструкцію одягу, форму рукава, використовував у роботі мереживо та велику кількість вишивки золотими і срібними нитками та коштовним камінням (рис. Б.3). Л.-І. Лерой вмів поєднати креативні ідеї з вдалим веденням фінансового обліку. В період з 1812 р. по 1821 р. серед його постійних клієнтів: дружини Наполеона Жозефіна Бонапарт і Марія-Луїза Австрійська, титуловані особи Франції, члени та представники Англійської королівської сім'ї, королівських будинків Німеччини і Австрії тощо (рис. Б.4). Успіх Лероя сприяв відкриттю ательє в центрі Парижа, де клієнт міг відчути ексклюзивний сервіс за найвищою ціною.

Розвиток *fashion*-індустрії почав набирати обертів. Для того, щоб продукція під «егідою французького шарму» залишалася привілеєм еліти, стратегія французьких професіоналів у сфері моди в минулому столітті полягала в максимальній централізації моди в Парижі [26].

У 1858 р. в Парижі з'являється перший Будинок моди *haute couture*, власником якого став кутюр'є Чарльз Фредерік Ворт. Своєю творчістю (рис. Б.5) майстер не тільки довів до досконалості процес виготовлення модного одягу, а

й упорядкував структуру та методику творчого процесу, а також провів і теоретично обґрунтував принципову відмінність між ручним виготовлення та машинним виробництвом модного одягу.

У 1868 р. було створено *Chambre Syndicale de la Haute Couture*, і виконавши низку вимог кутюр'є могли отримати статус Будинку моди *haute couture*. Відбулося остаточне розділення швейної промисловості і виготовлення масового одягу від індустрії «високої моди», коли провідні паризькі кутюр'є створили на основі своїх Будинків високої моди закритої Палату Високої моди, учасники якої мають ряд привілеїв, але і вимушені дотримуватися низки суворих правил, в контексті розвитку моди і підтримки іміджу Парижа як світової столиці високої моди. Одним з таких правил є жорстка система професійної спадкоємності всередині кожного Будинку моди, що, на думку самих кутюр'є, сприяє збереженню традицій і удосконаленню індивідуального стилю кожного Будинку високої моди в очах критиків та клієнтів, а отже, веде до успішного розвитку і процвітання.

Широку популярність серед потенційних споживачів Синдикат здобув у 1900 р. завдяки своєму павільйону на Паризькій міжнародній виставці, що дало можливість Будинкам високої моди, які входили до складу Синдикату, згодом виставляти й успішно реалізовувати свою модну продукцію в крупних універсальних магазинах Європи та США [27].

Реєстрацією унікальності одягу високої моди займалась створена у 1921 р. асоціація PAIS (*L'Association de Protection des Industries Artistiques Saisonnières*). 1946 р. кількість Будинків мод *haute couture* складала 106 одиниць, а у 1970 р. скорочується до 19 [28]. Після 1970-х рр. і до наших днів кількість дизайнерів, що беруть участь у тижні моди *Paris Couture Fashion Week*, варіюється і попри членів-респондентів *Syndicale de la Haute Couture* на покази запрошуються світові дизайнери. Великий внесок в розвиток індустрії моди внесли такі всесвітньо відомі дизайнери як Ч.Ф. Ворт, К. Баленсиага, К. Лагерфельд, Т. Кензо, А. Маккуїн та багато інших. Тенденція інтернаціональності моди на стадії її розвитку у XX ст. призвела до глобалізації

ринку модного одягу в наші дні.

Виготовлення одягу haute couture має свої особливості: жорсткі вимоги Синдикату моди (випуск від 50 моделей на рік, мінімум 20 технічних працівників в ательє у Парижі, індивідуальний підхід в створенні кожного виробу, не більше 30% машинних швів); необхідність створення моделей затратних по часу та коштах (від 150 год. ручної роботи, з використанням коштовного каміння, хутра, ексклюзивних тканин і фурнітури та інші матеріали); трудомісткий процес створення виробів; висока вартість моделей – від 15 000€; невелика аудиторія споживачів (близько 2000 жінок у всьому світі) тощо [28].

Згідно з канонами Паризького синдикату високої моди продукція повинна бути виготовлена вручну, не менше ніж на 70%. В основному це досягається використанням вишивки і аплікації, тобто велику частину продукції шиють з тканини, спеціально виготовленої для виробів вручну, або готові вже вироби декорують із застосуванням ручної роботи «Les petite mains» [29]. Проте, декоративне оздоблення, яким славиться haute couture, активно використовують Будинки моди та модні бренди в колекціях ready-to-wear.

Створення ексклюзивного одягу з ручним оздобленням здавна займалися маленькі ательє та майстерні. Зазвичай, після кількох років роботи ательє, дизайнери, які ними керували починали роботу над власним брендом чи Будинком моди. Інші – продовжували роботу з клієнтами та мали практику співпраці з новоствореними брендами і займалися виготовленням декору та оздобленням одягу.

Незважаючи на те, що майже у кожного Будинку моди є майстри, які працюють над оздобленням костюма, дизайнери часто залучають до окремого показу дизайн-студію, яка виготовляє зразки за задумом дизайнера, ексклюзивну тканину або частково декор або його елементи.

Сьогодні модні тренди в дизайні одягу визначають провідні світові Будинки моди. Над створенням виробів в них працює індустрія професійних дизайнерів, майстрів, вишивальниць, швачок основне завдання яких зберегти і

перевершити високі естетичні стандарти. Висока мода задає тренди для виробів pret-a-porter, завдяки чому дизайнери масових брендів черпають нові ідеї, образи, кольори, силуети, фактури і пропорції.

Процес створення колекцій із застосуванням ручної вишивки можна спостерігати в майстернях модного Будинку Chanel, який очолює компанію Paraffection Group [30]. Paraffection Group – це група незалежних ательє, які співпрацюють з Будинком моди Chanel. В даний час група складається з десяти фірм, кожна з яких спеціалізується на певних видах роботи: прикрашання одягу пір'ям і створення декоративних квітів, вишивці, виготовленні прикрас та фурнітури, головних уборів тощо.

Починаючи з 2002 р. модний Будинок Chanel щорічно показує колекції Metiers d'Art, присвячені різним країнам (рис. 2.15), в яких відображено моду як особливе мистецтво.

Ательє вишивки Montex займається сучасною вишивкою і розробляє ексклюзивні зразки, створює свій неповторний стиль, використовуючи пастки, кристали, намистини та інший декор. Ательє вишивки Montex зарекомендувало себе як один з найбільш відомих виробників в світі високої моди.

Рис. 2.15. Моделі одягу Будинку Моди Chanel, колекції Metiers d'Art:
а – "Paris-Moscow" Pre-Fall 2009; б – "Paris-Bombay" Pre-Fall 2012;
в – "Paris-Edinburgh" Pre-Fall 2013; г – "Paris-Dallas" Pre-Fall 2014

Майстерня Lemarie – найстаріше французьке ательє з вишивання одягу пір'ям. Розроблені ними способи обробки і фарбування пера відкривають широкі декоративні можливості в створенні як фактурних поверхонь, так і візерунка майбутньої тканини. Кожен принт, елемент оздоблення, втім, як і сама тканина, збирається майстрами з окремих фрагментів текстилю, пір'я, ниток, тасьми, паєток і страз відповідно до задуму дизайнера колекції в єдиний гармонійний образ. Для кожного виробу попередньо створюється кілька варіантів зразків. Характеристику найвідоміших у світі студії з виготовлення декоративного оздоблення одягу подано в табл. 2.1, табл. 2.2.

Таблиця 2.1

Найвідоміші у світі студії з виготовлення декоративного оздоблення одягу

Назва студії	Сайт, посилання	Рік заснування	Клієнти, співпраця	Місце розташування
1	2	3	4	5
Hand & Lock	http://handembroidery.com	1767	Dior, Hermes, Louis Vuitton	Велика Британія, Лондон
Lemarié	http://www.lemarie-paris.fr	1880	Chanel	Франція, Париж
LUSI Embroideries	https://www.lusi.it/en/	1964	Alberta Ferretti, Christopher Kane, Dolce & Gabbana, Elie Saab, Giorgio Armani, Trussardi, Wang Feng	Італія, Кардано-аль-Кампо
Le Centre Des Textiles Contemporains De Montreal	https://www.textiles-mtl.com/	1975	Amélie Dion – Dionoski Isabelle Sentenne Lila Rousselet	Канада, Монреаль
Ecole Lesage	http://www.ecolelesage.fr/en/	1992	Chanel	Франція, Париж

Аналіз діяльності дизайн студій LUSI Embroideries та Hand & Lock

Назва дизайн-студії	LUSI Embroideries	Hand & Lock
Сайт (посилання)	https://www.lusi.it/en/	http://handembroidery.com
Рік заснування	1964	1767
Клієнти, співпраця	Співпраця з італійськими модними брендами, а також брендами з Франції, Німеччини, Великобританії, США, Лівану, Китаю та арабських країн: Alberta Ferretti, Byblos, Christopher Kane, Dany Atrache, Dolce & Gabbana, Elie Saab, Georges Chakra, Giambattista Valli, Giorgio Armani, Hussein, Bazaza, Michael Cinco, Saiid Kobeisy, Tony Ward, Trussardi, Wang Feng.	Співпраця з міжнародними брендами та Будинками мод (Dior, Hermes, Louis Vuitton) королівською сім'єю, дизайнерами інтер'єру, PR компаніями та дизайнерами костюмів для театру, кіно та телебачення.
Країна, місто	Італія, Кардано-аль-Кампо	Велика Британія, Лондон
Позиціонування	Сімейний бізнес, "Made in Italy"	Сімейний бізнес, "британська якість"
Кількість співробітників в головному офісі	Близько 20	Близько 11
Відмінні особливості роботи	Щороку розробляють дві колекції, визначаючи тенденції у світі вишивки та моди в цілому, випускають понад 300 зразків.	Можливість здобути освіту на курсах у вишивальних майстернях від професіоналів з оздоблення та вишивки
Місце розташування головного офісу	Кардано-аль-Кампо (штат Вірджінія), Італія	Лондон, Велика Британія
Офіси у світі	Велика Британія (Лондон), Іспанія (Барселона), США (Нью-Йорк), Об'єднані Арабські Емірати / Саудівська Аравія / Кувейт / Катар (Дубай), Корея, Китай / Тайван / Гонконг (Тадпей Чин Шань), Японія (Чуу-ку, Осака)	-

Проведено аналіз діяльності двох найбільших дизайн-студій в Європі, які займаються оздобленням одягу і співпрацюють зі світовими дизайнерами та брендами: LUSI Embroideries (рис. Б.6), Hand & Lock (рис. Б.7). Результати аналізу надано у таблиці В.2, додатку В. За результатами аналізу виявлено, що найстаріша студія Hand & Lock працює з 1767 р., а Будинок моди Chanel підпорядковує собі Lemarié та Ecole Lesage, проте найбільшу кількість клієнтів має майстерня LUSI Embroideries.

У дизайн-студіях є фахівці з усіх вишивальних технік, які можуть допомогти клієнту реалізувати своє бачення в оздобленні одягу різного бюджету, складності та різних часових термінів. Дизайнери приймають ідеї клієнта і виготовляють відповідні конструкції та зразки. Команда студії може працювати як з розробкою власного дизайну виробу, або тісно співпрацювати з клієнтом за визначеною темою. Для різних клієнтів та, відповідно, різної кількості обсягів замовлення передбачено два варіанти виробництва. Вишивка може бути виготовлена у головному офісі в ательє, або у інших офісах, які розташовані у світі. В обох варіантах вишивку виготовляють відповідно найвищих світових стандартів.

Таким чином, виявлено, що майже у кожного Будинку моди є відповідні майстри, які працюють над декоративним оздобленням костюма, проте дизайнери часто залучають дизайн-студії, які виготовляють зразки за задумом дизайнера, ексклюзивну тканину або частковий декор.

2.4. Технології створення декоративного оздоблення одягу для Будинків високої моди

Початок моди на споживання товарів люксового сегменту асоціювався з рідкістю матеріалів, їх недостатньою кількістю (наприклад, у XVIII-XIX ст. шовкові тканини були в дефіциті). Сучасна мода набагато масштабніша, тому вибір потрібних матеріалів набагато більший, що дає змогу дизайнерам

проявити свою фантазію і креатив, створюючи нові фактури за допомогою різних деталей декору, фурнітури тощо.

Зазвичай зразки тканин створюються за два роки до того, як готовий одяг з'явиться в продажу, і демонструються на спеціалізованих виставках, таких як Interstoff Textile Fair (Франкфурт, Німеччина), Premiere Vision (Париж, Франція), Ideacomo (Комо, Італія), Texitalia (Мілан, Італія), New York Fabric Show (Нью-Йорк, США) тощо [4].

Принципом створення колекцій одягу, відштовхуючись від властивостей тканини, керуються такі відомі бренди як Chanel, Issey Miyake, Gianfranco Ferre, Ying Gao, Viktor & Rolf, Jean Paul Gaultier, Donna Karan тощо.

Іншим важливим правилом, яким керуються у розвитку дизайнерських брендів, є збереження найвищих стандартів якості фешн-продукції, постійне вдосконалення технології виробництва. Прикладом є серійне виробництво відомих сумок Louis Vuitton, адже перед запуском виробу піддають чотириденним випробувань на спеціальних тестових машинах, які визначають навантаження на розрив, міцність, стійкість фарбування і структури матеріалу до дії ультрафіолетового випромінювання тощо. Отже, міжнародний досвід найбільш значних брендів на модному ринку показує, що проектування нових форм і конструктивно-технологічних рішень починається з перевірки властивостей матеріалів для створення нових дизайнерських рішень.

Часто ексклюзивну тканину для створення одягу модельєри створюють власноруч у своїх ательє. Унікальні вироби виготовляють поступово. Фактурну тканину створюють під кожен наряд окремо перед розкромом, наносять візерунок, використовують вишивку та інший декор (рис. 2.16). Для уточнення місць, де повинен знаходитись декор, створюють макет, на який наносять всі уточнення для створення малюнку та переносять позначки на лекала.

Для створення унікальної тканини для одягу haute couture майстри користуються великою кількістю різних технік та застосовують різноманітні матеріали в роботі. Зазвичай, основу майбутньої «тканини» для одягу haute

couture становлять легкі тонкі матеріали – шовкова органза або дрібнопориста сітка. Цей процес має логічний порядок дій.

1-й етап: на обрану тканину переносять затверджений рисунок (рис. 2.17).

2-й етап: вишивка люневільським гачком. На цьому етапі майстри створюють майже весь рисунок, поєднуючи різні техніки та використовуючи пастки, бісер, стеклярус, намистини, коштовне каміння тощо (рис. 2.18).

3-й етап потребує використання ручних голок: вишивка гладдю, шовковими стрічками та іншими матеріалами (рис. 2.19).

4-й (заключний) етап: доповнення малюнку пришивним камінням, стразами, об'ємною аплікацією, пір'ям, стеклярусом, бісером, пластиком та іншими матеріалами (рис. 2.20).

При створенні одягу люксового сегменту користуються новітніми технологіями для забезпечення вищої якості продукції. Наприклад, майстри Elie Saab, створюючи моделі одягу (рис. 2.21) часто використовують спеціальне обладнання для клейових страз (рис. Б.8). В колекціях бренду Elie Saab Couture завжди дотримано установлених Палатою високої моди стандартів щодо кількості використання ручної роботи.

Рис. 2.16. Створення малюнку декору

Рис. 2.17. Перенесення малюнку виготовлення декору на макет

Рис. 2.18. Вишивка основної частини декору люневільським гачком

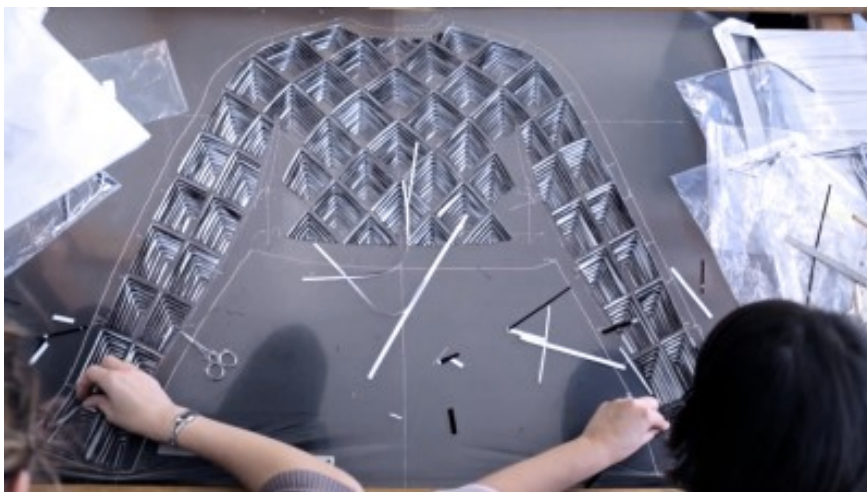

Рис. 2.19. 3-й етап створення декору з використанням ручних голок

Рис. 2.20. Заключний етап створення декоративного оздоблення костюму

Рис. В.21. Використання спеціального обладнання при виготовленні одягу люксового сегменту Elie Saab

Так, у сезоні FW 2017/18 на створення однієї сукні (рис. Б.9) було використано 20 000 одиниць декору (в тому числі 8000 паєток, 1000 перлин, 10000 трубочок дорогоцінного стеклярусу), задіяно 18 професіоналів (13 майстрів з вишивки, три швачки, один закрійник і керівник ательє), витрачено три тижні для вишивки та три місяці на створення самої сукні (загалом 500 годин ручної роботи) [31].

Таким чином, було виявлено, що сучасна мода масштабна і вибір потрібних тканин великий, проте для створення унікальної тканини для унікального одягу люксового сегменту майстри користуються великою кількістю різних технік та застосовують різноманітні матеріали в своїй роботі, а також користуються новітніми технологіями для забезпечення вищої якості продукції.

Наприклад, Шон Стуссі, розробляючи нову чоловічу колекцію FW 2020/21 для будинку Dior, звернувся до єдиної в світі унікальної майстерні у Японії, Кіото для технології друку на шовку, де розроблялись принти з використанням особливої технології, адже метод такого старовинного друку відомий лише цим майстрам [32]. Для створення необхідного декору спочатку замішують глюкозну масу, додаючи червоний, жовтий і синій кольори, які змішуються у різних пропорціях, щоб створити неповторний колірний відтінок. За попередньо розробленим шаблоном орнаменту з цієї маси вирізається кожен його елемент, які потім з'єднуються між собою, відтворюючи первинний орнамент та утворюючи єдину композицію. Наступним етапом є кріплення орнаментального полотна з глюкозної маси на основний каландр. Щоб перенести фарбу на тканину, її спочатку змочують як при «мокрому» перенесенні, тому що так фарба легко переходить з крохмальної маси на шовк. Завдяки такій техніці друку майстри досягають різнобарв'я, надточного друку й неповторного мармурового ефекту (текстури) (додаток В.1).

При створенні суконь з колекції haute couture Будинку моди Dior SS 2020 використано вишивку люреksom з ефектом зістарення в люневільській техніці [33]. При створенні візерунка для сукні, розшитого колоссям пшениці, дизайнерка Марія Грація вивчала архіви кінця XIX ст. і використала два види візерунка: у вигляді маленьких штрихів, і маленьких, злегка заокруглених у бік стібків, що додає візерунку жвавості. Для отримання тонкої ювелірної вишивки майстри розшаровували основну нитку натроє. Після того як вишивка була готова, майстри-вишивальниці виконали заключний етап зістарювання: підфарбували вишивку чорно-коричневою сепією для отримання розкішного античного образу. Завдяки своїй поверхні люрексозна нитка повністю не перефарбовується, лише приглушується її блиск й складається враження, що при русі манекенниці в сукні вишиті «колоски» немов злітають в повітря (додаток В.2).

Така ж техніка використана в інших виробах при створенні колекції Dior SS 2020 (рис. В.2.5, рис. В.2.6), в якій переважала витончена, кропітка,

ювелірна робота вишивальниць під час створення найрізноманітніших рослинних орнаментів саме в цій техніці. Кожен стібок виконувався виключно вручну – жодної машинної вишивки.

В чоловічій колекції FW 2020/21 модного будинку Dior дизайнером було обране оздоблення головних уборів та виробів штучними квітами, серед яких: плюмерія, гілочки конвалії, лілій тощо. Технологія створення текстильних квітів кропітка і передбачає кілька етапів [34]. Спочатку тканину накрохмалюють і висушують і наступним кроком в створенні дивовижних квітів є вирубування та викроювання деталей майбутніх пелюсток та листочків. Далі пелюстки розм'якшують шляхом зволоження та формують деталі за допомогою розігрітого спеціального металевого інструменту – бульки і надають їм певної фактури. Для надання реалістичної фактури також використовують формувальні преси зі спеціальними формами для деталей. Знизу форма нагрівається, що дозволяє достовірно відтворити жилки листя як у справжніх рослин. Кожна пелюстка і квітка фіксуються на дротовому стеблі. Заключний етап – готові квіткові композиції прикріплюють до виробу (додаток В.3).

У круїзній колекції 2021 від будинку Dior використано оригінальну аплікацію, а саме, виготовлення об'ємних елементів – колосків з рафії і нашивання їх на сітку сукні (рис. В.3.4).

Техніка друку на тканині – екопринт. В жіночій колекції SS 2020 дизайнер модного будинку Dior Марія Грація використала унікальну техніку оздоблення – екопринт [35]. Екопринт – це спосіб друку на тканині за допомогою натуральних природних матеріалів (листя рослин, пелюсток квітів, суцвіть тощо). Зібравши потрібні рослини, їх розкладають на вовняній тканині змочену в розчині заліза, яку потім загортають у рулон та виварюють протягом не менше 3 годин. Важливо, щоб при скручуванні тканини в ній майже не залишилось повітря – так рослини будуть щільніше прилягати до матеріалу. При контакті рослин з тканиною під впливом високої температури вони

передають свої пігменти тканині, зафарбовуючи її по своєму контуру (додаток В.4).

Для створення орнаменту тренчу з колекції FW 2018/19 було застосовано сутажну вишивку за візерунком тканин XVIII ст. Це кропітка робота, яка дає можливість перетворити поверхню тканини, надати їй об'єм. Майстри використали техніку «вермішель», яку використовували італійські скульптори в своїй творчості. Тасьму закручують змієюю, викладаючи її плоско або на ребро та пришивають, отримуючи візерунки [36] (додаток В.5)

В чоловічій колекції Dior SS 2020 використане оздоблення у вигляді аплікацій з плісированого крепового шовку [37]. Аплікація виконується повністю вручну: тканину кріплять до основи з тонкої органзи шпильками на корковій дошці, викладаючи потрібним візерунком, а потім вручну пришивають дрібними ледь помітними стібками. Після плісірування шовкової тканини її вручну розфарбували в одній з паризьких майстерень, завдяки чому аплікація отримала глибокі кольорові відтінки. Основною технікою фарбування плісе було деграде у різних варіаціях: пряме, діагональне, криволінійне. Для оздоблення в колекції використані насичені синій і помаранчевий кольори. Під час руху створюється відчуття «живої» матерії, що є дуже незвичним і оригінальним (додаток В.6).

У сезоні FW 2020/21 Будинок моди Dolce & Gabbana запропонував сукні зі складними вишуканими аплікаціями. Дизайнери бренду застосували складну аплікацію, кожен елемент якої був створений окремо, нашитий на сітку, вишитий рафією за технікою «проколювання» [38], прикрашений вузликами з атласних стрічок з бусинками, після чого вирізаний і нашитий на основний матеріал (рис. В.7.1). В інших виробих колекції також використано цю техніку, однак безпосередньо сітку вишивали рафією та коштовним камінням і бусинами, утворюючи з них об'ємні квіти та орнамент, які потім вирізали і нашивали на виріб (рис. В.7.2) [39]. На рис. В.7.3 зображено інший варіант складної багато детальної аплікації з шовку, використаної в моделях колекції [40]. Деталі різних форм нашивали вручну на сітку із закритим зрізом з

поступовим нашаруванням однієї деталі на іншу, утворюючи незвичну багат шарову аплікацію і складну фактуру. Після виготовлення основних деталей аплікації на сітці, їх вирізають і нашивають на вироби.

Ще одну незвичну технологію створення штучних квітів використано Будинком моди Dolce & Gabbana [41]. Першим етапом створення дивовижних квітів є просочування тканини риб'ячим жиром. Важливим моментом є врахування фази місяця – від першої до тридцять першої фази. Це має сильний вплив на кінцевий результат. Після повного висихання тканини, її розстилають і за допомогою металевого трафарету й пресу вирубують деталі майбутніх квітів. Наступним етапом є надання елементам бажаного кольору та відтінку. За допомогою спеціальних нагрітих металевих інструментів надається форма і фактура кожній деталі майбутньої квітки, що точно імітує природний аналог. Заготувавши всі елементи, майстер переходить до заключного етапу – надання квітам ефекту висушених живих квітів поміж сторінками книжок. Пелюстки текстильних квітів заминаються настільки природно, що складно відрізнити таку квітку від висушеної живої (додаток В.8).

В одній з колекцій Dolce & Gabbana «Alta Sartoria Menswear Collection» SS 2020 було використане оздоблення у вигляді аплікації, виконане машинним способом [42]. Основний мотив орнаменту – квітка ірису, яка утворюється шляхом нашивання багатьох дрібних деталей одна на одну. Спочатку всі елементи оздоблення викроюють з клаптиків тканин відповідних кольорів, прикріплюють до основного матеріалу, після чого густою строчкою «зіг-заг» на спеціальному обладнанні настроюють на деталі виробу. Ця строчка має й декоративне призначення – за допомогою різних відтінків ниток створювались різні художні «штрихи», що надають аплікації особливої виразності (додаток В.9).

В колекції Dior Cruise collection 2020 використано марокканський текстиль фарбований за унікальною традиційною технікою, якою володіють лише марокканські жінки. В даній техніці вони оздоблюють фату для нареченої. Оздоблення належить до етнічного розпису – широке полотно

прикрашається кольоровим градієнтом, зазвичай, коричневим, малиново-червоним та помаранчевим. Для фарбування використовують барвники виключно рослинного походження і, залежно від сезону, це можуть бути корінь марени, кора волоського горіха, гранат, листя мастичної фісташки тощо. Натуральні барвники розводять водою, зав'язують полотно в тому місці, яке хочуть офарбувати й занурюють в підготовлений розчин. Перед наступним етапом фарбуванням тканина має повністю висохнути. Такі операції повторюють кілька разів, щоразу додаючи на полотно новий колір [43] (додаток В.10).

Також, жінками, що проживають в горах Антиатлас, вручну було отримано і розфарбовано тканину для інших моделей колекції. Майстрині оволоділи технікою ткацтва з тонкої вовняної пряжі «іде», виконуючи всі етапи виробництва: зістригання вовни, її прядіння, ткацтво готового полотна. Офарбовують полотно за допомогою пасти із хни, в яку додають лимонний сік. Чим більше шарів буде поступово нанесено на вовняну тканину, тим більш насиченим буде колір (додаток В.11).

В чоловічій колекції Fall 2021 Dior при оздобленні виробів та головних уборів була використана унікальна старовинна китайська техніка вишивки вузликами, яка надає можливість відтворення найбільш складних картин та орнаментів за рахунок своєї зернистої структури. Структурним елементом вишивки є маленький вузлик переважно з шовкової тонкої пряжі. За допомогою даної техніки майстри отримують чіткі плавні переходи навіть між контрастними кольорами, створюючи цілісну картину. Ця техніка вишивки є однією з найбільш кропітких та складних серед всіх існуючих китайських технік вишивки і містить кілька етапів. Спочатку за допомогою спеціально виготовленого трафарету з вузькими прорізами по контуру майбутнього візерунку наносять на тканину контури вишивки, після чого ретельно підбирають шовкову пряжу необхідних відтінків та скручують її в тоненькі нитки. Також в моделях використано вишивку бісером найменшого розміру та гладдю з дуже частим перекриттям ниток різних відтінків, що дало можливість

конструктивно досягти потрібної форми головного убору, при цьому приховавши вишивкою місця з'єднання деталей берету (додаток В.12).

Таким чином, було визначено, що основним видом оздоблення в колекціях світових дизайнерів одягу de luxe є різновиди вишивки, які варіюються в залежності від: призначення одягу, техніки виконання, принципів використання спеціальних пристосувань і механізмів та за матеріалами, які використовуються.

Дослідження студій, що займаються виготовленням декоративного оздоблення костюма у світі, виявило, що дизайнери часто залучають до окремого показу дизайн-студію, яка виготовляє зразки, ексклюзивну тканину або частковий декор.

Висновки до розділу 2

1. Проаналізовано еволюцію декоративного оздоблення костюма та визначено основні етапи його розвитку і формування. Встановлено, що на еволюцію декоративного оздоблення одягу впливають глобальні явища, зокрема історичні події та соціально-політичні процеси. Показано, що значний вплив на декоративне оздоблення одягу спричинив культурний розвиток суспільства, що зовні проявлялось виникненням нових видів оздоблення та зміною кількості використаного декору в дизайні костюма певної епохи. Визначено, що тенденції декорування одягу, як і загальні модні тенденції, змінювалися під впливом досягнень науково-технічного прогресу, особливо новітніх технологій та інновацій в текстильній галузі.

2. Досліджено розвиток оздоблення одягу в творчості світових дизайнерів XX – початку XXI ст., виявлено основні тенденції в оздобленні жіночого і чоловічого костюма цього періоду. Показано, що декоративне оздоблення видозмінювалася у процесі розвитку культури, а формуванню його різновидів сприяли національні культурні традиції країн світу, європейський

досвід, кропітка праця майстринь, модельєрів, дизайнерів та дослідників, які документально архівували його види. Охарактеризовано, що друга половина XX ст. в розвитку моди відзначилась радикальними інноваціями не тільки у формі, а й в змісті модних образів та художніх засобах їх формування.

3. Проведено аналіз зміни модних тенденцій в декоративному оздобленні жіночого і чоловічого костюма XX – початку XXI ст., виявлено основні етапи і закономірності їхнього формування. Аналіз еволюції оздоблення чоловічого костюма показав динаміку його розвитку, яке стає більш різноманітним і яскравим з кожним десятиліттям, з'являються нові види оздоблення, використовується поєднання різних видів оздоблення в одному виробі. В основному така тенденція спостерігається у виробках високої моди, проте деякі модні елементи впроваджуються у колекції pret-a-porter.

4. Досліджено діяльності найбільших дизайн-студій та майстерень в Європі, які виготовляють оздоблення одягу і співпрацюють зі світовими дизайнерами та брендами: LUSI Embroideries, Hand & Lock, Lemarié, Ecole Lesage тощо. Класифіковано особливості проектних практик в творчості світових дизайнерів, описані унікальні технології декоративного оздоблення, що використовують відомі світові Будинки мод у своїй творчій діяльності, виявлено етапи створення ручного оздоблення одягу: старовинний метод друку на шовковій тканині, технології виготовлення текстильних квітів, що імітують натуральні, нетрадиційні техніки друку на тканинах й певні тонкощі кутюрної вишивки, аплікація плісированим шовком та інші технології.

Література до розділу 2

1. Kittler R., Kayser M., Stoneking M. Molecular evolution of *Pediculus humanus* and the origin of clothing. *Current Biology*. 2003. 13 (16): 1414–1417. DOI:[https://doi.org/10.1016/S0960-9822\(03\)00507-4](https://doi.org/10.1016/S0960-9822(03)00507-4)
2. Цзянсінь Лю. Декоративне оздоблення в дизайні одягу: художні засоби, інноваційні технології : дис. ... д-ра філософії : спеціальність 022 Дизайн ; наук. кер. К. Л. Пашкевич ; КНУТД. Київ, 2021. 348 с.
3. Gillow J., Sentance B. *World Textiles*. Bulfinch Press. Little, Brown, 1999.
4. Колосніченко М.В., Пашкевич К.Л. Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу: навч. посіб. Київ: ПП НВЦ «Профі», 2018. 238 с.
5. Li Xiaohong. An Analysis of Form, Sound and Meaning in the Design of Chinese Characters Graphic Signs. *Packaging Engineering*, 2007. vol. 04. p.165.
6. 刘红晓. 中国少数民族服饰文化与传统技艺—瑶族. 中国纺织出版社. 2019. Liu Hongxiao. Chinese Ethnic Minority Costume Culture and Traditional Skills. China Textile Publishing Press. 2019.
7. The evolution history of Chinese characters. URL:<https://baike.baidu.com/item/汉字演变/635905?fr=aladdin>
8. Ancient Origins: Stitching the Story of Cutwork Embroidery, One of the Most Luxurious Goods in Europe. URL:<https://www.ancient-origins.net/artifacts-other-artifacts/stitching-story-cutwork-embroidery-one-most-luxurious-goods-europe-005346>
9. Bage P. *Beginner's Guide to Drawn Thread Embroidery*. Search Press, 2007. 64 p.
10. Niekerk Di Van. *A Perfect World in Ribbon Embroidery and Stumpwork*, Search Press, 2006. 160 p.
11. Drew D., Pendergast S., Pendergast T. *Fashion, costume, and culture: clothing, headwear, body decorations, and footwear through the ages*. Vol. 1-5. Detroit: UXL, 2013.
12. Nunn J. *Fashion in Costume 1200-1980*. New Amsterdam Books, 1998. 256 p.
13. Ніколаєва Т.В. Тектоніка формоутворення костюма: навч. посіб. Київ: Арістей, 2011. 340 с.
14. Колосніченко О.В. Формоутворення одягу спеціального призначення як об'єкта дизайн-діяльності: монографія. Київ: КНУТД, 2018. 420 с.
15. Чупріна Н.В. Критерії зародження індустрії модного одягу в часи "Belle Epoque". *Мистецтвознавчі записки*. 2014. Вип. 25. С. 273-281.
16. 9 ключових фактів із життя Жанни Ланвен. *Vogue Ukraine*. URL: <https://vogue.ua/ua/article/fashion/persona/9-klyuchevyih-faktov-iz-zhizni-zhanny-lanven.html>
17. Будяк В.В. Гламур в дизайні костюма кінця XIX – початку XXI століття: автореф. дис. ... канд. мист: 17.00.07 / Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2018. 20 с.
18. Чупріна Н.В. Система моди XX – початку XXI століття: проектні практики та чинники функціонування (європейський та український контексти): монографія. Київ: КНУТД, 2019. 476 с., С. 246.
19. Порхун Т. С. Модні тенденції субкультур: бітники та хіпі. *Культура України*. Серія: Культурологія. 2018. Вип. 60. С. 116-124.
20. Офіційний сайт бренду «Levi's». URL: https://www.levi.com/RU/ru_RU/features/about-us
21. Bass-Krueger M. *Vogue encyclopaedia: The history of denim jeans*, 2019. URL:<https://www.vogue.fr/fashion/article/vogue-encyclopaedia-the-history-of-denim-jeans>
22. Geczy A., Karaminas V. Time, Cruelty and Destruction in Deconstructivist Fashion: Kawakubo, Margiela and Vetements. *ZoneModa Journal*. 2020. 10(1), 65-77. DOI:<https://doi.org/10.6092/issn.2611-0563/11088>
23. Kawamura Y. *Fashionology: An Introduction to Fashion Studies*. New York: Berg, 2005.

177 р.

24. Лагода О.М. Художньо-образні особливості костюма в дизайні одягу кінця ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистец.: 17.00.07. Харків, 2007. 20 с.
25. Тренди 2000-х: субкультури і «швидка мода». *L'Officiel*. 2018. URL:<https://www.hroniky.com/news/view/11082-trendy-2000-kh-subkultury-i-shvydka-moda>
26. Чупріна Н.В. Етапи та критерії формування індустрії моди. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2014. №32. С.348-357.
27. Чупріна Н.В. Етапи та критерії формування індустрії моди. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2014. №32. С.348-357.
28. The history of haute couture. *Harpersbazaar*. 2017. URL: <https://www.harpersbazaar.com/uk/fashion/fashion-news/news/a31123/the-history-of-haute-couture/>
29. Pearce H. *Dimensional Embroidery*. Sally Milner Publishing, 2002. 112 p.
30. Взгляд изнутри: кутюрные мастерские Lesage, Lemarie и Goossens. *Buro 24/7*. URL:<https://www.buro247.ru/fashion/expert/vzglyad-iznutri-kutyurnye-masterskie-lesage-lemari.html>
31. Платье для Wonder Woman: детали создания нарядов Elie Saab Couture. *Vogue Ukraine*. URL:<https://vogue.ua/article/fashion/brend/plate-dlya-wonder-woman-detali-sozdaniya-naryadov-elie-saab-couture.html>
32. The Making of the Shawn Stussy-Designed Prints for the Fall 2020 Dior Men's Collection. Відео з YouTube. 2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=N4N8-baxixg&list=LL&index=31>
33. Embroidering fields of gold. Відео з YouTube. 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=yS3JhE_mqrA&list=LL&index=30
34. The Savoir-Faire Behind the Flowers in the Fall 2020 Dior Men's Collection. Відео з YouTube. 2019. URL: https://www.youtube.com/watch?v=2tU_9SDBB88&list=LL&index=29
35. Eco-printing Savoir-Faire at the Dior Spring-Summer 2020 show. Відео з YouTube. 2019. URL: https://www.youtube.com/watch?v=zmYVwz_r7a8&list=LL&index=28&t=32s
36. Autumn-Winter 2018-2019 Ready-to-Wear Show – Savoir-Faire: Embroidered Coat. Відео з YouTube. 2018. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MW8gMJ02xVM&list=LL&index=26>
37. The Savoir-Faire of the Pleats from the Dior Summer 2020 Men's Collection. Відео з YouTube. 2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Tw12taqe3r4&list=LL&index=2>
38. Alta Moda black embroidered georgette kaftan – The Making Of. Відео з YouTube. 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aBD3-beuwSE>
39. Alta Moda black embroidered georgette kaftan – The Making Of. Відео з YouTube. 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TxEEW-kiFPs&t=36s&pbjreload=101>
40. Alta Moda embroidered cady kimono – The Making Of. Відео з YouTube. 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Jz0MzsFHLgU&t=11s>
41. Haute Couture Savoir Faire – Flowers. Відео з YouTube. 2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XW2W5luNOWc&list=LL&index=31>
42. Alta Sartoria embroidered jacket. Відео з YouTube. 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=of4J1YQybpc&list=LL&index=30>
43. Moroccan textile from Sumano Savoir-Faire – Dior Cruise 2020 collection. Відео з YouTube. 2019. URL: https://www.youtube.com/watch?v=RF_p-82vxQ0&list=LL&index=28

РОЗДІЛ 3

ТИПОЛОГІЇ ДЕКОРАТИВНОГО ОЗДОБЛЕННЯ ОДЯГУ

Мода завжди спирається на традиції минулого: в крої одягу, в декоративних деталях, які його прикрашають, в образних засобах і прийомах художнього вираження. В різні часи для прикрашання одягу застосовували різні види декоративного оздоблення: вишивку нитками, перлами, пастками, намистинами, пір'ям, аплікацію, в'язання, плетіння мереживом, оздоблення рюшами, воланами, фарбування тканини і готового виробу, набійка, техніки розпису тканини, художнє ткацтво, печворк та інше [1]. Розмаїття існуючих видів оздоблення вимагає їхньої класифікації та систематизації.

3.1. Аналіз та систематизація різновидів вишивки

Незмінною складовою практично всіх колекцій високої моди XX – XXI ст. є дизайнерська вишивка, виконана в різних техніках, починаючи від дрібних вишитих елементів на рукавах, по низу одягу, і закінчуючи великими за розміром деталями, повністю вишитими виробами. Відомі модельєри і Будинки мод часто використовують ручну вишивку для декорування одягу в колекціях, яка є її композиційним центром та підкреслює головну концепцію колекції, роблячи її основним елементом декору.

Через століття вишивка, як вид мистецтва, розвивалася в різних частинах світу, вбираючи художні особливості, притаманні творчості окремих народів. Терміном «вишивання» визначають мистецтво прикрашати різні поверхні (тканини, повсть, шкіра) за допомогою голки або гачка і різних матеріалів.

Вишивка – вид декоративного оформлення текстильних виробів, при якому рисунок візерунка наносять на тканину за допомогою кольорових, золотих і срібних ниток, бісеру, стеклярусу, намистин тощо [2].

Вишивку поділяють за типами на ручну і машинну. Ручна вишивка популярна в колекціях сучасних дизайнерів, тому що вона відрізняється неповторністю, оригінальністю, якістю виконання і розмаїттям використаних матеріалів. З XIX ст. розвиток технологій і використання спеціального вишивального обладнання дозволили скоротити ручну працю і використовувати машинну вишивку.

За технікою виконання вишивки поділяють на наскрізні (позорі) та глухі (поверхне-нашивні). Техніки, в яких вишивають на суцільній поверхні тканини, не висмикуючи чи вирізаючи ниток, називають глухими. Наскрізні шви – це ажурна вишивка на смужці тканини, розміщена не на поверхні, а в самій тканині, тим самим змінюючи її структуру [1].

За способом виконання техніки вишивки поділяють на вільні та лічильні. Вільні техніки вишивання виконують за заздалегідь наміченими контурами узорів, при цьому змінюється довжина стібків. Вільні шви дозволяють вишивати візерунки з криволінійними контурами на будь-яких тканинах: шовку, оксамиті, вовняних тканинах тощо. Найчастіше вільні техніки вишивання застосовують для відтворення рослинного орнаменту.

Техніки вишивання також поділяють на однобічні й двобічні. Однобічні утворюють візерунок лише з лицьового боку виробу, а з виворітного будуть видимими лише окремі стібки та переходи ниток. Двобічні утворюють візерунок майже однаковий з обох боків тканини [1].

Слід відзначити, що подібність швів, якими користувалися майстри, не стала перешкодою до створення великого розмаїття типів вишивки, які набули

індивідуального змістового наповнення та багатства форм виконання. Завдяки існуванню різних уявлень про красу та досконалість оточуючого людину світу природи вишивка є такою різноманітною. Різні народи, використовуючи однакові типи швів, створювали своєрідні, притаманні лише їм типи вишивок, котрі з часом перетворилися у традиційні. Традиційна вишивка в багатьох культурах світу стала рукотворним втіленням духовної сутності народу, його національного колориту.

Вишивку класифікують в залежності від того, які матеріали використовуються безпосередньо при вишиванні [3].

Існує класифікація видів вишивання за технікою виконання: хрестом, гладдю, ажурна-прорізна, вузликова, тамбурні стібки тощо.

Вишивка хрестом – найпоширеніша техніка вишивки та декорування одягу і найпростіший вид лічильної вишивки, в якому застосовують різні кольори ниток. Вишивка хрестом при використанні однакових за текстурою і кольором ниток не відрізняється виразністю фактур, а із застосуванням різних видів ниток та величини хрестика майстри досягають різноманітних декоративних ефектів. Сучасні дизайнери використовують вишивку хрестом як у повсякденному одязі, так і у святковому (вечірньому) та в одязі з етнічними мотивами (рис. 3.1).

Основою технік вишивання вільною гладдю є стібки, які утворюють рівну й гладеньку поверхню за вільним контуром. Розрізняють такі різновиди: гладь вприкріп, плоска гладь, гладь з настилом, гладь врозкол, петельний шов, шов «вперед голку» та інші. При вишиванні гладдю отримують гладеньку поверхню на тканині (рис. 3.2).

Вишивка барджелло – різновид гладі (інші назви: флорентійська, угорська, факельна). Вишивка стилізовано імітує язик полум'я, повністю покриває полотно. Майстри використовують лише вертикальний тип стібка за рахунком ниток.

Рис. 3.1. Вишивка хрестом в колекціях світових дизайнерів

Рис. 3.2. Вишивка гладдю в колекціях світових дизайнерів

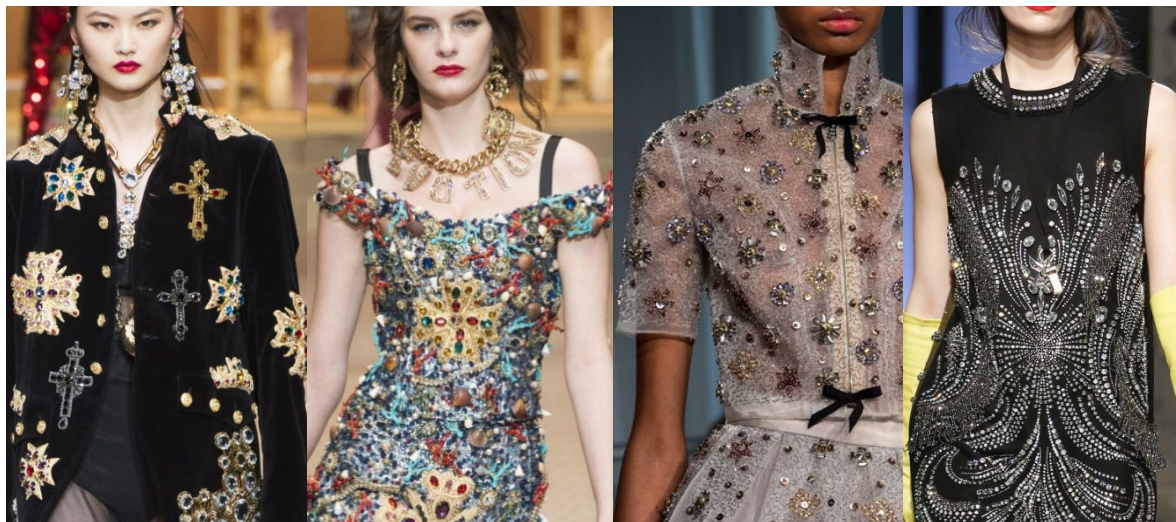

Рис. 3.3. Гаптування одягу в колекціях світових дизайнерів

Гаптування або вишивка золотом це узагальнююча назва, якою називають вишивку, в якій застосовуються металізовані нитки. Матеріали, які додатково застосовуються в «вишивці золотом» це канітель, металізовані нитки, перли, паетки, шнури, кам'яні намистини і кабошони, трунціал, бісер, шовкові нитки тощо [3].

Графічне зображення матеріалів надано в додатку Б. Фактура такої вишивки виразна, об'ємна та має мерехтіння. Також використовуються настили і підкладки, обшивання шнурів, що надає додатковий рельєф, що контрастує з тканиною-основою, яка в більшості випадків не покривається повністю вишивкою. Дизайнери часто використовують гаптування у святковому одязі (рис. 3.3).

OrNue (англ. nuanceongold – «нюанс на золоті») – трудомісткий різновид золотого шиття, побудований на нюансах відтінків [3]. Сутність техніки полягає в тому, що золоті нитки накладають на тканину паралельними рядами і прикріплюють стежками кольорового шовку або бавовни, від частоти яких залежить інтенсивність отриманого кольору вишивки.

Люневільська вишивка – техніка, що поєднує гаптування і тамбурний шов, виконується на тонких прозорих тканинах люневільським гачком із застосуванням бісеру, паеток, металізованих ниток тощо. Використовується найчастіше при декоруванні виробів високої моди (haute couture).

Бісерна вишивка – досить рельєфний, виразний вид вишивки, через використання матеріалів різних розмірів і походження: бісер, перли, перламутр, намистини, кабошони, стрази та інше (рис. 3.4). Вишивка бісером та паетками може бути з мінімальним рельєфом (бісером одного розміру), або з яскраво вираженим, коли використовують матеріали різних розмірів і походження.

Вишивка шнуром і вишивка стрічкою – види об'ємної вишивки, що дозволяють створити незвичну фактуру на поверхні тканини або виробу. Це спосіб декорування одягу, в якому поєднуються велика кількість технік виконання та різні за своєю структурою матеріали, що добираються залежно від

типу і призначення виробу. Об'єм та структуру виробам надають різноманітні матеріали, а також різноманітні види стібків та техніки їх виконання.

Об'ємна вишивка – це старовинний вид рукоділля, раніше поширений у Західній Європі. Сьогодні відомо багато різновидів об'ємної вишивки, яка може виконуватися з використанням комбінування найрізноманітніших технік і швів – від гладдєвих швів до голкового плетіння. Саме тому роботи, виготовлені в техніці об'ємної вишивки, часто стають справжніми витворами мистецтва. Фігурки людей і тварин, дерева і квіти здаються справжніми, а готова вишивка виглядає, як жива картина. Іноді об'ємну вишивку поєднують з вишивкою стрічками і бісером. Усі різновиди цього виду вишивки можна умовно класифікувати таким чином: класична об'ємна вишивка stumpwork, вишивка стрічками, об'ємна вишивка бісером, італійська вишивка "трапунто", об'ємна вишивка в бразильському стилі, сутажна вишивка, художнє набивання на тканині (килимова вишивка), кримськотатарське золоте шитво "михлама", 3D-вишивка на пластиковій канві та змішання різних стилів об'ємної вишивки [4].

Об'ємна вишивка stumpwork іноді називається знімною аплікацією – усі об'ємні деталі виконуються окремо і для цього застосовується інша, додаткова тканина – бавовна або органза. Для роботи використовується м'який тонкий дріт, який прокладається по контуру аплікації і прикріплюється до тканини невеликими поперечними стібками. Потім дріт щільно обшивають петельним швом або гладдєвим валиком. Після цього площу пелюстки заповнюють двосторонньою тіньовою гладдю [4].

Особливість вишивки «Трапунто» є те, що в цій техніці можна вишивати як вручну, так і на швейному обладнанні. Вироби, виготовлені даною технікою вишивки, складаються з трьох шарів: тканина – прокладка – тканина. При виборі тканини для вишивки «Трапунто» використовують тонкі тканини, такі, як бавовна, тонкий льон, батист або шифон. В якості прокладки використовують синтепон, холофайбер або спанбонд. Для виконання вишивки «Трапунто» використовують спеціальні голки для квілтингу з довгим і гострим вістрям та великим вушком.

Рис. 3.4. Вишивка бісером в колекціях світових дизайнерів

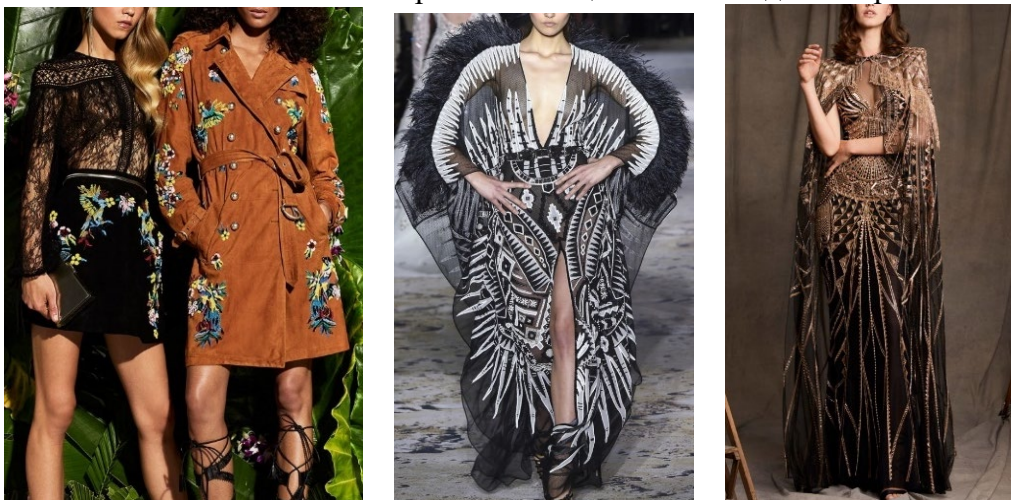

Рис. 3.5. Моделі одягу бренду Zuhair Murad: а – SS 2017 р.; б – SS 2018 р.; в – Pre-Fall 2020

а

б

в

г

д

е

Рис. 3.6. Моделі одягу з оздобленням ажурною вишивкою:

а – імітація мережки, Alberta Ferretti SS2015; б – мережка, Valentino, Resort 2017;
в – мережка, Fendi, SS 2021; г – вишивка рішельє, мережка, Roksolana Bogutska, Cruise Collection 2019 ; д – вишивка рішельє, Isabel Marant, SS 2018; е – вишивка рішельє, Alberta Ferretti SS2020

Бразильська вишивка виконується з великої кількості елементів, що мають об'єм. Для її виконання використовуються поєднання різноманітних швів з обвиванням, гладдевого, у прикріп, петельного, тамбурного, стеблового, набірних швів та їх модифікацій [4].

Прозорі (ажурні, наскрізні) техніки вишивання – це поєднання настилу стібків з повітряним просвітком або просвітом тла тканини. Прозорі техніки вишивання поділяють на лічильні та вільні. До лічильних належать: мережка, хардангер, виколювання, вирізування, зерновий вивід; до вільних – рішельє та мережка [5].

«Рішельє» – це вид ажурної вишивки, при якому основні елементи візерунка обшиваються гладдю, а проміжки між ними вирізаються, створюючи мереживо. Великі прорізи заповнюють перетинками або мозаїчною сіткою. При цьому, окремі елементи візерунка можуть з'єднуватися перемичками, або бридами (обметані повітряні строчки, які слугують для з'єднання деталей рисунку). Створюють бриди шляхом обметування основної, з'єднувальної нитки петельним швом або настилом. Інколи бриди роблять із петельками, для надання виробу святкового виду. Отвори (місця між вишивкою, де відсутня тканина) створюють вручну, або за допомогою спеціальної речовини, яка розчиняє тканину. Контури візерунку обводять двома паралельними лініями, відстань між якими дорівнює довжині стібка, яким обшиватиметься візерунок [5].

Мережки – це ажурні декоративні шви. Зазвичай мережки вишивають на смузі тканини, з якої висмикнуто нитки лише в одному напрямку (основи чи утку). Нитки, які залишаються невитягнутими, з'єднують у пучки (прутики). Різновидами мережки є: прутик, стовпчики, затягування, шабак, ляхівка, по сітці, снувальна тощо [5].

Таблиця 3.1 – Найбільш використовувані техніки вишивки

Назва техніки 1	Пояснення 2	Зображення техніки 3
Вишивка хрестом	Найпростіший вид лічильної вишивки, в якому застосовують різні кольори ниток. Не відрізняється виразністю фактур	
Бісерна вишивка	Рельєфний вид вишивки через використання різних матеріалів: бісер, перли, перламутр, намистини, кабошони, стрази та інше.	
Гладь	Гладь вприкріп, плоска гладь, гладь з настилом, гладь врозкол, петельний шов, шов «вперед голку» та інші. В результаті вишивки отримують гладеньку поверхню.	
Вишивка барджелло	Різновид гладі. Вишивка стилізовано імітує язик полум'я, повністю покриває полотно. Використовується тільки вертикальний стібок за рахунок ниток.	
Вишивка рішельє	Ажурно-прорізна техніка, яку відносять до різновиду гладі – шви гладі у поєднанні з тамбурними вузликівими тощо.	

Продовження табл. 3.1

1	2	3
Вишивка білим по білому	Вишивка білим по білому, поєднання гладенької поверхні тканини з опуклою гладдю і ажурними стібками.	
Вишивка золотом (гаптування)	Вид вишивки, в який застосовують металізовані нитки, канитель, перли, намистини і кабошони, паетки, шнури, трунціал, бити, бісер, шовк, крила жука златки, перламутр тощо. Фактура виробів виразна, об'ємна та має мерехтіння.	
Зардоз	Індійський різновид золотної вишивки, в якій застосовується велика кількість страз, дорогоцінного і напівкоштовного каміння. Вишивка барвиста і рельєфна.	
Люневільська вишивка	Техніка, що поєднує вишивку і тамбурний шов, виконується на тонких прозорих тканинах Виконують люневільським гачком із застосуванням бісеру, паеток, металізованої нитки. Використовується найчастіше при декоруванні виробів високої моди (haute couture).	

Продовження табл. 3.1

1	2	3
Вишивка шнуром і вишивка стрічкою	Різновиди об'ємної вишивки	

Мережка поділяється на види за технікою виконання: однобічна — мережка, в якій доріжка оброблена лише з одної сторони – такою вишивкою зазвичай обробляють низ виробу; двобічна – доріжка обробляється із двох протилежних сторін – використовується як самостійний декор виробу, та як складова частина більшої мережки. За складністю виконання мережки поділяють на: просту – мережка, що виконується одним технічним прийомом і береться за основу усіх видів сітки; складну – вишивається на двох і більше доріжках між якими знаходиться тканина із не вийнятими нитками. Часто майстри комбінують кілька видів мережки в одному виробі одночасно.

Ківістік В. виділяє таку класифікацію видів мережки як: однобічні (поділяються на звичайні та з бахромою); двобічні (прямі та із переплетенням стовпчиків); мережка із тасьмою; вузлова; штопальна; медальйони тощо [6].

Окремим різновидом є нашивна мережка – це вишивка, яка складається з квадратів, що заповнюють площу деталі у шаховому порядку. Її основною ідеєю є те, що класичну мережку виконують на попередньо вишитих на розміченій тканині, нитках. Деякі автори як окремий вид вишивки виділяють імітацію мережки. Імітація мережки як правило складається з окремих кусків тканини з'єднаних між собою вишивкою, проте у такому виді мережки не існує справжніх витягнутих доріжок.

Таблиця 3.2 - Основні види вишивки

№	Назва виду вишивки	Зображення вишивки	Опис вишивки
1	2	3	4
		Лічильна	
1	Пряма гладь, лиштва, пряма гобеленова строчка		Пряма гладь вишивається з ліва на право. Нитку закріплюють та вколюють голку у місце першого уколу і виколують її на одну горизонтальну нитку нижче та одну вертикальну нитку лівіше від першого стібка. Наступні стібки кладуть через 2-4 нитки паралельно першому.
2	Коса гладь, коса гобеленова строчка		Коса гладь відрізняється від прямої тим, що стібки вишивальної нитки кладуть під кутом до ниток основи або утоку.
3	Хрестик		Верхні стібки хрестиків лицьового боку вишивки перетинають нижні в одному напрямку. З вивороту нитки розташовують прямими смугами. Цілим хрестиком вишивають справа на ліво. Існує велике різноманіття технік вишивки хрестиком: прямий хрестик, косий хрестик, козлик, півхрестик тощо.

1	2	3	4
4	Штапівка , стібок “розпис”		Штапівку виконують справа на ліво. Вишивальну нитку закріплюють на тканині та набирають на голку 6-8 ниток. Потім голку вколують на 3-4 нитки назад і пропускаючи її на вивороті вперед, вколують через 6-8 ниток. Використовують для вишивання контуру рисунка, однаковими стібками.
5	Мережка		Різновид ажурної вишивки, в якій витягують нитки тканини по горизонталі або по вертикалі, а вільні нитки обшивають певними техніками у результаті чого отримують візерунок.
6	Сашико, стібок “Просо”, стібок “вперед голку”		Даний вид вишивки виконують справа на ліво. На голку послідовно набирають та пропускають 3-6 ниток. Для отримання суцільної лінії, стібки виконують двічі.
Вільна			
7	Плоска гладь		Це основний стібок в багатьох техніках вишивки. Тканину натягують на п’яльцях, а стібки щільно покривають тканину та розміщені близько один біля одного. В середині однієї частини візерунку стібки розміщуються в одному напрямку.

1	2	3	4
8	Об'ємна гладь		<p>Даний вид вишивки використовується для надання рельєфу певним деталям візерунку за допомогою настилу. Маленькі та круглі деталі виконують настилом у хрестик, інші елементи вишивки - простою гладдю.</p>
9	Художня гладь		<p>Художня гладь буває кількох видів, основним принципом якої є створення візерунку наближеного до реалістичного зображення, що досягається за рахунок підбору кольорів ниток та технік, які створюють ефект плавного переходу кольору.</p>
10	Люневільська вишивка		<p>Особливість люневільської вишивки полягає в тому, що вона виконується з двох боків п'яльців. Виворіт виглядає так само акуратно, як і зовнішня сторона. Люневільська вишивка одночасно нагадує і вишивку, і в'язання гачком. Люневільський гачок - це гостра і тонка голка на ручці. В даній вишивці не паєтки або бісер пришиваються до тканини, а нитка, на яку їх попередньо нанизують.</p>

1	2	3	4
11	Вишивка вузликами		<p>В основі техніки лежить специфічний декоративний шов. В якості основного прийому використовується навивка. Сутність його полягає в наступному: голка обвивається ниткою, а за допомогою одержаних завитків отримують витончені, об'ємні візерунки.</p>
12	Рішельє		<p>Різновид ажурної вишивки, де прорізається тканина, отримані отвори різноманітні за формою та величиною. Великі прорізи заповнюють перетинками або мозаїчною сіткою.</p>
13	Машинна вишивка		<p>процес, що дозволяє автоматизовано наносити вишиті візерунки на тканині. У сучасних умовах рисунок вишивки формується на комп'ютері, з'єднаному з верстатом, який згідно з командами наносить візерунок на тканину. Візерунки можуть бути оброблені різними редакторами машинної вишивки і збережені в різних форматах.</p>

Оздоблення вишивкою використовують при виготовленні першої лінії одягу, таким чином дизайнери підкреслюють унікальність та ексклюзивність виробів. Одяг із таким оздобленням, згідно аналізу колекцій на тижнях моди за

останні роки є актуальним серед багатьох світових дизайнерів. У своїх колекціях вишивку активно застосовують і демонструють такі Будинки моди: Valentino, Givenchy, Tom Ford, D&G, Chloe, Paula, Cademartori, Balmain, Zuhair Murad, Christian Dior, Elie Saab та інші.

У 1999 р. бренд Zuhair Murad вперше з'явився на подіумі. Дизайнер представив колекцію в рамках Haute Couture Alta Roma Fashion Week. Відмінною особливістю нарядів бренду стали розкішні ексклюзивні тканини, складна вишивка ручної роботи. Дизайнер приділив особливу увагу численним деталям: коштовне каміння, стрази, мереживо тощо (рис. 3.5.).

Оздоблення у вигляді вишивки мережки у своїх колекціях використовують зарубіжні дизайнери. Будинок мод Alberta Ferretti у колекції SS 2015 [7] деталі жіночих суконь із шифону та замші з'єднали між собою стібками, що імітують мережку. Мережки виконані нитками у тон тканини (рис. 3.6, а). Оздоблення розташоване вертикально, горизонтально та по кривій. Разом із імітацією мережки у моделях колекції використано бахрому та додаткові деталі у вигляді квітів. Для з'єднання деталей використано такі види мережки як подвійний та розділений прутик.

Будинок мод Valentino у колекції Resort 2017 [7] у жіночих сукнях та блузках прямого силуету представив оздоблення вишивкою і мережкою, виконані «білим по білому» (рис. 3.6, б). Оздоблення, виконане у геометричних мотивах за допомогою мережки подвійний стовпчик та розділений прутик, розміщене на рукавах та переді виробу. У даній колекції також є пришивна мережка – вид оздоблення, коли візерунок мережки виготовляється на одному відрізі матеріалу і пришивається до іншого. Смужки мережки розміщені по лінії талії та низу виробу, а також на спідниці та рукавах. Візерунок на смужках виготовлено за допомогою двох видів мережки: медальйон та мережка у настил.

Сучасні дизайнери часто запроваджують новаторські рішення в традиційні елементи вишивки. Наприклад, в колекції бренду Tom Ford,

FW 2018/19, дизайнер представив вишивку паєтками, яка імітує шкіру леопарда та тигра (додаток Г, рис. Г.1.)

Будинок Моді Balmain, з початку заснування свого бренду створював свої моделі у властивому тільки йому екзотичному стилі, черпаючи натхнення з творів світового мистецтва, серед яких в основному переважали східні мотиви. Дане захоплення було особливо помітно в частому використанні дизайнером великих малюнків різних рослин і квітів, які створювалися вишивкою золотою чи бронзовою нитками, перлами, використанням атласу пастельних тонів, шовку і тафти (рис. Г.2, а).

Сьогодні пост арт-директора бренду Balmain займає дизайнер Олів'є Рустам, який став використовувати інноваційну вишивку. Але і традиції, певну концепцію даного бренду дизайнер дотримується – що, можна прослідкувати на показах. Дизайнер використовує в колекціях одяг незвичайних форм з великою за розмірами вишивкою, використовуючи різноманітні техніки вишивки (рис. Г.2, б, в).

Сьогодні переживає черговий ренесанс вишивка у техніці «рішельє», прикрашаючи собою сукні від знаменитих дизайнерів. Прикладом інтегрування цієї вишивки в високу моду є колекції Будинку мод Oskar de la Renta, який у колекції SS 2019 [8] представив жіночу вечірню сукню повністю оздоблену вишивкою «рішельє», нитками у тон тканини за допомогою рослинного орнаменту. На подіумі у сезоні SS 2020 бренд представив більше моделей із таким оздобленням, вишивка була виконана навіть на пальтах, а також на повсякденних та святкових сукнях, шовкових блузках та лляних костюмах. Орнамент вишивки розміщено по низу виробів або повністю по всій його поверхні. У рослинну стилістику додано великі за розміром квіти. Вишивка виконана нитками у тон тканини або нитками із металізованими волокнами, які підкреслюють візерунок за допомогою блиску.

Бренд Isabel Marant [7] використовує оздоблення за допомогою вишивки «рішельє» протягом кількох сезонів (рис. 3.6, д). У колекції SS 2018 представлені жіночі моделі одягу, які містять оздоблення у геометричних

мотивах. Кола та півкола розміщені на виробах у хаотичному порядку або повністю його заповнюють. Вишивка «рішельє» виконана нитками у тон тканини. У сезоні SS 2019 бренд представив моделі жіночих блузок та суконь із тонкої тканини, які оздоблені вишивкою із перфорацією. Оздоблення розміщене повністю по усій поверхні деталей виробів. Вишивка виконана нитками у тон матеріалу та містить геометрично-рослинні орнаменти. У колекції Pre-Fall 2020 можна побачити модель жіночої сорочки з оздобленням у рослинному стилі, виконано нитками у тон тканини. Вишивка розміщена по низу виробу та рукавів, на манжетах, по лінії горловини та на декоративній вставці.

У колекції Alberta Ferretti SS 2020 [9] ажурна вишивка акцентує увагу (рис. 3.6, е). Елегантні жіночі моделі оздоблені вишивкою у геометричних мотивах. Для оздоблення використані яскраві, контрастні та матові нитки у тон тканини. У колекції поєднана вишивка «рішельє» та вид мережки у настил для виконання чітких геометричних форм. Декор розташований на рукавах, комірі та навколо горловини, а у сезоні SS 2021 дизайнерка розмістила оздоблення по всьому виробі або лише по його низу. Вишивка «рішельє» виконана нитками у тон матеріалу або нитками білого кольору.

Майстри бренду Zuhair Murad у колекції SS 2020 [7] також створили ефект легкості за допомогою оздоблення суконь вишивкою із перфорацією. Шовкові жіночі сукні та блузки прямого силуету оздоблені мережкою у тон тканини. Оздоблення виконане у геометричних мотивах та розміщене вертикально на рукавах та переді виробів, а також горизонтально по лінії талії. Основними видами вишивки є мережка в настил та вузликами. У поєднанні із вишивкою у колекції також використане об'ємне оздоблення у вигляді воланів та зборок.

У колекції Fendi SS 2021 [9] жіночий та чоловічий одяг – сукні, блузки, сорочки штани, жакети та піджаки прямого силуету, виготовлені із шифону, платтяних та костюмних тканин – оздоблені мережкою (рис. 3.6, в). Оздоблення розташоване на рукавах, пілочках та спинках виробів, по краю комірів та

манжетів, по низу виробів та рукавів. Дизайн оздоблення розроблений за допомогою геометричного розміщення доріжок, паралельно та перпендикулярно одна одній, які у результаті утворюють квадрати, що перетинаються. Усе оздоблення виконане у тон основного матеріалу, особливо виділяється поєднання у декорі мережки та об'ємної гладі.

Elie Saab у колекціях SS 2020 та SS 2021 [10] представив кілька жіночих суконь із оздобленням. Для розробки дизайну оздоблення використано рослинні та геометричні мотиви відповідно. Вишивка виконана нитками у тон тканини та розташована по усій площині виробу або у певній його частині. В своїй колекції SS 2021 дизайнер використав високоякісну машинну вишивку з геометричним орнаментом різного рапорту: від більш дрібного до середнього розмірів (рис. 3.7).

Рис. 3.7. Моделі з колекції Elie Saab SS 2021

Українські дизайнери також розробляють модні колекції із використанням вишивки із перфорацією, зокрема Vita Kin [11] представила у своїй колекції Limited Edition 2020 моделі одягу з оздобленням у вигляді вишивки «рішельє». Жіночі сорочки, сукні, сарафани та спідниці виготовлені із лляного полотна та оздоблені ажурною вишивкою нитками у тон тканини за

авторськими схемами вишивання. Оздоблення розташовано по всій площині виробів із різною густиною.

Українська дизайнерка Роксолана Богуцька популяризує у своїх колекціях українську народну вишивку, зокрема використовує в якості оздоблення мережку (рис. 3.6, г). У Cruise Collection 2019 [12] представлені моделі жіночих суконь, жакетів та блузок у романтичному стилі із тонкої, білої тканини льону із шовком, яка оздоблена білою вишивкою в техніці мережка. У дизайні вишивки використано рослинні мотиви та різноманітні орнаменти. Вишивка виконана за допомогою двох різновидів, це: подвійний прутик та настил. Сукні та блузки прямого або розширеного силуету оздоблені мережкою рослинного орнаменту, яка розташована на рукавах та на переді вздовж нитки основи. Оздоблення, розташоване на рукавах, манжетах, по низу виробів та спереду, виконане як нитками у тон тканини, так і контрастними (чорними). В залежності від основного матеріалу (льон або шовк) використано блискучі або матові нитки. У поєднанні з вишивкою додатково вироби декоровано воланами. Для надання об'ємної форми вишивці додатково використано мереживо у тон тканини. На основі проведених досліджень розроблено систематизації різновидів сучасної вишивки за основними (рис. 3.8), додатковими ознаками (рис. 3.9), за технікою вишивки (рис. 3.10), залежно від того, які матеріали використовуються при вишиванні, за типом тощо.

На основі вивчення технологічних і художніх особливостей вишивки, можна виділити наступні різновиди:

- за використаними матеріалами – нитки, блискітки, бісер, перли, золота або срібна нитка тощо;
- за видами швів і строчок: вільну, з довільним розташуванням стібків за рисунком або за розрахунками;

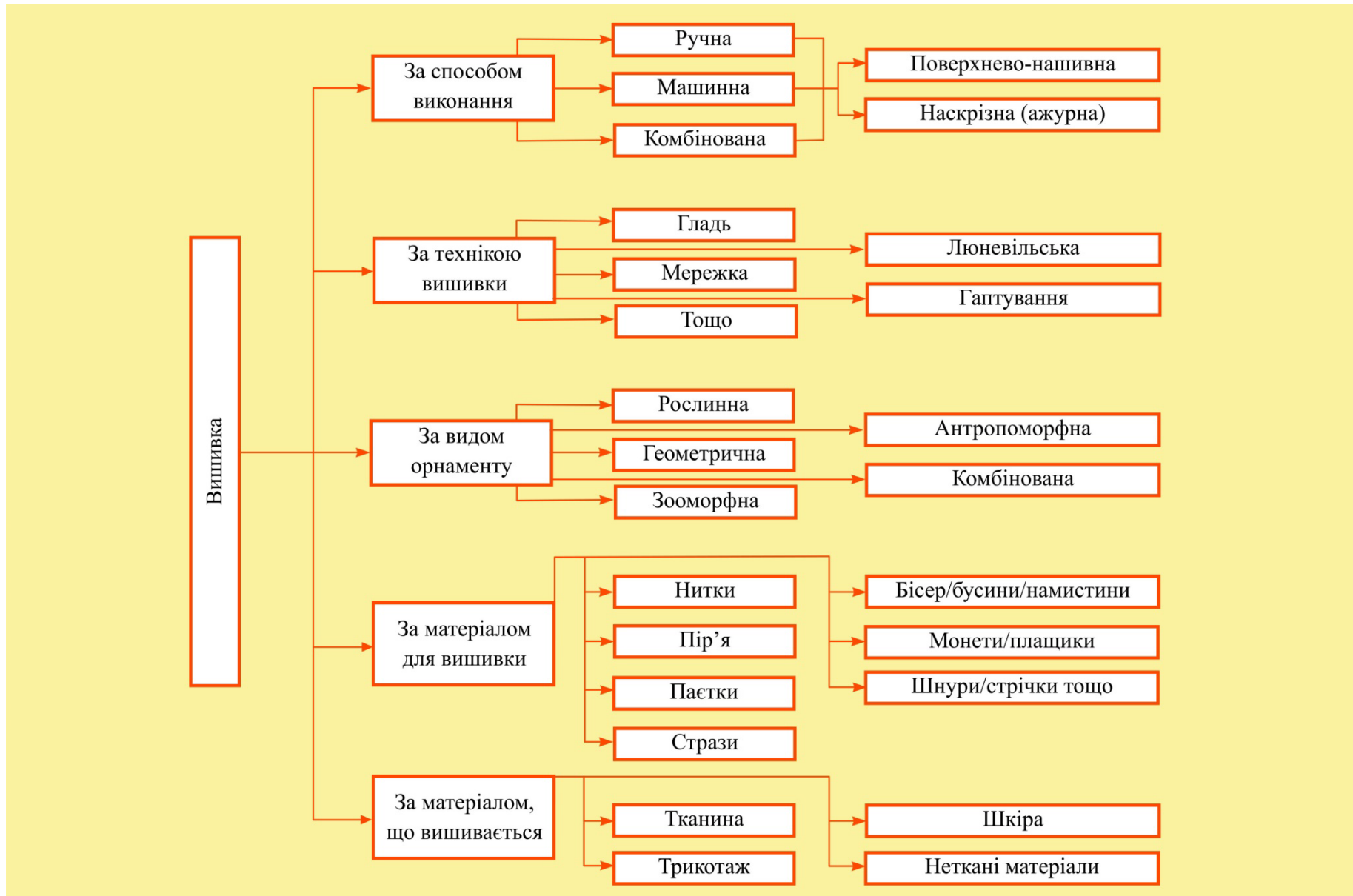

Рис. 3.8. Типологія вишивки за основними ознаками

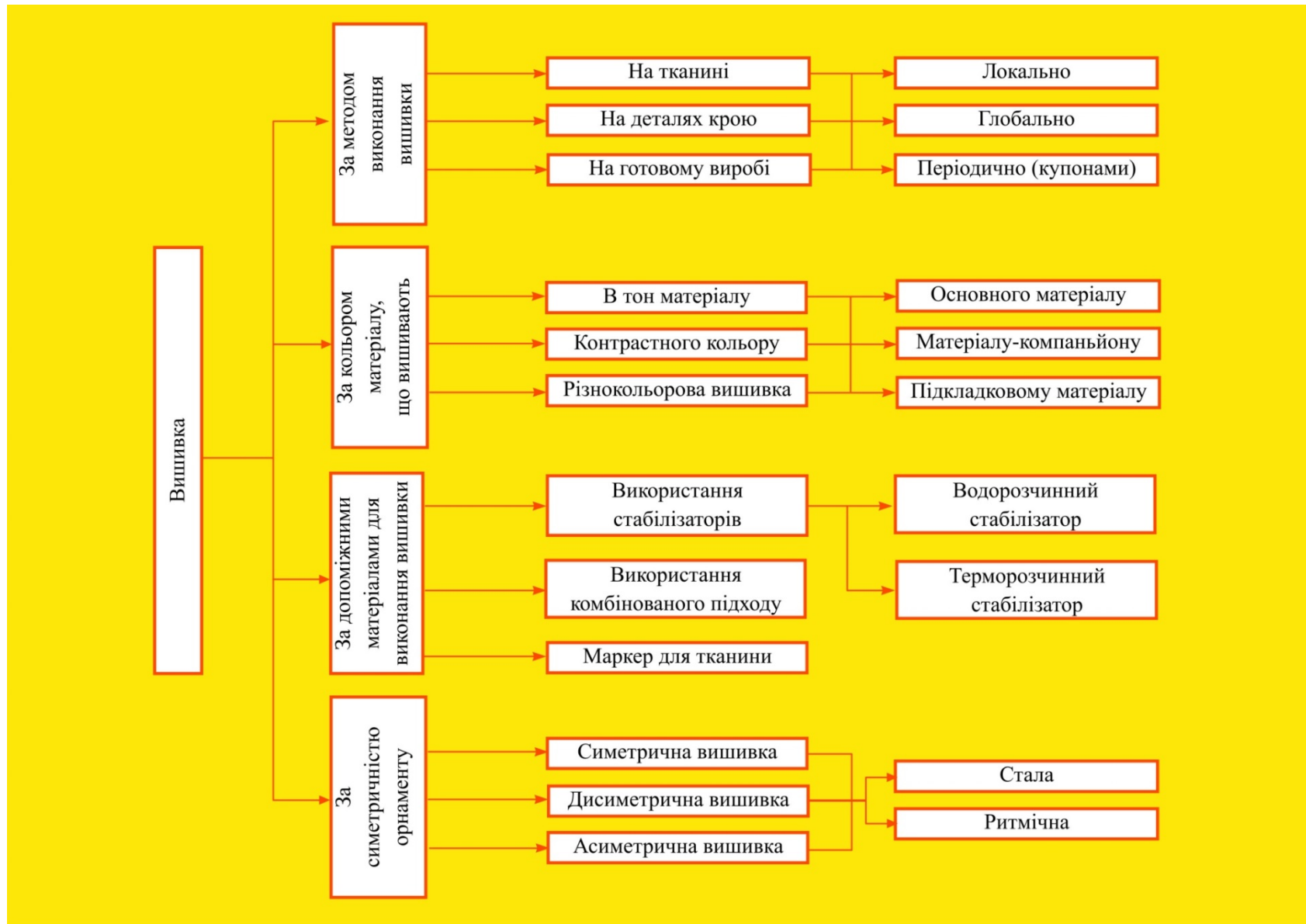

Рис. 3.9. Типологія вишивки за додатковими ознаками

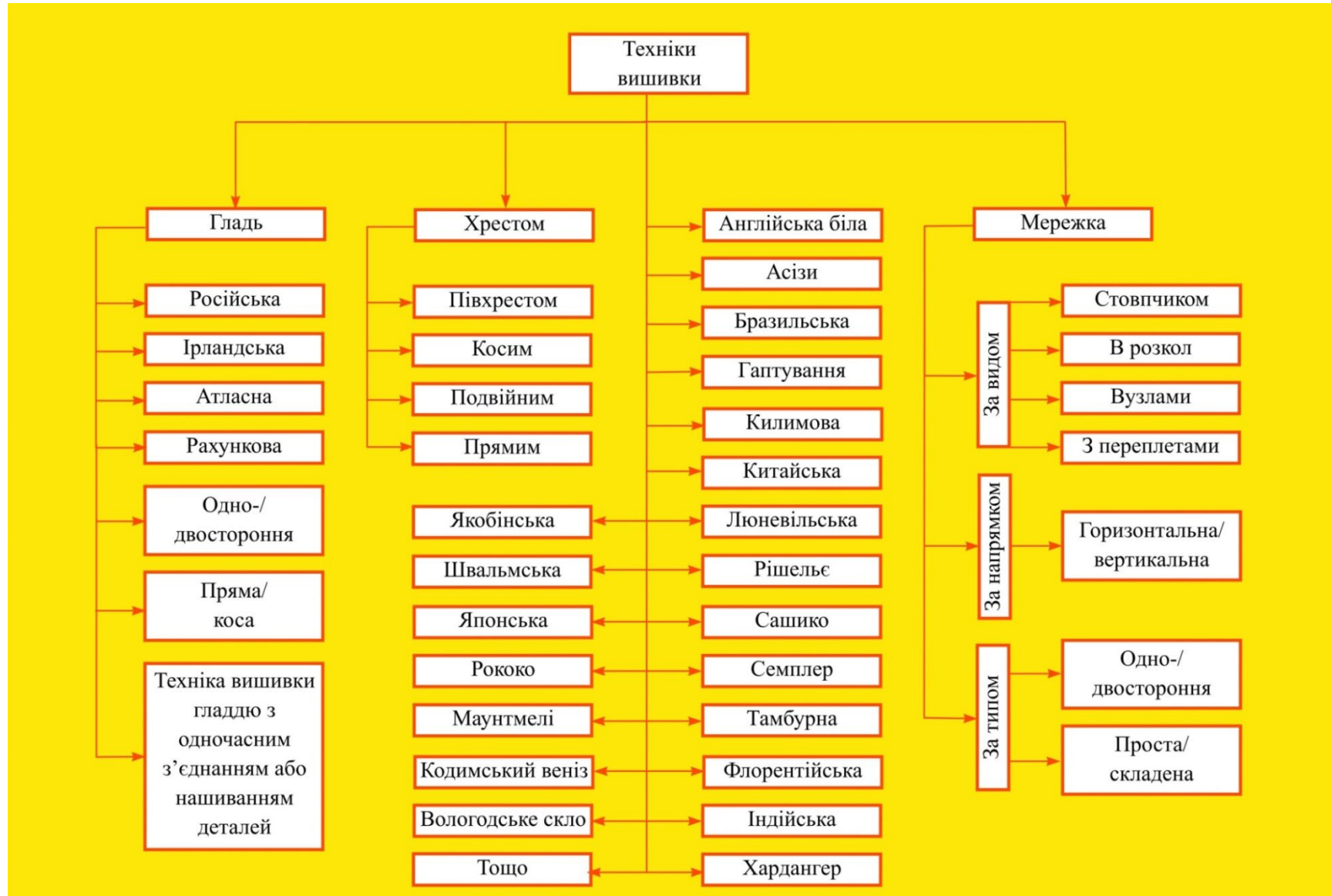

Рис. 3.10. Систематизація вишивки за технікою виконання

- за кількістю ниток тканини і стібків: ажурну вишивку, кольорову гладь, розпис, вільний шов, хрестик, напівхрест, гладь, тамбур, гобеленовий шов тощо;
- за характером візерунка: орнаментальна і сюжетна;
- за кольором: біла і багатобарвна тощо.

Розроблену систематизацію різновидів вишивки розглянуто та об'єднано в окремі групи за способом виконання. Так, на рис. 3.10 можна побачити, що значну групу основних швів складає варіативність техніки «гладі» та техніки з використанням допоміжних матеріалів, значно менша різноманітність вишивки «хрестиком» та прозорих швів.

Таким чином, у мистецтві високої моди вишивку створюють з використанням всіх відомих ручних технік, що робить вироби естетично і художньо багатими і дозволяє створювати виразні образи. Вишивка високої моди є гармонійною, делікатною і елегантною. Фактично кожен образ *couture* – ні що інше, як прототип, основа для ідей і розробок в області фактур і принтів майбутніх тканин, відображення смаку дизайнера і натхнення для нових тенденцій в моді. Це, без сумніву, зразки культури, майстерності і таланту, де кожна окрема одиниця – унікальний предмет мистецтва [13].

Сучасна мода привертає увагу до елементів ручної вишивки, яка є традиційно вишуканим способом декоративного оздоблення одягу. При декоруванні виробів високої моди (*haute couture*) найчастіше використовують люневільську вишивку, гаптування, вишивку бісером, паетками та стрічками.

Проаналізовано вишивку як оздоблення в творчості закордонних дизайнерів та встановлено що, найчастіше вишивку використовують в колекціях *couture* відомі Будинки Мод такі як Dior, Chanel, Balmain тощо. Визначено, що дизайнери створюють вишивку на одязі із застосуванням різноманітних матеріалів: бісер, канітель, стрічки, стрази, декоративне каміння та нетрадиційні матеріали. Характерним для українських дизайнерів є використання саме української вишивки яку використовують в колекціях в етностилі. Більшість дизайнерів використовує вишивку для надання виробам

ексклюзивності; ручна вишивка збільшує вартість виробу. Бренди мас маркету використовують вишивку у вигляді принтів та аплікацій. Мода розвивається та еволюціонує, поглинаючи продукти нового тисячоліття, такі як адитивні технології, машинна вишивка і лазерна перфорація, але прототипи майбутніх трендів створюються зазвичай вручну.

3.2. Перфорація та аплікація як вид декоративного оздоблення одягу

Одним з актуальних видів оздоблення сьогодні є перфорація, яка дозволяє змінити структуру поверхні тканини та зробити різноманітні отвори, прорізи, дірки або візерунок на текстильному матеріалі. Спочатку такий вид оздоблення як перфорація застосовували у виробках з натуральної шкіри, використовували при виготовленні взуття та сумок з натуральної та штучної шкіри, проте сьогодні перфорація є оздобленням суконь, блузок, штанів та іншого асортименту виробів.

Проведений аналіз показав, що одяг з перфорацією досить часто зустрічається у колекціях українських дизайнерів. Кілька сезонів поспіль Chloé випускають колекції з використанням перфорації. Так, в сезоні SS 14 було представлено сукні з сітчастою перфорацією, яку утворено за допомогою таких геометричних форм, як коло та квадрат (рис. 3.11, а). Дизайнери використовують перфорацію при створенні моделей одягу навіть спортивного стилю. Наприклад, бренд Proenza Schouler представив сукні з застібною блискавкою з маленькими круглими отворами (рис. 3.11, б); бренд Akris – куртки та плащі з дрібною перфорацією геометричної форми (рис. 3.11, в), а також сумки (рис. 3.11, г). Також в моделях Elie Saab використано лазерну перфорацію в колекції сезону SS16, що втілено в сукнях, спідницях, блузках та накидках (рис. 3.11, д). В колекції Valentino SS 2015 майже усі моделі, виконані з матеріалів білого кольору, оздоблено різноманітною перфорацією (рис. 3.12).

а б в г д є

Рис. 3.11. Моделі одягу світових дизайнерів з використанням перфорації: а – Chloé SS 14; б – Proenza Schouler SS 16; в-г – Akris SS 16; д – Elie Saab SS 16; є – Roberto Cavalli SS 13

Рис. 3.12. Колекція одягу з використанням перфорації, Valentino SS 2015

а б в г

Рис. 3.13. Моделі українських дизайнерів з використанням перфорації: а – Litkovskaya S/S18; б – Paskal SS14; в – LARISA LOBANOVA SS15; г – Юлія Поліщук SS14

Рис. 3.14. Georges Hobeika SS 2020

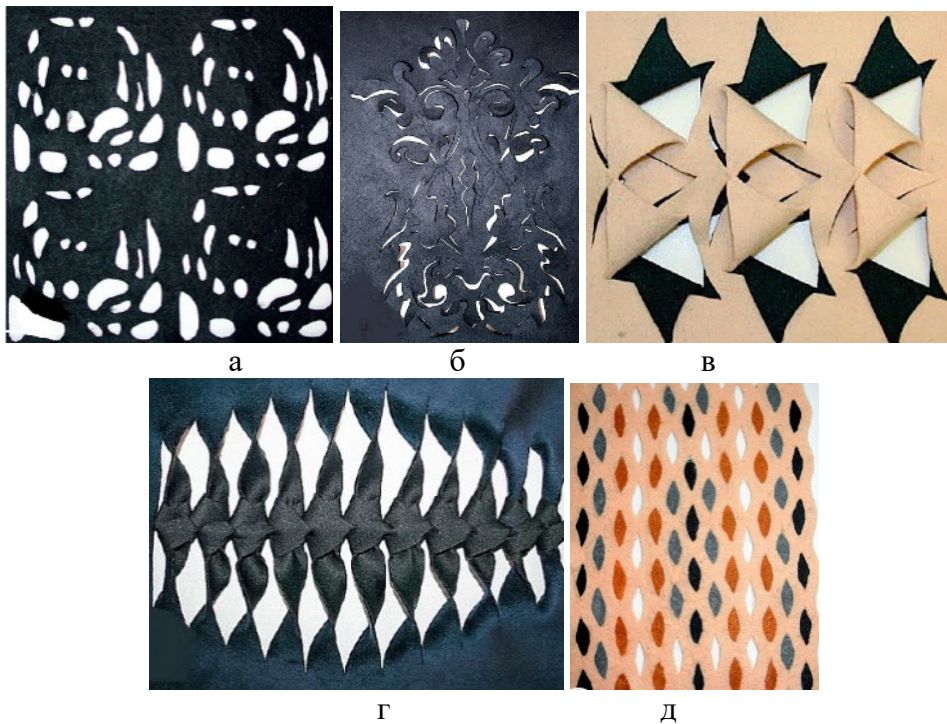

Рис. 3.15. Види перфорації: а – проста; б – неповна (часткова);
в – багат шарова; г – з плетінням; д – з інкрустацією

В колекції дизайнера Litkovskaya представлено моделі з використанням перфорації (рис. 3.13, а), бренд Pascal часто використовує перфорацію в своїх колекціях (рис. 3.13, б).

Український дизайнер Лариса Лобанова неодноразово в колекціях використовувала перфорацію для оздоблення суконь, жакетів, блузок (рис. 3.13, в), дизайнерка Юлія Поліщук в сезоні SS14 також представила кілька моделей суконь з перфорацією (рис. 3.13, г) [14].

Вивчаючи колекцію весняно-літнього сезону 2020 Georges Hobeika, можна виділити моделі з перфорацією [15]. Переважає геометричний орнамент з локальним та глобальним використанням даної техніки у виробах (рис. 3.14). З фото образів колекції можна зробити висновок, що використано перфорацію здебільшого середніх розмірів.

Аналіз колекцій на світових подіумах показав, що перфорацію часто поєднують з іншими видами оздоблення, наприклад, комбінують з вишивкою, або виготовляють по типу мережки, гіпюру тощо. Перфорацію виконують зазвичай на однотонних матеріалах, що дає можливість підкреслити рисунок цього виду оздоблення. Іноді моделі з перфорацією роблять з двох контрастних шарів матеріалу, що робить перфорований рисунок більш виразним. Так, вироби виготовляють з повністю перфорованих тканин, або частково, наприклад, перфорацію розташовують тільки на пілочці, спинці або рукавах виробу. Перфорацією може бути оздоблений низ виробу, рукава, край горловини, окремі конструктивно-декоративні елементи: комір і лацкани, кишені, манжети, планки, волани, рюші тощо.

Таблиця 3.1

Види рисунків для виконання перфорації в одязі

Рисунок	Приклади рисунків перфорації				
Геометричний	 круг	 трикутник	 ромб	 прямокутник	 сітка
Рослинний	 квіти		 дерева		 листя
Фантазійний					

Перфорація завдяки своїм метричним і ритмічними повторам є досить гармонійним видом оздоблення, що створює ніжні, нюансні композиційні рішення в одязі, тому найчастіше перфорацію застосовують для оздоблення виробів різного асортименту для жінок, а також для дітей. Аналіз показав, що перфорацію розділяють на кілька видів: проста, неповна (часткова), багат шарова, з плетінням, з інкрустацією (рис. 3.15). Рисунки, виконані за допомогою перфорації, поділяють на геометричні, рослинні мотиви та фантазійні (табл. 3.1). Перфорацію виконують на текстильних матеріалах з невеликою обсяпальністю, тому у виробах з перфорацією іноді роблять фігурний низ виробу [16].

Розроблено систематизацію різновидів перфорації в одязі (рис. 3.16). Встановлено, що перфорацію за способом отримання поділяють на такі види: тиснення та термотиснення, ручна перфорація, пірографія (випалювання), гравіювання (різблення), лазерна та отримана в процесі 3D друку (рис. 3.17).

Рис. 3.17. Приклади виготовлення перфорації матеріалів різними способами: а – тиснення; б – ручна перфорація; в – пірографія; г – гравіювання; д – лазерна, є – 3D-друк

Також одним з актуальних видів декоративного оздоблення одягу є аплікація – отримання декору шляхом вирізання, нашивання або наклеювання елементів з певного текстильного матеріалу на тканину, виріб тощо. Сьогодні дизайнери досить часто застосовують аплікацію як декор у дизайні одягу, яка може бути: проста, складна, пришивна, знімна тощо.

Рис. 3.18. Приклади використання плоского оздоблення суконь в колекціях FW 2019-20pp. сучасних дизайнерів: а – аплікація, Valentino; б – вишивка нитками, Dries van Noten; в – вишивка бісером, Louis Vuitton; г – стрази, Pamella Roland; д – гіпюр, Alexander McQueen

Рис. 3.19. Використання аплікації в колекціях сучасних дизайнерів

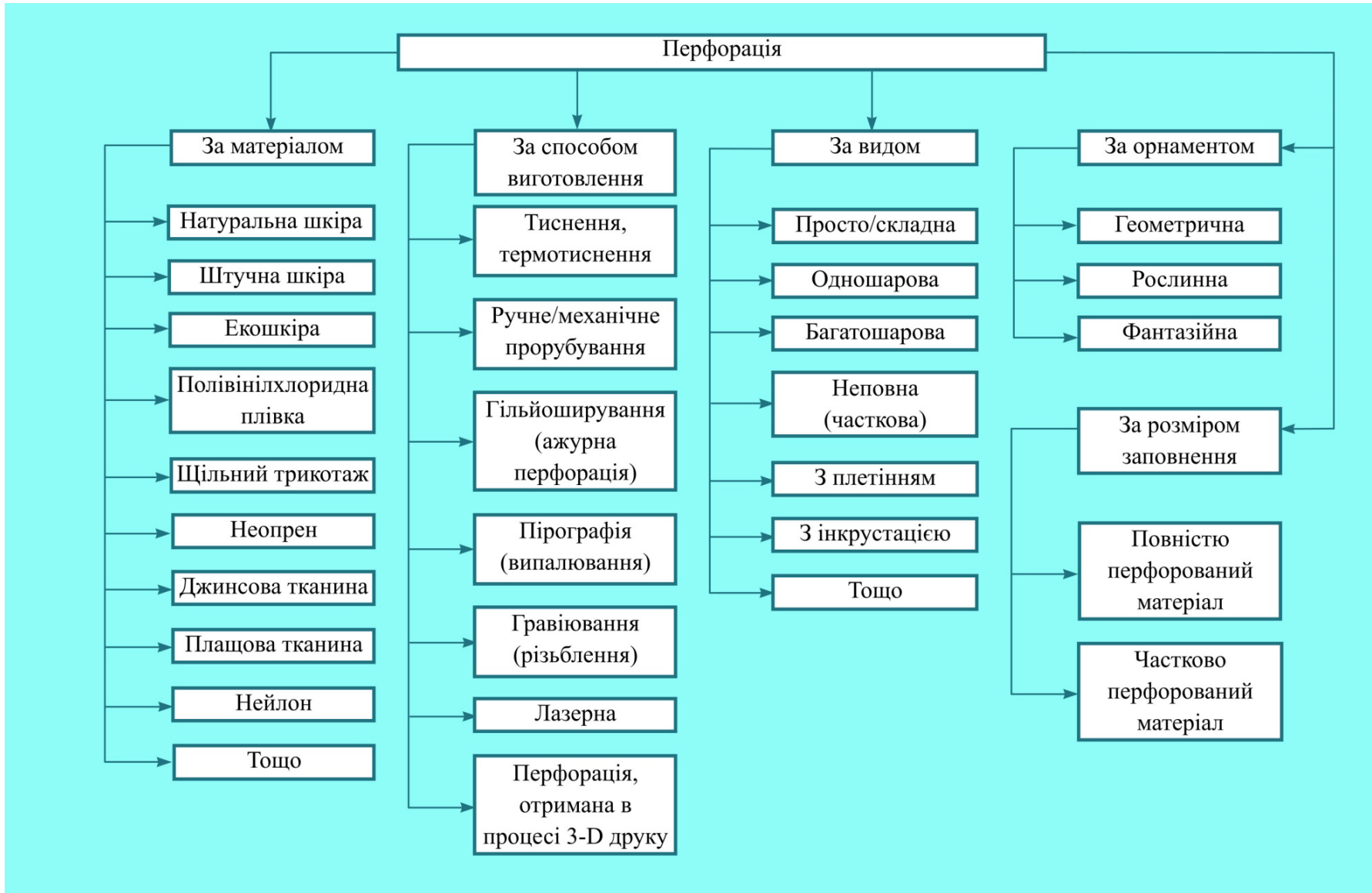

Рис. 3.16. Систематизація перфорації виробів з текстильних матеріалів

Проста аплікація передбачає використання прямих ліній, спрощеної форми, простих швів, необроблених країв тканини та складається з одного куска матеріалу, який пришивають на основний матеріал. Складна аплікація складається з двох і більше кусків тканини одного або різних кольорів. Для такої аплікації характерна багат шаровість, округлені та вигнуті форми (рис. 3.18, а).

В елементах аплікації часто використовують вишивку бісером, шнури, складне зашивання швів та інші способи декорування. Знімну аплікацію прикріплюють до виробу за допомогою різних способів (пришнуровують, пришивають, пристібають, за допомогою текстильної застібки тощо) [17].

Аплікація може бути: одноколірною, багатокольоровою, пласкою, об'ємною, декоративною, абстрактною, сюжетною тощо. Часто аплікація буває тематичною (звірі, птахи, іграшки, квіти тощо) (рис 3.19), особливо та, яку використовують в дитячому одязі, а також в спортивному одязі та одязі спеціального призначення.

Майстри, виконуючи аплікації, широко використовують: фетр, шнури, хутро, бісер, окремі намистини, стрази, контрастні матеріали за кольором чи фактурою (вельвет, замшу, шкірозамінники на джинсовій тканині) тощо (рис. Г.3). На основі проведеного аналізу, розроблено систематизацію різновидів аплікації в одязі (рис. Г.4).

Інкрустація – вид декорування виробів узорами і зображеннями, що врізанні в поверхню та відрізняються від неї кольором або матеріалом. Інкрустація хутряних деталей або виробів полягає у вирізанні на їх поверхні орнаменту і заповнення його іншим матеріалом (шкірою, замшею, хутром). Рисунок інкрустації може бути вирішений різним кольоровим поєднанням одного і того хутра; методом введення одного хутра в інше; комбінованим способом (рис. Г.4). Аплікація також використовується у виробках з хутра та шкіри як спосіб створення орнаментів, зображень шляхом нашивання на один матеріал різнокольорових шматочків іншого матеріалу іншого кольору або фактури, що надає їм певну рельєфність.

Хутро декорують смугами тканини, шкіри, хутра, мереживом та іншими оздоблюючими матеріалами. Часто в одязі зі шкіри використовують перфорацію – нанесення розрізів в певній послідовності або вирізання і пробивання отворів по лініям ажурного рисунку. Цікавість має особлива техніка «вкраплення» – вшивання деталей з хутра одного виду і кольору в іншу (рис. Г.4, к).

Таким чином, проаналізовано колекції сучасних дизайнерів, вивчено сучасні тенденції моди та види перфорації і аплікації, які використовують дизайнери у своїх колекціях. Систематизовано різновиди перфорації і аплікації за типом використаних матеріалів, способом виготовлення тощо. Визначено перфорацію як декоративне оздоблення в одязі, яке змінює структуру поверхні тканини за допомогою різноманітних отворів, прорізів, дірок або візерунків на текстильному матеріалі, а аплікацію як засіб оздоблення і зміни поверхні матеріалу і текстильного виробу.

3.3. Об'ємне оздоблення одягу та його різновиди

Сучасний споживач одягу прагне незвичних форм, що досягаються за допомогою використання інноваційних матеріалів, різноманітного конструктивного рішення та декоративного оздоблення виробів. Одним з видів оздоблення, яке змінює рельєф поверхні одягу та його тектонічну форму, є об'ємне оздоблення. За всю історію моди людство винайшло велику кількість різноманітного оздоблення одягу. Використання різноманітних зборок, складок, воланів, заціпів тощо значною мірою формує естетичне сприйняття одягу, дозволяє значно покращити якість і розширити асортимент сучасних виробів.

Відомо, що об'ємне оздоблення забезпечує об'ємну форму виробу і окремих його деталей за рахунок зміни просторового розташування матеріалів. Об'ємне оздоблення поділяють на рухоме оздоблення, яке передбачає певну свободу зміни початкової форми (драпіровки, складки, волани, зборки, плісе,

гофре тощо); та нерухоме оздоблення, при якому об'ємна форма не змінюється і зазвичай закріплена за допомогою ниток, прокладок, клею (буфи, заціпи, декоративне вистьобування (квілт) тощо). Приклади використання об'ємного оздоблення суконь в колекціях FW 2019/20 сучасних дизайнерів, представлено на рис. 3.20.

Вперше волани з'явилися в якості декору одягу у XV ст. і виготовлялися найчастіше одного кольору з основною тканиною виробу. Фахівці з історії моди XX ст., якщо мова заходить про волани, згадують відомих кутюр'є Крестобаля Баленсіага та Юбера Де Живанши. Перший часто використовував ці елементи в своїх розкішних моделях, а фірмовим знаком Будинку моди Givenchy стала блуза «Беттіна» з пишними біло-чорними воланами на рукавах. Вироби з воланами то зникають, то знову з'являються в моді, що зумовлено пануванням певного стилю в одязі в різні періоди моди. Зазвичай появу воланів в одязі пов'язують з романтичним стилем, це підтверджують світлини моделей одягу 2000-х рр., коли панував стиль мінімалізм і в своїх колекціях дизайнери майже не використовували волани, шлярки та інше об'ємне оздоблення.

Об'ємне оздоблення поділяють за видом обробки; воно може бути знімним та пришивним, що відрізняється один від одного за формою деталей крою. Різновидом об'ємного оздоблення є різноманітні жабо і кокілье, рюші тощо. Волани можуть бути прості та фасонні, викроєні у формі овалу, спіралі або по колу. Ширина і форма воланів, шлярок, рюшів залежить від моделі та матеріалу одягу. Волани, на відміну від шлярок, зазвичай виготовляють ширшими, за рахунок цього вони створюють ілюзію руху на поверхні виробу та впливають на конфігурацію і розмір основних деталей.

Оглянуто модні видання Vogue, Elle, Harper's Bazaar та на основі їх проведено аналіз тенденцій моди. Сьогодні в колекціях багатьох модних Будинків присутні такі моделі, волани є актуальним видом оздоблення виробів різного асортименту. Багато дизайнерів прикрашають вечірні сукні різноманітним об'ємним оздобленням, інші додають дрібні волани на блузки чи спідниці.

Рис. 3.20. Об'ємне оздоблення одягу в колекціях FW 2019/20 рр. сучасних дизайнерів:
 а – драпіровка, Alexander McQueen; б – складки, Emilia Wickstead; в – плісе, Gucci;
 г – перфорація, Fendi; д – волани, Philosophy di Lorenzo Serafini

Рис. 3.21. Об'ємне оздоблення в колекціях дизайнерів: а – А-подібний силует, Giorgio Armani SS17; б – фантазійний рукав, Delpzo SS18; в – рюші, Diesel Black Gold SS17

Рис. 3.22. Об'ємне оздоблення джинсового одягу в промислових колекціях сучасних брендів: а – драпіровка, MARQUES' ALMEIDA; б – рюші, DSQUARED2; в – складки, DIESEL; г – защипи, CURRENT/ELLIOTT; д – волани, GUESS

Рис. 3.23. Круїзна колекція Oscar de la Renta 2021

Рис. 3.24. Моделі Elie Saab SS 2021

Рис. 3.26. Моделі Elie Saab SS 2021

Рис. 3.25. Моделі Georges Hobeika SS 2020

У своїй творчості дизайнери та Будинки мод Valentino, Alexander McQueen, Lui Viton, Miu Miu, Chanel, Elie Saab та інші демонструють волани різних розмірів і форм, з різних матеріалів, що розташовані по низу сукні чи штанів, на рукавах, комірі, спинці виробу, у виробках різного асортименту, навіть, в пальтах тощо (рис. 3.21).

Навіть у джинсових виробках останніми роками часто використовують об'ємне оздоблення, а саме рюші, зборки, драпірування, волани, складки, буфи, защипи тощо (рис. 3.22).

Драпірування – вид оздоблення, який неможливо відтворити зі стовідсотковою ідентичністю, навіть один майстер, виконуючи однакову драпіровку завжди отримуватиме її різні варіації, які відрізняються між собою. Чи не найбільше експериментів провели дизайнери саме з цим видом об'ємного оздоблення в своїх колекціях за останні сезони (рис. 3.23). Основною тенденцією останнього сезону є драпірування тканин, що вже мають певний вид оздоблення, мають дрібний принт чи ефект деграде. Завдяки новому переосмисленню драпірування, така техніка оздоблення виробів особливо динамічно поєднується з ним, утворюючи єдине ціле.

Оздоблення довгими поясами, патами та зав'язками, що дуже ніжно виглядають як у зав'язаному вигляді у формі банту, так і в розв'язаному варіанті (рис. 3.24.) активно використовується дизайнерами протягом останніх років. Відрізняються такі моделі одна від одної довжиною, шириною та матеріалом, з якого виготовлено оздоблення.

Плісирування – це дрібні не застрочені припрасовані паралельні складки на тканині, отримані шляхом спеціальної термічної обробки, часто з використанням хімічних речовин і спеціальних шаблонів [17]. Плісе виконують переважно на легких тканинах (атласі, шифоні, маркізеті, крепдешині тощо) за допомогою спеціальної машини. Плісирування – це одна з давніх технологій оздоблення одягу.

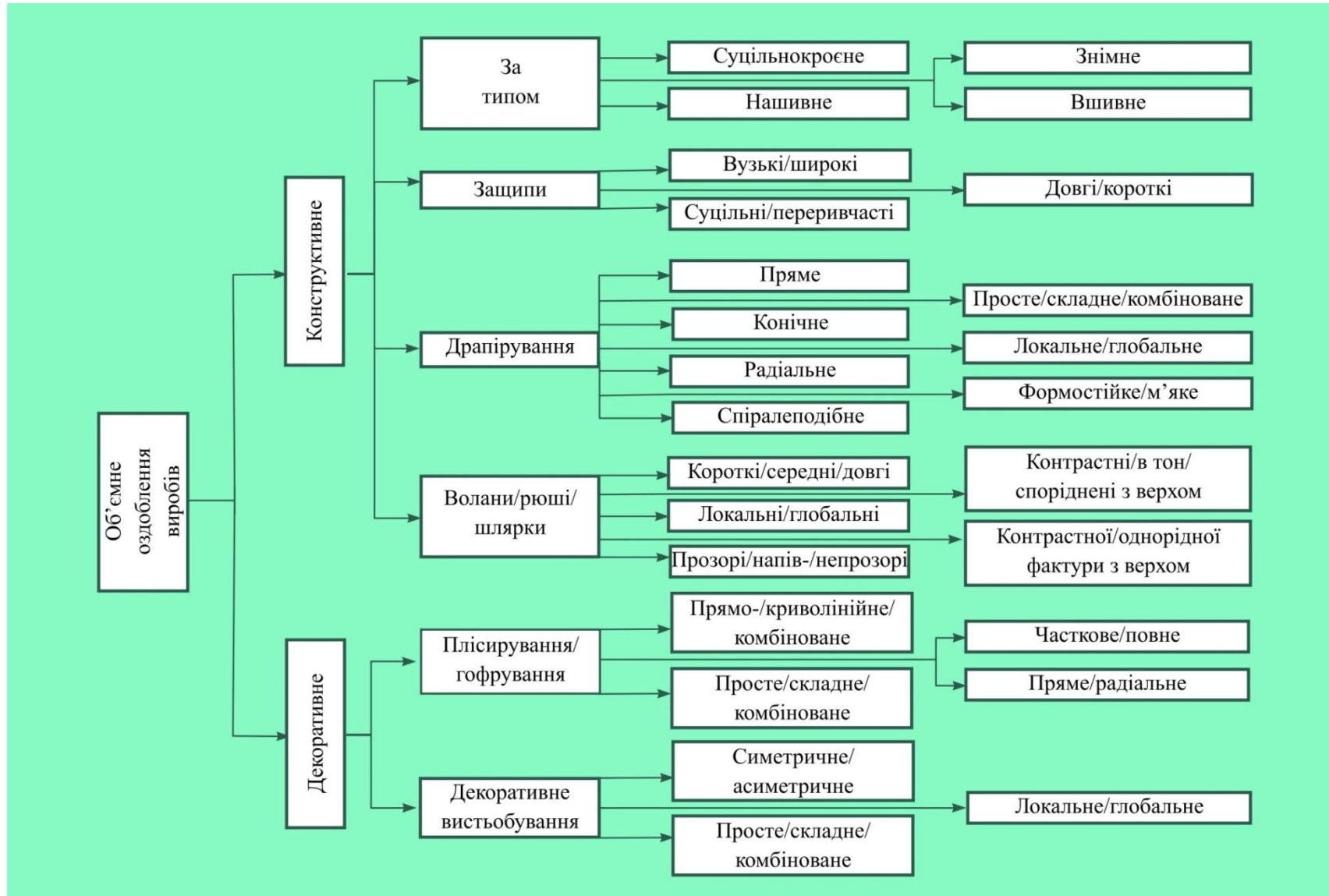

Рис. 3.27. Систематизація об'ємного оздоблення одягу

Плісіровка може бути розміщена не тільки традиційно – вертикально, а й по діагоналі чи навіть горизонтально. Плісірованими можуть бути рукава, відлітна кокетка, пілочка блузки, накидка тощо. Використовують плісирування для оздоблення святкового і повсякденного одягу: спідниць, суконь, чоловічих сорочок, жіночих блузок тощо.

Гофре – це дрібні, поставлені на ребро складки на тканині, які утворюють на матеріалі суцільну ребристу поверхню. Їх отримують шляхом спеціальної термічної обробки з використанням спеціальних шаблонів. Плісе і гофре застосовують для оздоблення одягу. Це можуть бути волани або шлярки, а також коміри, манжети, спідниці, деталі рукавів тощо [18].

В колекції Georges Hobeika SS 2020 простежується тенденція в оздобленні одягу – пліссе та гофре. Такий вид оздоблення тканини надає легкості, повітряності, невимушеності й розкішності образу (рис. 3.25). У поєднанні даного оздоблення з тканинами, що мають глянцеvu поверхню, або виткані з додаванням металізованої нитки – люрексу, або ж оздоблені вишивкою гладдю, бісером тощо, дане оздоблення набуває ще більшої художньої виразності й надає неповторності виробу. Elie Saab SS 2021 також застосовує плісе у виробках чорного кольору (рис. 3.26).

Буфи – це конструктивно-декоративний елемент одягу у вигляді ділянок деталей різної форми, стягнутих складками, зборками за певною схемою для отримання об'ємної форми або для оздоблення. Цю декоративну техніку запозичено з народного одягу, в якому її традиційно виконували на білизні, дитячому і жіночому одязі. Буфи, на відміну від зборок, виконуються не по краю деталей, а на самій деталі. Такий вид оздоблення має не лише декоративне, а й конструктивне призначення. Найбільш поширеними є звичайні буфи, при виконанні яких на деталі прокладають паралельні строчки, а потім утворені зборки рівномірно розподіляють по всій ділянці деталі. Буфи часто використовують на атласних і оксамитових поверхнях одягу, а для їх з'єднання використовують нитки різноманітної товщини та шнури [19].

Буфи характеризуються пластичністю форми, але в той же момент мають достатню формостійкість. Складки – це поширений варіант формоутворення, який в роботах дизайнерів найчастіше представлений в геометричній, каркасній та складчастій структурах форми одягу.

Розроблено узагальнену систематизацію об'ємного оздоблення одягу (рис. 3.27), вивчено сучасні види оздоблення в колекціях світових Будинків моди.

Для оздоблення одягу використовують як традиційні, давно відомі види декору, так і нові, нетрадиційні, пов'язані з властивостями конкретних матеріалів і з появою нових технологій виготовлення оздоблення. Мода постійно змінюється та розвивається, кожного дня виникають нові види оздоблення, матеріали, технології.

3.4. Засоби оздоблення текстильних матеріалів та виробів

Мода і мистецтво взаємопов'язані, тому сучасне оформлення текстильних матеріалів відповідає існуючому в даний період напрямку моди, дає можливість інноваціям гармонійно інтегруватись в асортимент виробів та дає життя новим технікам текстильного виробництва [20]. Дизайнери сьогодні намагаються урізноманітнити вироби, тому часто користуються заключним оздобленням та обробкою як тканин, так і готових виробів з них. Використання інноваційних обробок тканин відкриває широкі можливості: зміна або створення нових модних фактур, отримання на поверхні різноманітних ефектів, колористичного забарвлення дає можливість створювати нові актуальні моделі одягу.

Металізовані матеріали стали одним з найбільших трендів XXI ст., що можна побачити у колекціях таких брендів, як Rodarte, в якій більшу частину образів колекції 2019 року представлено з тканини з ефектом металізації (рис. Е.1, а). Nina Ricci пропонують металізовані тренчі (рис. Е.1, в), Dior – пальто з тканин кольору металік (рис. Е.1, г), Miu Miu (рис. Е.1, д) – укорочені куртки

oversize з тканин з металевим напиленням. В колекції Balmain (рис. Е.1, е) під назвою «ALL IN SILVER» представлено одяг з тканин створених з металевих волокон. Virgil Abloh & Off-White у своїй колекції використали матеріал кольору металік для створення диско-образів. В колекціях дизайнерів Dolce & Gabbana та Emilia Wickstead (рис. Е.1, з) було представлено вечірні сукні навіть з шифону, тонких прозорих тканин, проте з ефектом металізованого напилення.

Одяг різного асортименту представлено у колекціях багатьох дизайнерів з тканин з металевим блиском, часто з акцентом на яскравих монохромних кольорах (рис. Е.2, а). Дизайнери часто пропонують плащі з лакованої чи металізованої шкіри, а також будь-які моделі яскравих кольорів – червоного, фіолетового, жовтого, помаранчевого тощо (рис. Е.2, є). Бренд Loewe в сезоні весна-літо 2019 (SS19) запропонував оздоблювати низ виробу рваною бахромою (рис. Е.2, в), Maison Margiela (рис. Е.2, г) комплектував тренч з червоним стилізованим поясом-корсетом, Valentino (рис. Е.2, д) запропонував плащ з великими накладними кишенями, кокетками, нашивками на плечах [20].

У практиці виготовлення одягу широко застосовуються різні види обробки, які не тільки прикрашають вироби, а й підсилюють і збагачують їх композицію. Постійне прагнення до нового вигляду обробки швейних виробів з різних матеріалів, простота виконання деяких видів хімічних обробок, сумісність хімічної дії з операціями виготовлення сприяють розвитку цього напрямку. Хімічні методи обробки можуть виконуватись як в текстильному, так і в текстильно-оздоблювальному виробництві (плісирування; термодрук; плісирування і термодрук; витравний друк; друк, що імітує змінання; різні ефекти: дзеркального та перламутрового блиску тощо). Аналіз показав, що сьогодні існують такі основні способи нанесення друкованого малюнка на текстильне полотно або деталь швейного виробу:

1. механічний друк гравірованими металевими валами для нанесення малюнка на бавовняні і віскозні тканини;

2. шовкотрафарет, коли фарбу наносять плоскими сітчастими шаблонами для оформлення шовкових, синтетичних, вовняних і лляних тканин, а також дизайну готових виробів;

3. аерографічний друк – розпилювання розчину фарби через трафарет;

4. термодрук (термоперенос), коли зображення наносять на спеціальний папір або плівку, а потім за допомогою термопресу переносять на поверхню матеріалу;

5. прямий цифровий друк – зображення наносять на тканину за допомогою текстильного широкоформатного струменевого принтера;

6. ручний розпис тощо [20].

Одним із методів, що використовується для оздоблення тканин і готових виробів є термотрансферний друк – перенесення зображення на тканину. Термотрансферний друк застосовується для нанесення логотипів, фірмових знаків, маркувань тощо. Популярні друковані принти – це зображення тварин, написи, фотографії, імена, абрєвіатури тощо. Також використовують текстодрук і друк флоком. Флок дає оксамитову картинку, а не гладеньку.

Ручний художній розпис акриловим фарбами, як певний вид оформлення текстильних виробів, користується популярністю. Акрилові фарби використовують в різних способах фарбування тканини: гарячий батик, холодний батик, трафарет, ручний розпис тощо. Батик – техніка розпису по тканині за допомогою віску та барвників. Виявлено, що розрізняють такі основні способи розпису тканини: вузликівий батик, «гарячий» батик, «холодний» батик (рис. 3.28). Гарячий батик з використанням розплавленого воску дозволяє отримати колоритні структуровані малюнки з незвичайними відтінками базових кольорових сполучень; холодний батик на основі контурів, що резервують і не дають акрилу розтікатися, надає картинці чітко промальований графічний вигляд. Часто використовують готові трафарети для нанесення контуру на тканину акриловими фарбами.

Рис. 3.28. Застосування техніки батику і принтів в колекціях сучасних дизайнерів

Рис. 3.29. Круїзна колекція Dior 2021

Вільний розпис дає можливість відобразити на тканині та отримати рисунки близькі до тих, що виконані фарбами на папері. Ручний розпис тканин дає можливість проявити свою індивідуальність та фантазію в створенні одягу. Основна ідея полягає в нанесенні різних фарб на поверхню тканини, які поєднуючись створюють ефект хамелеона, тому саме цей метод було використано при розробці авторської колекції.

Результатом даного процесу є просочування фарби у волокна, що забезпечує стійкість рисунку до фізико-хімічних впливів. Таким чином, можна

надати нове колористичне оформлення будь-якому текстильному матеріалу з гладенькою поверхнею. Такий процес декорування дає можливість створення неповторного принта, а напрямок руху фарби надає кольору певного градієнтного переходу, зберігає художню цілісність та виразність колекції.

В круїзній колекції 2021 будинку Dior була використана ця техніка – розпис по тканині з елементами вишивки [21]. В колекції використано орнамент переважно рослинного походження. Рапорт малюнку: від локального розпису на одній деталі до розпису цілого виробу. Розпис доповнено ручними стібками та вишивкою бісером, стеклярусом та бусинами, які також виконувались вручну (рис. 3.29).

Відомо багато інших технік розпису тканин: розпис акриловими фарбами, розпис маркерами, різні види друку тощо. Одним із інноваційних видів розпису є енкаустика – це малювання восковою крейдою із використанням праски, замість традиційного пензлика. Для виготовлення оздоблення використовують виріб білого кольору або світлих тонів, різнокольорову воскову крейду, що легко плавиться при температурі і залишає яскраві візерунки на одязі. Іншим методом виготовлення оздоблення є створення візерунку на папері, а потім перенесення за допомогою праски на виріб.

Один з найпопулярніших способів оздоблення тканини і виробів, особливо джинсових виробів, це руйнування структури матеріалу: утворення отворів, прорізання, часткове виймання ниток з тканини, протирання, перфорація. Отвори на виробах і тканинах можуть бути різноманітні, будь-якого розміру та конфігурації: хаотично розкидані маленькі, великі, такі, що займають значну частину деталі виробу, такі, що плавно переходять від вузького до широкого, маленькі фігурні [22].

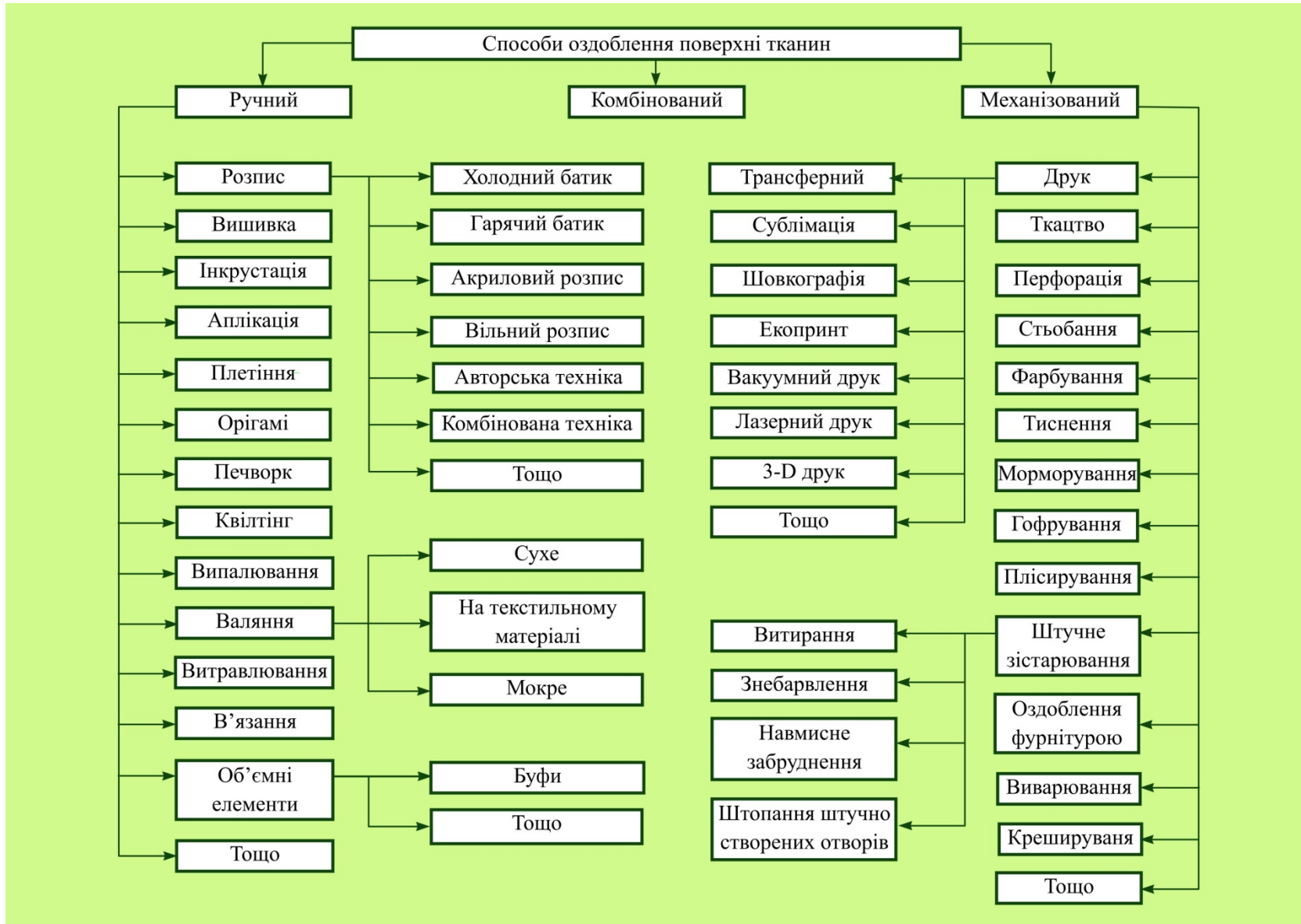

Рис.3.30. Систематизація способів оздоблення поверхні тканини та одягу

Таким чином, проаналізовано колекції сучасних дизайнерів з метою визначення сучасних способів оздоблення поверхні текстильних матеріалів та виробів. Розроблену узагальнену систематизацію декоративного оздоблення одягу надано на рис. 3.30. Розглянуто сучасні техніки оздоблення тканин та виробів на основі фарбування з використанням акрилових фарб: гарячий і холодний батик, трафарет, ручний розпис тощо.

3.5. Інтерпретації декору як джерела натхнення у колекціях сучасних дизайнерів

Високий рівень конкуренції на всіх етапах дизайну одягу між спеціалістами фешн-індустрії стає поштовхом для впровадження нових та ефективних методів оздоблення одягу, застосування інноваційних підходів до вирішення художньо-композиційних завдань. Відповідно, зростає попит на оригінальні інтерпретації джерела натхнення, які знаходять своє втілення у формі, силуеті, матеріалах, кольорових рішеннях та їх поєднаннях [23]. Одним з видів оздоблення виробів є різноманітна фурнітура та декор, які часто виступають композиційним центром та основним акцентом виробів.

Основне призначення фурнітури – це застібання швейних виробів, прикріплення, зміцнення їх деталей, забезпечення зручності експлуатації одягу, взуття та шкіргалантерейних виробів тощо. За період розвитку історії костюма фурнітура в одязі змінила свою первинну функціональну значимість, набула декоративної та художньої цінності, як, наприклад, гудзики стали оздоблювальним елементом в декоруванні одягу.

До сучасних різновидів фурнітури належать гудзики, пряжки, гачки, люверси, застібки-блискавки тощо [2]. Фурнітура може мати безліч варіацій, її форми та вигляд залежать від виду виробу, покрою, тканини, стилю та інших факторів. Основними сучасними матеріалами для виготовлення фурнітури є тканина, пластмаса, метал, папір, органічні матеріали типу натурального

каміння та мінералів тощо. Так, матеріалами для виготовлення гудзиків є: галаліт, акрилат, кість, ріг, перламутр, фарфор, дерево, скло, метал, шкіра, шнур, сутаж, тканина, тощо. На початку ХХ ст. гудзики використовували в надмірно великій кількості і, в основному, в декоративних цілях (застібка спереду часто в той час не була передбаченою). На початку 50-х рр. ХХ ст. була широко розповсюджена модель пальто з великою кількістю маленьких гудзиків, розташованих щільно один біля одного.

Штучні квіти використовують в святкових вечірніх сукнях. Квітка виконана з тканини, наприклад троянда може бути основним і єдиним оздобленням святкової сукні. В чоловічому одязі застосовують оздоблення квітами у вигляді бутоньєрки [2].

Залежно від напрямку моди асортимент фурнітури постійно змінюється залежно від сезону та статево-вікової групи споживачів. Виготовлення металевих елементів з використанням фурнітури для створення колекцій високої моди потребує використання високих технологій. Декор в одязі *haute couture* виконує функцію художньої системи, сукупність якого оздоблює елементи, які не мають практичного значення.

Аналіз колекцій дизайнерів показав, що найбільш вживаною сьогодні фурнітурою є металеві застібки-блискавки, люверси, гудзики, металеві з'єднувальні кільця тощо. На світових подіумах характерні дизайнерські рішення з використанням різноманітної фурнітури представлені в колекціях Stelen, Rejina Pyo, Alexandr McQueen, Moschino, David Koma, Proenza Schouler, Ralph&Russo, Altuzarra, Alexander Wang, Au Jour Le Jour. На рис. Г.5 показано використання металевої фурнітури в сучасних колекціях одягу.

Машинні оздоблювальні строчки підкреслюють, посилюють лінії, шви, рельєфи виробу, край деталей, роблять їх більш помітними. Машинну оздоблювальну строчку використовують як в білизні, так і у верхньому одязі. Строчка може бути прямою або фігурною (кути, напівовали, квадрати), в цьому разі вона часто є основним елементом композиції.

Такі види оздоблення як кант, тасьма, сутаж можуть бути як засобом вираження основної ідеї композиції, підкреслювати лінії, деталі, рельєфи, так і посилювати загальне композиційне рішення виробу. Тасьмою часто оформлюють лінію горловини, низ виробу та рукава, краї застібок, кишень, комірів і кокеток у виробах різного асортименту і призначення (костюмах, літніх сукнях і дитячих виробах). Стрічки (блискучі і матові) використовують як оздоблення одягу у вигляді бантів, поясів, зав'язок, які мають окреме конструктивне навантаження.

Бахромою і щіточкою іноді оформляють краї застібки, деталей верхнього одягу, низ виробу і рукава. Кितिцями часто оздоблюють пояс, шарф, капюшон. Кितिці, бахрому і щіточку роблять або з ниток основної тканини, або з інших ниток, які відповідно підбирають по фактурі і кольору. В останніх колекціях дизайнери демонструють нову нетрадиційну подачу такого елегантного оздоблення, як бахрома, яка з кожним сезоном набуває все більшого поширення. Бахрома стає ще більш легкою, витонченою, благородною і що разу дивує своєю новизною. Найбільш витонченою є бахрома з колекції Georges Hobeika SS 2020, в моделях якої вона є єдиним цілим з основним матеріалом, утворюючись за рахунок розпуску однієї з систем ниток – основи чи утоку (рис. Г.6). Дизайнери оздоблюють бахромою головні убори, спідниці, сукні тощо, розміщуючи її в один та декілька рядів-ярусів. В своїх виробах дизайнери також варіюють її довжиною: від більш короткої до подовженої (рис. Г.7).

Дослідники стверджують, що термін «мереживо» має два різних значення. Перше з них походить від слова «оточувати», що означає різні обробки, використані на різних елементах одягу (по низу виробу, на рукавах та горловині) [24].

Друге значення – візерунковий виріб як самостійний вид одягу або предмет прикрашання інтер'єру. Для виготовлення мережива застосовують різні техніки: шиття голкою, плетіння на коклюшках, в'язане мереживо тощо. Мереживо використовують в сукнях, святкових блузках, дитячих виробах, на

рукавах, по низу спідниці, тощо. Існує досить велика кількість різнофактурного мережива.

3.6. Загальна типологічна схема різновидів декоративного оздоблення одягу

В сучасних колекціях дизайнери використовують різні види декору при створенні моделей: буфи, аплікація, розпис (вільна техніка, батік тощо), печворк, ткацтво, штучне зістарювання, перфорація, гофрування, фарбування, оздоблення іншими матеріалами (хутром та шкірою, трикотажем, замшею, оксамитом, шифоном та органзою тощо), оздоблення нетрадиційними матеріалами та методами, оздоблення фурнітурою тощо (рис. Ж.1, рис. Ж.2). Для декоративного оздоблення XXI ст. характерною є еkleктика, змішування стилів, кольорів, фактур, текстур.

Дизайнери в сезонах FW 2020/21 та SS 2021 у своїх колекціях *couture* застосовують різноманітне оздоблення. Аналізуючи колекцію сезону SS 2020 дизайнера Mary Katrantzou (рис. Ж.3) виділено ряд використаних оздоблень, а саме: аплікація у вигляді суцільного рисунка по всій сукні; пришивна аплікація на верхній частині сукні, яка розсіюється по низу, виконана на гофрованому фатині; оздоблення рюшами, по кінцях яких пришиті китиці; вишивка паетками різних відтінків рожевого кольору у вигляді геометричного рисунку; розпис фарбами.

Розглядаючи застосоване оздоблення у колекції Louis Vuitton SS20 (рис. Ж.4) можна відмітити застосування принтів на центральній частині пілочки та на вшивному плосколежачому комірі, оздоблення сукні рукавами буф. Дизайнер Comme Des Garçons у сезоні SS20 (рис. Ж.4, в) використовує пришивні китиці чорного кольору по всій довжині виробу білого кольору; художній розпис тканини з природними мотивами. Stella McCartney у сезоні SS20 (рис. Ж.4, д) використовує гофре двох різних кольорів.

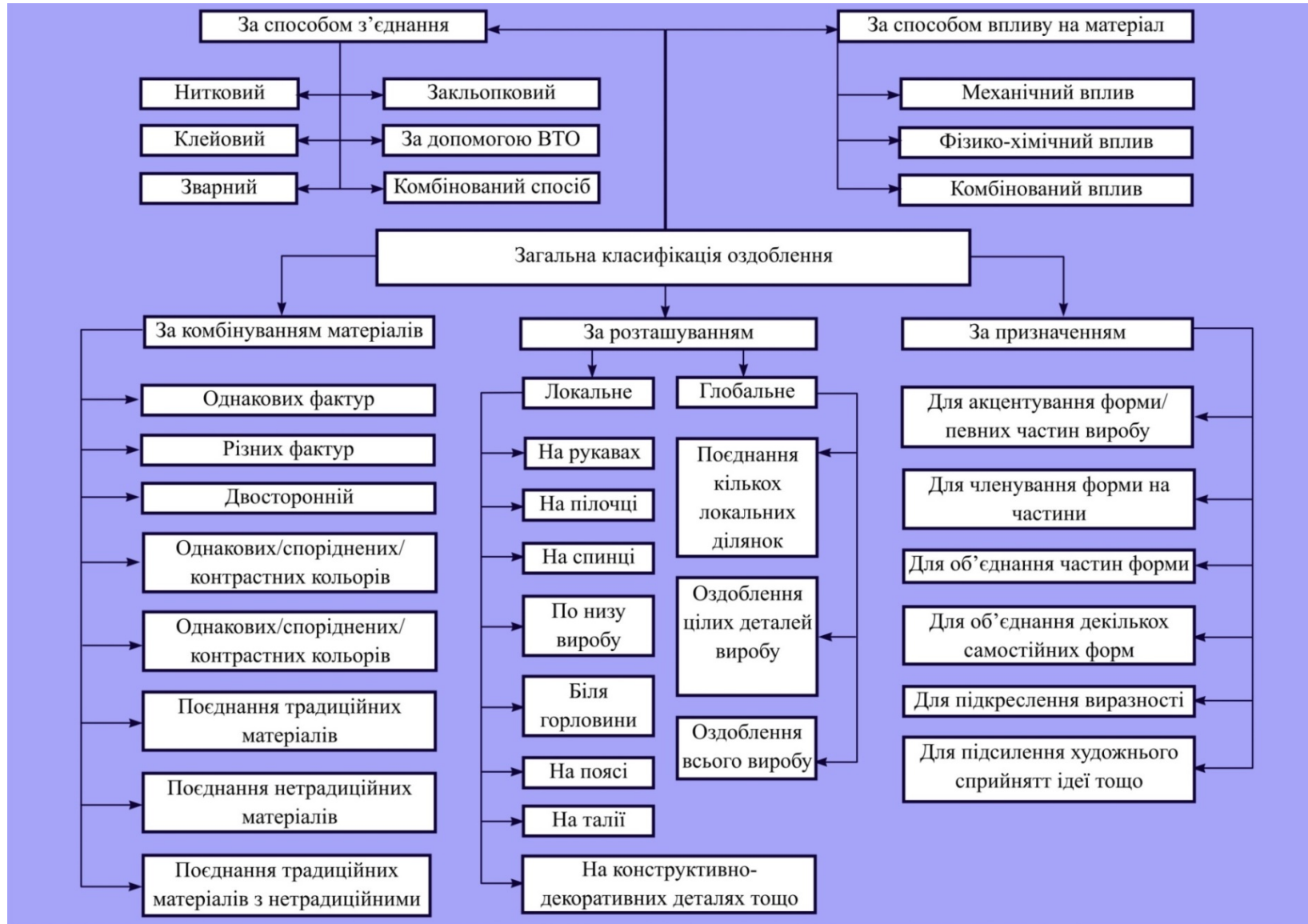

Рис. 3.31. Загальна класифікація сучасного декоративного оздоблення одягу

Аналіз колекцій світових дизайнерів демонструє (рис. Ж.5), що Giambattista Valli сезону SS20 демонструє: використання контрастної чорної вишивки по білій сукні; рюші по всій дожині сукні. Givenchy SS20 (рис. Ж.5, в) використовує у декорванні сукні жіночої по тканині сітці об'ємну вишивку квітів, Hermès SS20 – плісе в шкіряній сукні(рис. Ж.5, г). Isabel Marant у сезоні SS20 демонструє білу сукню з мережева (рис. Ж.5., д).

Визначено, що дизайнери у своїх колекціях використовують різноманітне оздоблення плоске та об'ємне, комбінуючи його. Дизайнер Azzaro у сезоні FW 2019/20 оздобив сукню китицями по всій довжині, кольору омбре синьо-голубого (рис. Ж.6, а). Dries Van Noten у сезоні SS20, обрав оздоблення пір'ям, яке розташоване у верхній частині сукні та поєднано з драпіровкою (рис. Ж.6, б). Вечірня сукня Oscara De La Renta сезону SS20, виділяється своє оригінальністю і простотою водночас, дизайнер оздоблює її оригінальним принтом у вигляді різнокольорових смужок по діагоналі до низу сукні (рис. Ж.6, в).

В іншій моделі дизайнера цього сезону використано вишивку рішельє (рис. Ж.6, г), також дизайнер представив сукню з оздобленням гофре (рис. Ж.6, д). Rodarte у сезоні SS20 використовує комбінування оздоблення у одній сукні (рис. Ж.6, е), а саме поєднує принт горошок по одній стороні виробу, а по іншій – драпірування з іншої тканини.

На основі аналізу колекцій дизайнерів розроблено загальну типологію оздоблення (рис. 3.31).

З метою виявлення інноваційних елементів декору та їх відсоткової кількості у колекціях нами проведено аналіз показів світових дизайнерів сезону prêt-a-porter FW 2018/19 в Нью-Йорку, Парижі, Мілані, Лондоні та Лос-Анджелесі. В дослідженні розглянуто колекції Chanel, Loewe, Paco Rabanne, Gucci тощо. Аналіз показав, що декор, який є відмінною рисою одягу haute couture, активно використовують світові бренди у колекціях prêt-a-porter. В переважній більшості дизайнери використовують кілька елементів оздоблення і трансформують їх в своїх моделях одягу. Залежно від філософії бренду та

концепції колекції декор зустрічається в моделях одягу в меншій чи більшій мірі. Виявлено, що в середньому 30% моделей в колекціях світових дизайнерів виготовлено з використанням декоративного оздоблення ручної роботи.

З метою виявлення найбільш популярних видів оздоблення жіночого одягу проведено аналіз близько 500 моделей суконь в колекціях світових дизайнерів на сайті журналу Vogue. Для дослідження обрано два часові періоди: 2010-2015 рр. та 2016-2020 рр. Встановлено, що найчастіше для оздоблення суконь як у 2010-2015 рр., так і у 2016-2020 рр. дизайнери використовували принти (26% та 27% відповідно), вишивку (23% та 19% відповідно), складки (15% та 15% відповідно), рюші (13% та 12% відповідно) та аплікацію. У 2016-2020 рр. використання принтів для оздоблення суконь збільшилося незначно, у той час як використання вишивки зменшилося (на 4 %). Для оздоблення жіночих суконь, згідно результатам проведеного дослідження, дизайнери частіше використовують перфорацію тканини (5% у 2010-2015 рр. та 6 % у 2016-2020 рр.). Також в 2016-2020 рр. значно частіше зустрічається 3D друк (4%) [25].

Таким чином, досліджено різновиди оздоблення одягу, визначено тенденції моди в оздобленні. З метою виявлення найбільш популярних видів оздоблення жіночого одягу та частоти їх зустрічності проведено аналіз близько 500 моделей суконь в колекціях світових дизайнерів. Аналізуючи сучасну моду можна відзначити, що сьогодні споживачі повертаються до виробів, в яких використано оздоблення ручної роботи, не дивлячись на те, що високотехнологічні інженерні розробки швидко розвиваються і впроваджуються інновації у виготовленні швейних виробів. Проте, в даний час все більшу увагу привертає оздоблення, яке поєднує елементи ручної роботи і нові методи його виготовлення (зварювання, склеювання, лазерна обробка тощо).

Висновки до розділу 3

1. Проаналізовано декоративне оздоблення в творчості світових дизайнерів та встановлено що, найчастіше ручне оздоблення використовують в своїх колекціях відомі Будинки мод такі як Chanel, Dior, Balmain та інші. Визначено особливості виготовлення та використання оздоблення, проаналізовано його види і класифікації. Виявлено художні засоби в декоративному оздобленні костюма ХХ – ХХІ ст., розроблено систематизації оздоблення: за видом, за способом виготовлення, за способом фіксації обробки, за способом впливу на матеріал та іншими ознаками.

2. Розглянуто вишивку як оздоблення в творчості світових дизайнерів та визначено, що дизайнери використовують вишивку в одязі із застосуванням різноманітних матеріалів: бісер, канітель, стрічки, стрази, декоративне каміння та нетрадиційні матеріали. Розроблено узагальнену систематизацію видів вишивки за основними та додатковими ознаками: технікою виконання, залежно від матеріалів, які використовуються; за принципом використання спецобладнання тощо.

3. Надано узагальнену систематизацію різновидів перфорації і аплікації за різними ознаками, систематизовано способи їхнього виготовлення. Проаналізовано різновиди об'ємного оздоблення одягу в колекціях одягу та розроблено його узагальнену систематизацію. Розглянуто художні засоби оздоблення текстильних матеріалів та виробів, сучасні техніки оздоблення тканин та виробів на основі фарбування: гарячий і холодний батик, трафарет, ручний розпис тощо. Розроблено типологію та узагальнену систематизацію декоративного оздоблення одягу.

Література до розділу 3

1. Coidan L., Vernon D. The Art of Tambour Beading & Embroidery. GMC Publications. 2017. 152 p.
2. Колосніченко М.В., Пашкевич К.Л. Мода і одяг. Основи проектування та виробництва одягу: навч. посіб. Київ: ПП НВЦ «Профі», 2018. 238 с.
3. Цзянсінь Лю. Декоративне оздоблення в дизайні одягу: художні засоби, інноваційні технології : дис. ... д-ра філософії : спеціальність 022 Дизайн ; наук. кер. К. Л. Пашкевич ; КНУТД. Київ, 2021. 348 с.
4. Пискун О.М. Кузнєцова Н.О. Різновиди об'ємної вишивки як джерело творчого натхнення. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2016. Вип.140.С. 332-336.
5. Прозорі техніки вишивання. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-prozori-tehniki-vishivannya-45976.html>
6. Кивистик В. Мережки. Таллін: Валус, 1980. 80 с.
7. Офіційний сайт журналу Vogue Ukraine Покази. URL: <https://vogue.ua/collections>
8. Офіційний сайт журналу Vogue: Oscar de la Renta. URL: <https://www.vogue.com/fashion-shows/designer/oscar-de-la-renta>
9. Офіційний сайт будинку моди Fendi URL: <http://www.fendi.com/ii/woman/fur-collection.html>
10. Офіційний сайт журналу Vogue Ukraine. Elie Saab spring-sammer 2021. URL: <https://vogue.ua/gallery/collections/elie-saab-vesna-letto-2021.html>
11. VITAKIN. URL: <https://www.vitakin.com/>
12. Roksolana Bogutska. Cruise Collection 2019. URL: <https://roksolanabogutska.com/uk/24-kolekciyi>
13. Fouriscot M., Gravelier R. La Broderie de Luneville. Carpentier Eds, 2003. 46 p.
14. Пашкевич К.Л., Креденець Н.Д., Постельняк А.В., Кінчина О.М. Дизайн-проектування колекції жіночого одягу з використанням перфорації. *Art and design*. 2018. №3. С. 120-131.
15. Georges Hobeika's Spring-Summer 2020 Couture collection. URL: <https://georghobeika.com/haute-couture-ss-20/>
16. Пашкевич К., Лю Цзянсінь, Постельняк А, Кінчина О. Перфорація як засіб оздоблення одягу в колекціях сучасних дизайнерів. *KyivTex&Fashion*: зб. матер. II міжн. наук. конф. текстильних та фешн технологій (1-2 листопада 2018 р., м. Київ). Київ: КНУТД, 2018. С. 85-88.
17. Пашкевич К. Л. Проектування тектонічних форм одягу з урахуванням властивостей тканин: монографія. Київ: ПП «НВЦ «Профі», 2015. С. 364.
18. Головніна М.В., Михайлець В.М., Ямпольська А.М. Сучасне оздоблення одягу. Київ: Техніка, 1977. 152 с.
19. Єжова О.В., Шпирка М.В., Лю Цзяньсінь. Дизайн-проектування текстильних виробів, оздоблених буфами. *KyivTex&Fashion*: зб. тез доп. IV Міжн. наук.-прак. конф. текст. та фешн техн. (м. Київ, 20 жовтня 2020 р.). Київ: КНУТД, 2020. С. 35-36.
20. Пашкевич К. Л., Лю Цзянсінь, Вінтоняк І.М. Особливості дизайн-проектування колекцій одягу з використанням оздоблення тканин. *Легка промисловість*. 2018. № 4. С. 24-30.
21. Офіційний сайт будинку моди Dior. URL:<http://www.dior.com>
<https://vogue.ua/collections/christian-dior-resort-2021.html>
22. Мельникова Ю.Г., Лиховид К.О., Барковська Т.О. Систематизація оздоблення молодіжного жіночого одягу з джинсових тканин. *Технології та дизайн*. 2018. № 2 (27). С. 1-12.

23. Кисіль М.В. Концепції формоутворення костюма в західноєвропейському дизайні ХХ століття: витоки, розвиток, тенденції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: 17.00.07. Харків, 2010. 20 с.
24. Bloecher E. Richelieu Cutwork Embroidery – The Embroidery Technique with Many Pictures. CreateSpace Independent Publishing Platform. 2018. 50 p.
25. Пашкевич К.Л., Єжова О.В., Кротова Т.Ф., Креденець Н.Д., Лю Цзянсінь, Фесюк І.Я. Дизайн-проекування сучасних суконь з оздобленням з урахуванням властивостей тканин. *Art and Design*, 2019. № 4 (08). С. 79-90.
26. Дідух А. Проста аплікація у колекціях прет-а-порте сучасних вітчизняних дизайнерів-модельєрів. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2015. Вип. 26. С. 169-179.
27. Малинська А.М., Пашкевич К.Л., Смирнова М.Р., Колосніченко О.В. Розробка колекцій одягу: навч. посіб. Київ: ПП «НВЦ Профі», 2018. 140 с.

РОЗДІЛ 4

ІННОВАЦІЇ В ДИЗАЙНІ І ДЕКОРАТИВНОМУ ОЗДОБЛЕННІ ОДЯГУ

4.1. Інновації в текстилі і одязі різного призначення

XX – XXI ст. характеризуються швидким розвитком інноваційних технологій майже в усіх галузях науки і техніки. Інноваційна діяльність в легкій промисловості впроваджена на усіх стадіях виробництва одягу, взуття, тканин та інших товарів. Інноваційні технології активно впроваджуються у фешн-індустрію, впливаючи на формування модних тенденцій. Одне з основних завдань, яке стоїть перед фахівцями фешн-індустрії в даний час, – це застосування досягнень науки, техніки та мистецтва у створенні естетично та ергономічно досконалого одягу, і саме оздоблення текстильних матеріалів та одягу дає можливість значно розширити асортимент швейних виробів.

Світові Будинки моди щороку представляють велику кількість колекцій одягу, в яких використані сучасні інноваційні технології оздоблення: новітню фурнітуру, тканини з перфорацією, безшовний трикотаж, одяг зі світлодіодами, «розумний» одяг, 3D-друк, аплікації, різноманітну складну вишивку тощо. Інноваційні види оздоблення отримують за допомогою інноваційних технологій, а саме: лазерного друку, 3D-друку тощо.

Термін інновація (від англ. *“innovation”*- новина, нововведення) – означає “нове рішення”, те, що з'явилося на основі наукових відкриттів і в подальшому реалізовано практично. В модній індустрії інноваційні рішення використовуються у всіх галузях, а інноваційні технології створюють модні тенденції, зокрема в оздобленні, яке може кардинально змінити вигляд виробу. Для визначення інноваційних видів оздоблення одягу проаналізовано колекції відомих дизайнерів одягу та друковані видання, сайти, присвячені дизайну одягу, та визначено новітні види оздоблення, які на даний момент є актуальними.

Для створення «розумного» одягу (smart clothes) використовують тканини, що мають інноваційні властивості, а також особливі за характеристиками матеріали. «Розумний» текстиль (smart materials) – це тканини з унікальними властивостями, які створюють з використанням новітніх досягнень хімічної промисловості і NBIC (нано, біо, інформаційних та когнітивних) технологій [1]. Поняття «розумні матеріали» з'явилося в другій половині ХХ ст. і пов'язане зі значними досягненнями в області фізики і хімії, матеріалознавстві, біохімії, біофізики, хімічної фізики полімерів, фізики та хімії металів, біоніки, нано-, біо- та когнітивних технологій тощо.

За функціональними можливостями виділяють такі основні види інноваційного текстилю:

- пасивний – здатний відчувати зміни в зовнішньому оточенні, виконувати функції пасивного сенсора;
- активний, здатний не тільки відчувати зовнішні і внутрішні стимули, а й реагувати на них, виконувати не тільки функції пасивного сенсора, а й здійснювати збір, зберігання і аналіз інформації і передавати її в зовнішнє середовище і самому користувачеві;
- інтелектуальний, здатний не тільки відчувати, реагувати, а й адаптуватися до змін у навколишньому середовищі і в самому текстилі, а також виконувати певні дії.

«Інноваційний» текстиль в даний час знаходить досить широке

практичне використання в індустрії моди для розробки спортивного, медичного, захисного (у широкому сенсі) тощо одягу.

Так, *smart clothes* (розумний одяг) в медицині поділяють на такі види: профілактичний електронний одяг; одяг для діагностики, моніторингу і контролю; лікувальний одяг тощо. Профілактичний електронний одяг забезпечений датчиками, розміщеними в певних місцях, приймає сигнали, трансформує їх і передає інформацію на зовнішній приймальний пристрій (комп'ютер, смартфон тощо), наприклад, дає можливість контролювати положення тіла, формуючи фізіологічно правильну поставу; спостерігає за правильністю виконання певних фізичних вправ, коректуючи їх за допомогою підказок і подальших інструкцій тощо. Інтелектуальний одяг для моніторингу за допомогою спеціальних датчиків знімає і аналізує біосигнали (пульс, частоту дихання тощо), передає інформацію на зовнішній пристрій.

Сьогодні існують такі майки, футболки, жилети, натільна білизна, які містять електронні датчики для контролю. У лікувальному одязі використовують спеціалізовані тканини з наночастинками або мікрокапсулами, в яких містяться необхідні лікарські препарати [2, 3].

4.2. Інновації в сфері дизайну текстилю

Мікрокапсуляція – інноваційна технологія, що вирішує завдання поліпшення експлуатаційних і технологічних властивостей речовин і матеріалів. Мікрокапсулювання – це процес укладення дрібних частинок речовини в тонку оболонку плівкоутворювального матеріалу. Під час експлуатації текстилю з інтегрованими мікрокапсулами оболонка капсули розривається або розчиняється, виділяючи активні речовини. Мікрокапсулювання застосовується для надання різних властивостей текстилю та виготовлення аромо-, косметотекстилю, фото-, термохромного текстилю тощо (рис. 4.1, рис. 4.2).

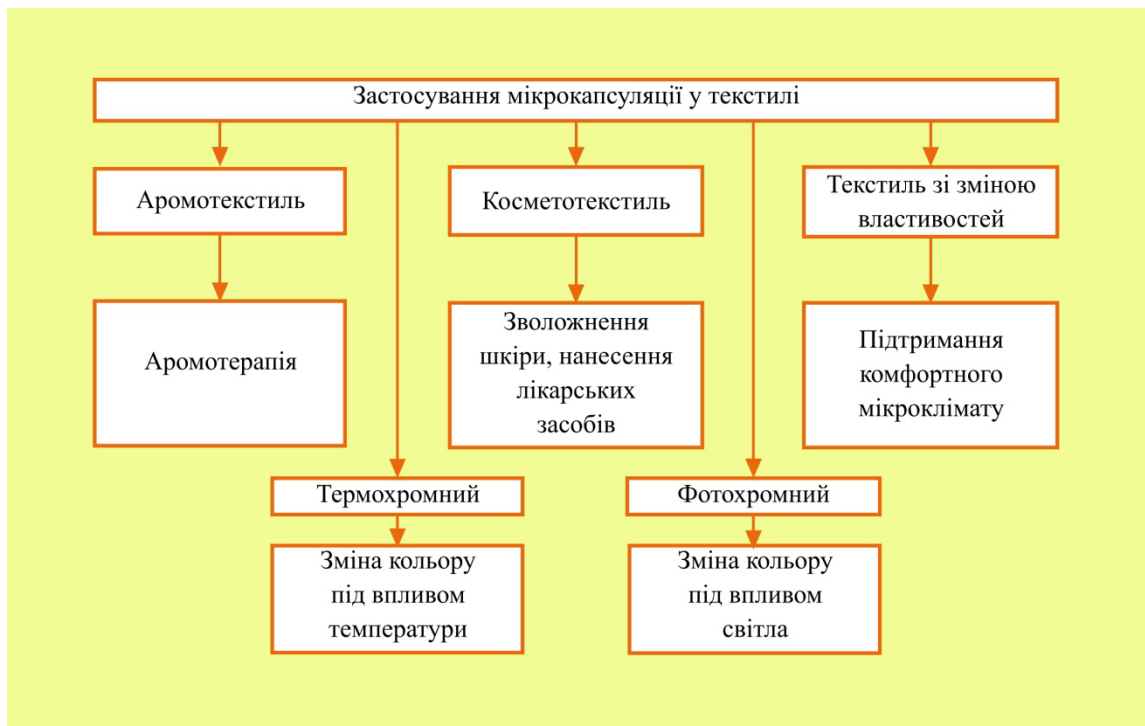

Рис. 4.1. Застосування мікрокапсуляції у текстилі

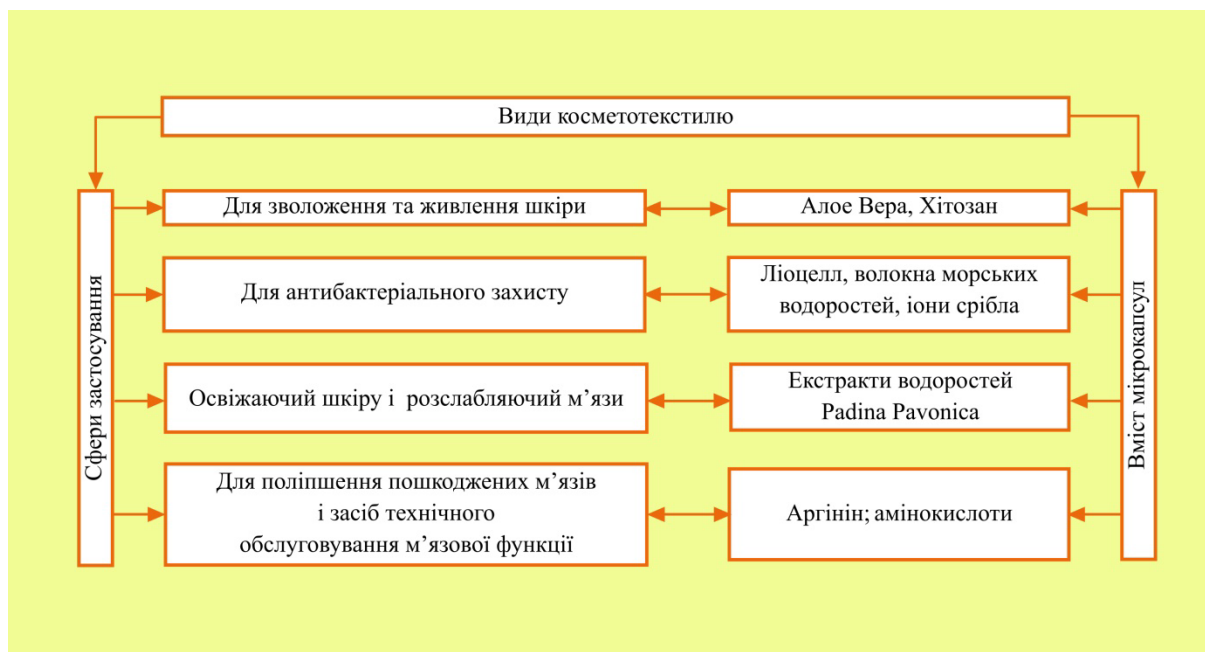

Рис. 4.2. Класифікація текстилю

До наноіновацій також належить одяг, створений хімічним способом. Такий підхід до виготовлення одягу запропонував та запатентував у 2003 р. засновник лабораторії Fabrican Manuel Torres (рис. 4.3). Дизайнер Manuel Torres та британський хімік Paul Luckham і створили особливий спрей, що складається

з волокон тканини, змішаних з полімерами, який при нанесенні з балончика на шкіру людини утворює матеріал, приймаючи форму одягу, який потім можна зняти і прати, як і будь-яку іншу тканину.

Технології мікрокапсулювання використовуються провідними компаніями і брендами, виробниками одягу для виготовлення одягу. Так, компанією Naked & Famous (Канада) створено джинси з аромотекстилю, які мають приємний аромат. В джинсову тканину вплетені мікрокапсули з ароматом малини або вишні. Японський дизайнерський бренд Отоко Каору від компанії Yamaki Co також випустив серію сорочок «Ароматні сорочки» [4].

Компанія Johnnie Walker і Harris Tweed Hebrides створили тканину, яка має аромат віскі. У зв'язку з нестійким інтересом до використання ароматних мікрокапсули досі зберігається висока собівартість їх виробництва. Тим не менше, використання ароматних мікрокапсул – це дієвий інструмент у просуванні нових колекцій дизайнерів.

Американський бренд Wrangler у 2013 р. представив колекцію джинсового одягу SPA-collection, вироби якої були виготовлені з тканини, що має антицелюлітну дію, а також дозволяє уникнути зневоднення шкіри і зберегти її природну шовковистість [5].

Зараз компанії Adidas, Nike і L'Oreal мають великий інтерес до косметичного текстилю. Зокрема метод мікрокапсулювання використовують для виготовлення спортивного одягу і взуття.

Виробництво тканин з «антицелюлітними» властивостями запустила американська фірма Miss Sixty. У тканину влітають мікроскопічні капсули Skintex, які містять ліки, розроблені на основі ретинолу. Дослідження показали, що даний ефект не зникає після 30 циклів прання [6].

Перспективним є використання мікрокапсуляції для розробки текстилю, що здатний змінювати колір. Фірма Radiate Atletica (США) випустила термохромні футболки. Компанія Naked & Famous випустила джинси, що змінюють колір під впливом температури тіла [2].

Рис. 4.3. Демонстрація формування одягу зі спрею, Manuel Torres, 2003 р.

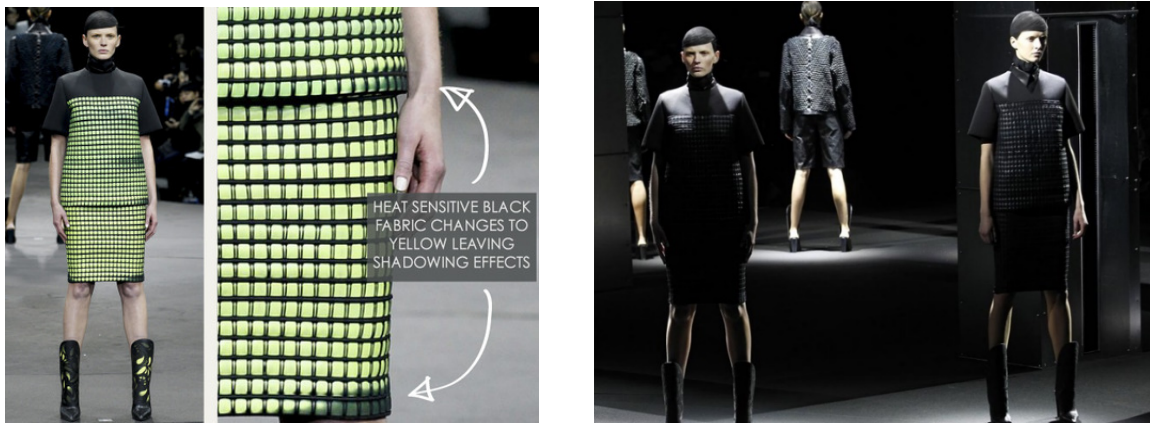

Рис. 4.4. Колекція одягу з термохромного матеріалу, Alexander Wang, NFW 2014

Рис. 4.5. Смарт – одяг компанії New Balance

Рис. 4.6. Сукня з грибного міцелію дизайнерки Aniela Hoitink

Британець Chris Ebejer організував компанію Babyglow і створив одяг, який реагує і показує зміну температури тіла людини. Термохромний текстиль також можна побачити у колекціях відомих дизайнерів. Дизайнер Alexander Wang на NFW 2014 р. представив одяг з термохромної тканини (рис. 4.4). Основна тканина була чорного кольору з звичайної вовни, а у якості нижнього шару використано тканину з поліестру, за допомогою якої змінювався колір одягу під час показу моделей [5].

Новозеландський дизайнер Саманта Мюррей в якості дипломної роботи представила колекцію «Солодка підвіска», виконану зі спреї-матерії. Після вивчення аерозольної тканини Fabricsan, Мюррей винайшла свою власну версію цієї технології, створивши екологічно чистий матеріал на рідкій основі [1].

Останнім часом широко впроваджуються інноваційні технології напряму *biofashion* (біомода). Компанія New Balance створила інноваційний матеріал, який «дихає» реагуючи на підвищення рівня вологості тіла. Це відбувається завдяки наявності вентиляційних отворів в одязі, які відкриваються, як тільки людина починає пітніти [2]. Отвори, виконані у вигляді лусочок, відкриваються за допомогою дії бактерій *Bacillus subtilis natto*, нанесених на тканину (рис. 4.5).

Сюзанна Лі, випускниця St. Martin's School, ініціювала проєкт BioCouture, який досліджує можливості вирощування тканин для одягу. Помістивши в ємність з зеленим чаєм бактерії, через деякий час вона отримала текстильний матеріал, з якого створила куртку, яка з вигляду і на дотик нагадує овочеву шкірку. Процес вирощування листів для куртки тривав близько трьох тижнів, після чого вони були висушені [7].

Зокрема, на виставці Fungal Futures голландська дизайнерка Аніела Хоїтінк (Aniela Hoitink) представила сукню з екологічно чистого матеріалу – з грибів, а точніше з грибного міцелію. Розроблена технологія дає можливість вирощувати з міцелію однотипні елементи, які потім можна з'єднати в єдине ціле створюючи сукню (рис. 4.6).

Внаслідок екологічної кризи дизайнери намагаються підтримувати природний баланс, проєктуючи не тільки одяг, вирощений з бактерій, а й створюють біокомпостний одяг. Новий матеріал під назвою F-Abriс, розроблений Даніелем і Маркусом Фрайтом (Daniel and Markus Freitag), виконаний із суміші гнучких конопляних волокон і модифікованих віскозних волокон, а саме з целюлози, яку отримують з відходів деревини бука. Дослідження показали, що такі речі почнуть розкладатися через три місяці після того, як їх відправлять у компост. Деталі, які не піддаються розкладанню кнопки, гудзики, заклепки, гачки та інші застібки і прикраси необхідно попередньо зрізати з одягу перед компостуванням [1].

Також зараз створена технологія виробництва тканин з властивостями самоочищення під дією сонячного світла. Дана технологія обробки базується на властивості оксиду титану розпадатись і очищувати тканину під дією сонячного світла та знищувати бактерії на одязі. При цьому сам порошок оксиду титану не токсичний і не несе загрози життю і здоров'ю людини.

Компанія Levi Strauss & Co уже кілька років впроваджує технології, які заощаджують використання води і електроенергії під час виготовлення джинсових виробів за рахунок виробництва тканин Eco Denim. Також в компанії фарбують тканини екологічно чистим барвником індиго або заміняють його на біотехнологічний, який не шкодить природі [8]. Виробництво тканин з використанням сировини вторинної переробки Eco Levi's – ще один проєкт компанії. Проєкт передбачає виробництво джинсових тканин з використанням у сировинному складі 20% переробленої вторинної сировини з пластикових пляшок, посуду, тари.

Британський джинсовий бренд Lee Cooper [9, 10] випустив джинси з водонепроникними властивостями для ролерів і скейтбордистів, які часто стикаються з агресивним впливом навколишнього середовища.

Таким чином, виробництво тканин на сучасному етапі розвитку науки та технології характеризують такі тенденції, як: виробництво тканин з властивостями самоочищення під дією сонячного світла, надання тканині

властивостей водонепроникності, імітація поверхні натуральної шкіри, використання сировини вторинної переробки, створення новітньої фурнітури тощо. Наведені вище напрями та тенденції розвитку інноваційних технологій текстильної індустрії вказують на її цілеспрямований рух у бік соціальної відповідальності, екологічності і безпеки виробництва.

Використання інноваційних матеріалів сприяє розробці дизайнерами нових конструктивно-технологічних прийомів в дизайні одягу, створенню інноваційних, іноді авангардних, рішень в фешн-індустрії, урізноманітнює художнє рішення костюма і сприяє посиленню його виразності.

4.3. Застосування 3D-технологій в дизайні одягу

Інновації та різноманітні передові технології в індустрії моди застосовуються зараз особливо активно, адже мода постійно знаходиться у пошуку нових рішень і нетрадиційних підходів. Останнім часом набули розвитку технології 3D-друку, які широко використовуються в медицині (для друку протезів, штучних органів тощо), будівництві, приладобудуванні, а також для виготовлення одягу і взуття. Сучасні 3D принтери використовують різні матеріали для друку (металізований порошок, пластик, силікон тощо).

Технологія створення тривимірного одягу полягає у послідовності певних етапів: спочатку дизайнери створюють 3D модель одягу у програмі для створення тривимірних об'єктів (наприклад, Maya, Rhino), друкують деталі на 3D принтері (їх може бути від 10 і більше), а потім збирають усі частини вручну. 3D принтер виготовляє деталі одягу частинами, тому різні властивості матеріалу можуть бути об'єднані в одному виробі [11].

Тривимірне проєктування дозволяє дизайнерам втілювати в життя найсміливіші фантазії та створювати оригінальні моделі. З моменту появи 3D-друку деталі одягу виготовляли з пластику, фотополімеру, паперу, гіпсу або навіть металу. Одяг, роздрукований на 3D-принтері, відрізняється від звичайного тим, що потребує «технічної зборки» та ускладнює рух, але в

подальшому з'явилася можливість виготовляти більш еластичні і гнучкі деталі [12].

Голландська дизайнерка Iris van Herpen у 2010 р. на тижні моди в Амстердамі представила колекцію одягу «Кристалізація». Результатом співпраці дизайнерки з архітектором Daniel Widrig стало створення низки яскравих, скульптурних нарядів, надрукованих за допомогою 3D-принтера. Наступні роботи дизайнерки, що поєднують передові досягнення синтетичної біології та мехатроніки, колекції взуття та одягу haute couture були продемонстровані на світових подіумах.

У 2011 р. на тижні високої моди в Парижі Iris van Herpen представила наступну колекцію (рис. 4.7, а), в якій був відсутній декор, яскраві кольори та зайві деталі, проте вона була наповнена футуристичними формами. В колекції було запропоновано сукні з рукавами-крилами з позолочених металевих спиць, що нагадували космічних тварин. Дизайнерка інтегрувала металеві нитки в найтонший шовковий газ і в результаті отримала вбрання, немов зшите з клубів сірого диму (рис. 4.8). Для своїх творів дизайнерка обирає різні джерела натхнення. Так, вона відтворила форму єгипетських мумій в плетених зі шкіри сукнях, імітувала вплив електромагнітних променів на людський організм за допомогою складних технік, покривала шкіряні нитки металевою фольгою тощо.

Iris van Herpen використовує 3D-принтер для створення моделей одягу, схожих на доісторичних тварин, прикрашає сукні об'ємними голками з плексигласу, які нагадують коралові рифи. Ретельний попередній аналіз і нестандартні рішення дають їй можливість створювати одяг незвичних форм. Мода на друкований тривимірний одяг починає виходити за межі подіумів, формуючи нову тенденцію моди на високотехнологічний гламур [13].

Компанія «threeASFOUR» (США), створена в 2005 р., використовує технологію 3D-друку в своїх проєктах починаючи з 2013 р. В 2013 р. на показі мод в Нью-Йорку Будинок моди «threeASFOUR» продемонстрував одну з перших суконь, надрукованих на 3D-принтері [14].

В 2015 р. вони представили весняно-літню колекцію, яка складалася з 3D-суконь. Через рік «threeASFOUR» представили на тижні моди в Нью-Йорку колекцію під назвою «Biomimicry», виконану в темній кольоровій гамі. Дві сукні чорного кольору були надруковані на 3D-принтері компанії «Stratasys», що має функцію кольорового друку і може використовувати для друку різні матеріали. Колекція була видовищною, проте не практичною, адже в сукнях складно рухатись, тому компанія продовжила удосконалювати свої вироби і у 2016 р. представила сукні Pangolin і Harmonograph, зроблені за принципом звукової хвилі (рис. 4.9, а, б). У цьому одязі можна сидіти і ходити, але вироби не дуже приємні на дотик і непрактичні. Саме через недоліки матеріалів (поки важко синтезувати шерсть і шовк, ідентичні натуральним) дизайнерські витвори за технологією 3D більше схожі на арт-об'єкти, ніж на практичний одяг. Але, наприклад, зірки шоу-бізнесу, такі як Бйорк і Діта Фон Тіз, нерідко надягають 3D-друковані костюми на виступи.

Дизайнер Michael Schmidt і архітектор Frances Bitonto створили для Dita von Teese сукню за новими технологіями: спочатку дизайнери створили 3D-модель сукні в програмі для створення тривимірної анімації, потім опрацювали всі деталі, надрукували сімнадцять сегментів нейлонової сукні на 3D-принтері та прикрасили їх тринадцятьма тисячами кристалів Swarovski, зібравши всі частини вручну (рис. 4.9, в). 3D-технології друку дозволяють створювати одяг складної форми з урахуванням особливостей фігури людини, так, на етапі розробки 3D-моделі сукні дизайнери врахували параметри фігури Dita von Teese.

Першу 3D-суцільну друковану кінематичну сукню створила фірма Nervous System (США, 2014р.). Після представленого протопипу компанія удосконалювала процес та кожного наступного року випускала нову сукню. 3D-друк в сфері моди в більш широкому плані застосовується для виготовлення деталей одягу і окремих аксесуарів. Так, за допомогою лазерного спікання нейлону дизайнери Х. Семплайнер, А. Ван Хінтума і Б. Данга зробили пончо з високим коміром: воно надруковано на принтері Shapeways [15].

Рис. 4.7. 3D-друк в колекціях дизайнерів: а – Iris van Herpen, SS 11;
 б – Iris van Herpen, SS 19; в – Ной Равів, SS 14

Рис. 4.8. Колекція суконь Iris van Herpen з використанням 3D – друку

Рис. 4.9. Вироби за технологією 3D-друку: а – сукня Pangolin; б – сукня Harmonograph, Будинок моди threeASFOUR, Нью-Йорк, 2016 р.; в – Дита фон Тіз у 3D – сукні з кристалами Swarovski, Michael Schmidt

Оскільки 3D-друк стає все більш популярним інструментом в світі моди і мистецтва, технологія була адаптована для сумісності з іншими класичними методами. Одним з яскравих прикладів цього є 3D-в'язання, автоматизована техніка в'язання, яка вже використовується компанією ІКЕА. Іноді поєднання традиційних технологій з 3D-друком може привести до нових інноваційних процесів.

Так, дизайнер Lingxiao Luo поєднає традиційні технології в'язання і тривимірного друку, щоб створити одяг, який відображатиме грайливий стиль дитячих іграшок [16]. Колекція, яка називається AddiToy (рис.4.10), створена за допомогою методу, який включає в себе 3D-друк з пластика безпосередньо на трикотаж. Матеріал, який використовується, має різні текстури і структури в порівнянні з традиційними трикотажними тканинами. Різні 3D-текстури створюють деталі одягу, шляхом з'єднання або скручування. В процесі з'єднання використовуються тривимірні друковані рисунки, які наносяться на тканину. Потім, застосовується ткацтво тривимірних друкованих рисунків в трикотажне полотно. Метод скручування полягає в друкуванні гнучкої нитки на трикотажній тканині, яка стискається для формування потрібного 3D-дизайну.

Дизайнер Aimen Akhtar розробив та надрукував 3D-сукню за допомогою технології адитивного виробництва. Він поєднав технологічні елементи з новим способом друку. Кабелі з оптоволокна і світлодіодне підсвічування допомогли створити ефект надприродного та космічного [16]. Бренд жіночого одягу Ohne Titel на тижні моди в Нью-Йорку у 2016 р. продемонстрував сукні, виконані за допомогою 3D-принтеру, але представив їх у досить незвичний спосіб. Команда дизайнерів об'єдналася з компанією Shapeways і створила щось схоже на кольчугу з тканини. На принтері були надруковані маленькі пластикові кільця, застібки, які потім було з'єднано між собою за допомогою традиційної техніки в'язання і отримано сукню.

Аналогічні вироби створюють Янне Кіттанен із Фінляндії, а також Даніт Пелег та Ноа Равів з Ізраїлю, Алексис Уолш та інші. Витвори сучасних модельєрів поки що дуже складні у виготовленні та не зовсім зручні для носіння. Але, можливо, у найближчому майбутньому обладнання для 3D-друку стане звичайним предметом домашнього вжитку, і кожен споживач зможе створювати собі одяг самостійно: достатньо буде завантажити схеми деталей виробу, налаштувати їх під власні параметри тіла і роздрукувати.

Таким чином, в даний час інтенсивно розвиваються інноваційні технології в фешн-індустрії. Інноваційний виріб є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності людини, її фантазії, творчого процесу, винаходів. В результаті аналізу виявлено значне зростання використання цифрових 3D-технологій у виробництві та оздобленні швейних виробів. Незважаючи на те, що таке оздоблення зараз все ще залишається технологією «ноу-хау» для багатьох підприємств фешн-індустрії, воно може бути реалізовано при розробці авторських колекцій одягу.

Багато дизайнерів застосовують нові технології для створення нових незвичних і складних силуетних форм виробів за допомогою 3D-друку. Технологію 3D-друку в своїх колекціях використовують дизайнери та Будинки високої моди Iris van Herpen, Mike Schmidt, Julia Daviy, Alexis Walsh, Danit Peleg та інші.

Модний одяг, повністю створений за допомогою 3D-друку, поки не практичний для щоденного використання, але ця сфера застосування адитивних технологій має високий потенціал. Сучасні матеріали дозволяють успішно використовувати 3D-друк для виготовлення елементів одягу і взуття за індивідуальними розмірними ознаками. Способом 3D-друку виготовляють деталі для виробів фешн-індустрії з пластику, фотополімеру, паперу, металу тощо. Одяг, роздрукований на 3D-принтері, відрізняється від звичайного тим, що потребує «технічної зборки» та ускладнює рух, але з часом з'явилася можливість виготовляти більш еластичні і гнучкі деталі. Новітні 3D-технології

XXI ст. відкривають великі можливості перед дизайнерами для створення ексклюзивних речей в індустрії моди.

4.4. Одяг з інтегруванням різноманітних пристроїв

Одяг, виготовлений з інноваційного текстилю, має не тільки підвищені естетичні і функціональні властивості, а й є засобом комфортного існування людини в різних середовищах, підтримуючи комфортний мікроклімат, даючи можливість технологічного пристосування до екстремальних або звичайних умов.

Ще один з напрямів розвитку інноваційних технологій – це впровадження різноманітних гаджетів в одязі, взутті, головних уборах, аксесуарах тощо. Технології, які можна одягнути (wearable technologies) – це одяг і взуття з вбудованими сенсорами, датчиками, які здатні стежити за станом здоров'я своїх власників, давати рекомендації на основі аналізу зібраних показників. Різнманітні пристрої, інтегровані в одяг, нагрудні пояси, браслети тощо, та інші інновації використовують в медицині, спорті, туризмі, сценічному одязі тощо. Це стало можливим за рахунок досягнення високого ступеня мініатюризації та можливості інтеграції електронних пристроїв. Розробкою концепцій «wearable electronics» в даний час займаються компанії Nike, France Telecom, Philips Consumer Electronics, Textronics Inc., Invista, Sensatex та інші [17].

Компанія Атос (США) представила спорядження для фітнесу, що використовує технологію електроміографії та в режимі реального часу повідомляє своєму власникові про його фізичний стан. Інформація синхронізується з додатком на смартфоні. Також компанія представила на розумний бюстгальтер OmBra.

Бренд Zegna у 2009 р. випустив лімітовану колекцію курток Zegna Ecotech Solar Jacket – чоловіча куртка, від якої можна заряджати телефон або планшет [1].

Фірма Draggin' Jeans [18] з Австралії розробила джинси з зональними кевларовими прокладками для мотоспорту (рис. 4.11). Джинси підсилені прокладками Kevlar Unobtainium у зонах сідниць, колін та стегон.

Смарт-тканини та смарт-одяг (від футболок і шкарпеток до космічних костюмів) дають можливість стежити за життєво важливими показниками тіла людини. Такі сорочки, спортивні футболки і штани виробляють компанії CircuiteX, SmartLife, Clothing+ та інші [14].

Дизайнер Ральф Лорен спільно з компанією OMsignal випустив колекцію «розумних» PoloTech футболок для спортсменів. Матеріал футболки є тканиною, пронизаною якнайтоншими срібними волокнами, що підключені до приладу, який кріпиться до футболки на рівні нижньої лівої частини грудної клітки людини. Пристрій знімає та записує в пам'ять різні біометричні показники тіла користувача, наприклад, кількість зроблених кроків, частоту серцебиття, глибину і частоту дихання, витрати енергії тощо.

Альтернативним способом живлення електроносіїв можуть стати інтегровані в одяг сонячні панелі. Сукня Day-for-Night, створена у 2006 р. дизайнером Despina Papadopoulou. Сукня складається з близько 500 пластин, частина з яких – сонячні батареї. Потягом дня сукня збирає сонячні промені, а в темний час доби починає світитися [2].

Дизайнер Andrew Schneider у 2011 р. випустив колекцію «Solar Bikini», моделі якої виготовлено зі спеціальних гнучких сонячних панелей, що з'єднуються між собою за допомогою кондуктивних ниток. Батареї можуть виробляти енергію для заряджання гаджетів, а також виконують декоративну функцію.

Відомий бренд Tommy Hilfiger об'єднався з компанією Pavilion у 2014 р. для розробки лімітованої версії куток для чоловіків і жінок. Вони запропонували знімні гнучкі сонячні панелі, які розташовані на спинці куртки та призначені для зарядки акумуляторної батареї, розміщеної в одній з кишень виробу.

В авангардному і сценічному одязі популярним є використання

світлодіодів за рахунок їх малого розміру та низького енерго споживанням. Повністю інтегрувати світлодіоди в тканину першими вдалося компанії Philips. У 2007 р. на виставці CES компанія Philips продемонструвала покращений варіант тканини Lumalive, яку можливо інтегрувати в одяг або м'які меблі, щоб висвітлити їх барвистими візерунками або бути в якості анімованих дисплеїв. Зараз компанія Philips співпрацює з багатьма дизайнерами, фірмами, виставковими проєктами.

Одна з найбільш прогресивних компаній, яка займається інтегруванням світлодіодів у одяг, є CuteCircuit (Велика Британія, 2004р.). Galaxy Dress від компанії CuteCircuit – найбільша в світі сукня-дисплей є експонатом виставки в Museum of Science and Industry (США). CuteCircuit також створює сукні та костюми для виступів артистів.

Дизайнерка Nancy Tilbury і програміст Benjamin Males заснували студію ХО (Англія), яка займається розробкою цифрового одягу майбутнього – костюмів з миготливими дисплеями, світлодіодами і сенсорами, якими можна керувати за допомогою комп'ютера [1].

Дизайнер Hussein Chalayan у 2007 р. створив колекцію суконь (рис. 4.12, а), якими можна було керувати за допомогою пульта. Деталі суконь трансформувались: розкривалися і змінювались. Дизайнер пропонує авангардні концептуальні речі, змушує глядача замислитись і презентує свої вироби у форматі шоу, який межує з перформансом і інсталяцією.

Засновник британської фірми CUTE CIRCUIT виготовив сукню Kinetic Dress з еластичного текстилю з маленькими сенсорами, що рухається та змінює колір залежно від бажання власника (рис. 4.12, б).

Дизайнер Zac Posen у співавторстві з компанією Google на NFW у 2015 р. представив сукню з вбудованими світлодіодами. Для сукні було спеціально розроблено алгоритм, за яким світлодіоди на сукні спалахували певним чином і створювали візерунки [2] (рис. 4.12, в).

Рис. 4.10. Вироби за технологією 3D – друку, моделі колекції AddiToy, Lingxiao Luo

Рис. 4.11. Моделі джинсових виробів, компанія Draggin' Jeans

а

б

в

Рис. 4.12. Одяг з інтегруванням пристроїв: а – динамічна сукня, Hussein Chalayan, SS 2007; б – сукня, Kinetic Dress; в – сукня зі світлодіодами, Zac Posen, 2015 р.

Бренд Levi's розробив джинсову смарт-куртку – Levi's Commuter Trucker Jacket, створену брендом спільно з відділом інноваційних розробок Advanced Technology and Projects (АТАР), який входить до складу Google (рис. 4.13) [8].

Компанія Google представила технологію щодо запровадження в звичайні тканини спеціальних кондуктивних ниток, які перетворюють тканини на чутливі панелі, з якими користувач може взаємодіяти так само, як з екранами смартфонів або планшетів. Куртка з функцією відповіді на дзвінки, навігацією, відправкою СМС і управління музикою на смартфоні, створена на базі Jacquard – спроектованої АТАР платформи спеціально для «розумного» одягу.

Така тканина працює як мікро-сенсор, розпізнаючи жести. Потрібно провести пальцем по чутливій ділянці на манжеті в певному напрямку або двічі торкнутися його, і електроніка, вшита безпосередньо в рукав, з'єднується по бездротовому зв'язку з операційною системою смартфона. Levi's Commuter Trucker Jacket розрахована перш за все на велосипедистів, міських жителів, фотографів тощо. Куртку можна прати, попередньо знявши Bluetooth-передавач. Учасники проєкту вважають, що з часом «розумні» сенсори можуть інтегруватися в найрізноманітніші предмети одягу, зчитуючи показники життєдіяльності організму плавця або бігуна під час тренувань.

Досягнення в технології і текстилі створюють основу для нової взаємодії з одягом. Ідея «розумного одягу», розроблена кіноіндустрією, тепер стала реальністю. На основі аналізу можна виділити кілька різновидів «розумного» одягу:

- продукти «першого покоління» – ті, в яких датчик прикріплюється до одягу, що використовують бренди спортивного одягу бренди Adidas, Nike і Under Armour;
- продукти «другого покоління», коли датчик вбудовують в одяг. Подібні технології продемонстрували компанії Samsung, Alphabet, Ralph Lauren і Flex;
- «третьє покоління» – повністю електронний одяг, який є датчиком [17].

Інтеграція елементів освітлення у повсякденний одяг є одягом “другого покоління”. Науковці розробили куртку із вбудованими крихітними світлодіодами (рис. 4.14, а), які у темний час доби краще виділяють пішоходів. Куртка оснащена гнучкими технологіями взаємозв’язку тканин та мініатюрною електронікою [14].

Рис. 4.13. Моделі джинсової смарт-куртки Levi's Commuter Trucker Jacket: а – промо-модель; б – Levi's Commuter Trucker Jacket для чоловіків; в – Levi's Commuter Trucker Jacket для жінок

Рис. 4.14. Одяг з інноваційними пристроями: а – куртка, оздоблена світлодіодами; б – футболка «Last Statement», компанія Carling; в – прототип оздоблення одягу на основі платформи електронного одягу

Компанія Carling, надихнувшись філософією розумного споживання, у 2020 р. випустила футболки під назвою «Last Statement» (рис. 4.14, б) [19]. За допомогою фільтрів Instagram і Facebook та спеціальних графічних кодів, нанесених на виріб, споживач може змінити дизайн на зображенні футболки.

Одяг може відображати новий анімований дизайн у соціальних мережах, а насправді залишається незмінним.

Варіантом розумного одягу третього покоління є концепція платформи електронного одягу, розроблена колаборацією європейських науковців у 2020 р. [20]. Вони виготовили два інтерактивні светри (рис. 4.14, в), що є частиною проєкту з досліджень дизайну та розробки ігор. Ідеєю розробки даного виду одягу стала можливість повноцінного залучення людини у гру, тому при проєктуванні одягу в прототипи вмонтовано Bluetooth-гарнітуру, мікрофон, динаміки, екран та фіксатори руху. У результаті виявилось, що за допомогою даного одягу можна не лише грати в ігри, а й керувати пристроями, які підключаються за допомогою Bluetooth, а екран, вбудований на передній частині виробу, змінює оздоблення залежно від емоцій та рухів споживача.

4.5. Інновації в декоративному оздобленні сучасного одягу

Сучасна мода є швидкоплинною та різноманітною, тому сьогодні дизайнеру необхідно не лише придумати форму та конструкцію моделі одягу, щоб задовольнити потреби споживача, а й підкреслити індивідуальність людини та епохи у якій він живе, а також зобразити свій неповторний стиль, створити новий, інноваційний продукт, не подібний до інших. Саме тому в дизайне одягу використовують спеціальні оздоблювальні елементи, деталі, фурнітура, оздоблювальні матеріали, аксесуари тощо.

Для людини завжди мало велике значення оздоблення одягу, оточення гарними та естетичними речами. Ще первісні жінки, використовуючи різні підручні матеріали і свою фантазію, намагались прикрасити себе і своє житло. Одним із елементів, який допомагає втілити ідеї в реальність і при цьому відповідати модним тенденціям, є оздоблення. Сучасний світ моди досить різноманітний, і з кожним днем він усе більше розвивається: з'являються нові тканини, нові види фурнітури, а також створюються нові види оздоблення.

З приходом тренду на стійкість і екологічність дизайнери експериментують з новими матеріалами у своїх колекціях. У сезоні SS 2020 інноваційним трендом стало оздоблення одягу рафією – натуральним волокном з листя пальмового дерева. Виготовляти вироби із рафії можна різного роду плетінням за допомогою таких інструментів: спиці, гачок, голка; з'єднувати за допомогою клею та ниток. Традиційно з цього волокна плели різні аксесуари (капелюхи, сумки, взуття, тощо), а тепер із рафії також виготовляють різноманітні види одягу, які можна побачити у колекціях дизайнерів. М'яка, практична й натуральна пряжа з пальмового листя має привабливий вигляд, зносостійка, тому підтримує актуальне сьогодні етичне споживання. У колекції Simone Rocha напівпрозору сукню оздобили рафією, в колекції Oscar de la Renta представлені моделі жіночого одягу у романтичному стилі (рис. 4.15, а), а Будинок моди Christian Dior в останньому сезоні запропонував спідниці з оздобленням рафією у поєднанні з класичними сорочками, Dolce & Gabbana презентували елегантний костюм у діловому стилі з рафії.

Новим витком розвитку еkleктики в моді є поєднання ділового та спортивного стилів в одязі, що простежується як у процесі розробки моделей, так і на заключному етапі оздоблення виробів, що можна простежити у колекціях Chloe (рис. 4.15, б), Versace та у колекціях Будинку моди Christian Dior.

Дизайн одягу XXI ст. висуває нові вимоги до форм і художнього оформлення одягу. Однак, старовинні вишивки дають різноманітний матеріал, за допомогою якого можна вирішити творчі завдання в художньому оформленні модного костюма. Гаптування золотими нитками демонструє такі можливості. В даний час майстри за допомогою цієї унікальної техніки надають своїм творам індивідуальності і декоративності. З'являються нові типи композицій, відроджуються старовинні прийоми вишивки, розробляються нові види виробів, створюються складні унікальні кутюрні речі [22]. Одночасно розробляються нові орнаментальні рішення при уважному і дбайливому ставленні до традицій. В останні роки гаптування дизайнери поєднують з

новими декоративними матеріалами, так, натомість старовинної пряжі використовується люрекс і металізовані волокна. Ці матеріали в залежності від задуму дизайнера можуть доповнюватися блискітками, бісером, хутром тощо. Рельєфна фактура накладок і металізованого шитва збагачується окремими стібками і петлями. Сучасні художники традиційний крій трансформують відповідно до вимог сучасного дизайну. Гаптуванням прикрашають прозорі рукави одягу з шифону та органзи, застосовують срібні і золоті нитки різного відтінку, що створює особливий декоративний ефект. Крім того, у практичному виконанні гаптування використовують полегшені шви, що викликано товщиною матеріалу, з якого виготовляється виріб.

У моделях сучасного одягу можливі найрізноманітніші творчі пошуки. В 2020 р. таку вишивку представили в своїх модних колекціях чоловічого одягу такі дизайнери як Alexander McQueen та Balmain (рис. 4.15, в, г).

Рис. 4.15. Інноваційне оздоблення в колекціях дизайнерів: а – сукня з рафії, Oscar de la Renta SS 2020; б – жакет із в'язаними манжетами, Chloe FW 20/21; в – вишивка, Alexander McQueen, Menswear FW 20/21; г – вишивка, Balmain, Menswear, FW 20/21

Компанія Nendo, розробила концепцію п'яти різних тасъм-блискавок [23], кожна з яких розроблена відповідно до певної функції. Спільний проєкт Zipper компаній Nendo та УКК щодо дослідження блокування зубчиків традиційних застібок-блискавок дав можливість розробити нові моделі

багатофункціональних застібок-блискавок (рис. 4.16). Ця розробка дає можливість дизайнерам створювати нові багатофункціональні речі, не обмежуючись класичними варіантами.

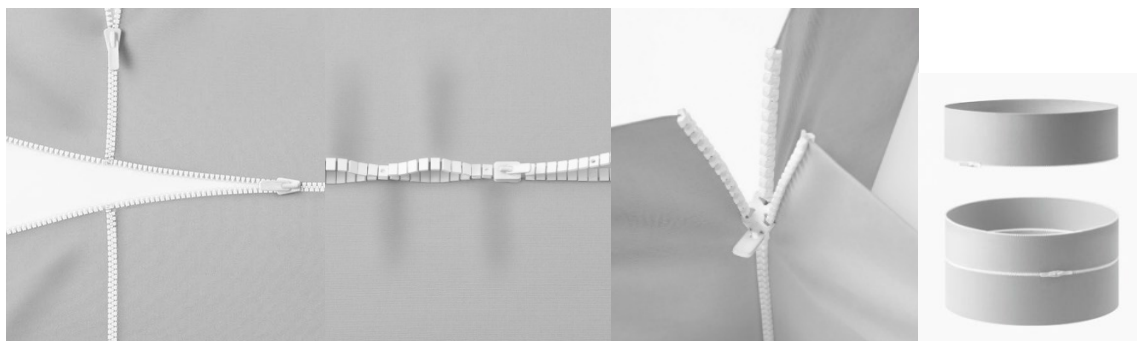

Рис. 4.16. Тасьма-блискавка для одягу, фірма Nendo

Таблиця 4.1

Класифікація інновацій в дизайні одягу

Наноінновації	Мікроінкапсуляція активних речовин на тканину або між переплетенням; обробка кожного волокна перед прядінням текстилю; додавання активних мікрокапсул в процесі створення тканини; обробка готової тканини спеціальним розчином для надання необхідних властивостей; створення нетканого текстилю хімічним способом тощо
3D друк	За способом друку виробу: окремими частинами або суцільний друк; за використанням вихідного матеріалу: з інтеграцією світлодіодів; з інтеграцією мікроконтролерів; з інтеграцією бактерій тощо.
Біомода	Вирощування текстилю з бактерій; нанесення бактерій на текстиль для надання додаткових функцій; біокомпостний матеріал тощо.
Смарт одяг	Мікроконтролери з елементами живлення, пристрої для управління і контролю; гаджети; світлодіоди; кондуктивні волокна; оптоволокна; сонячні панелі тощо.

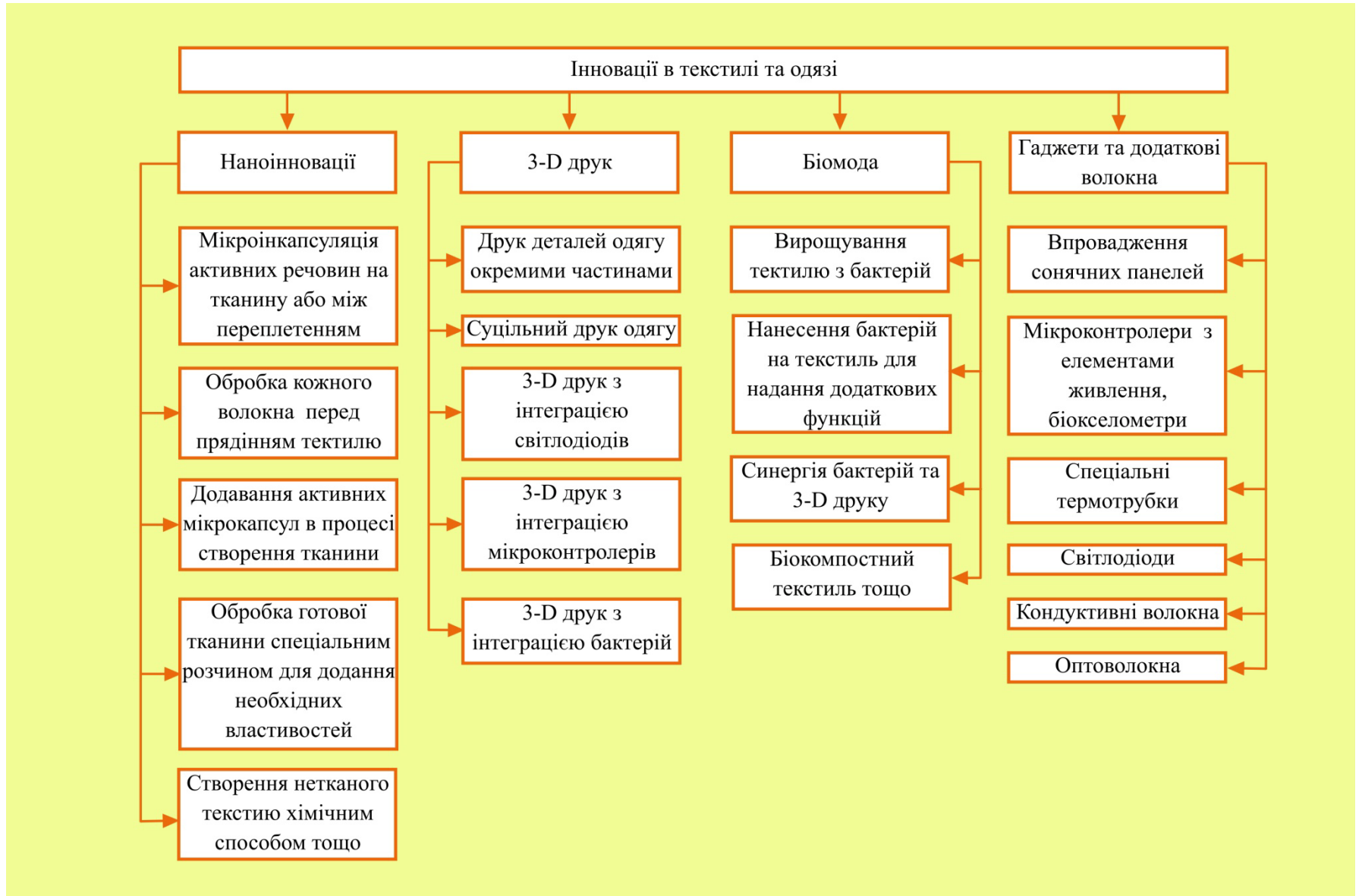

Рис. 4.17. Класифікація інноваційного одягу та текстилю

Сучасні технології стрімко розвиваються, інноваційні технології використовуються при виготовленні одягу та його оздоблення. Періодично з'являються нові технології, які відкривають необмежені можливості для створення унікальних виробів і змушують змінити звичні уявлення про одяг. Так, 3D-друк використовують не лише для розробки моделей одягу, а й для його оздоблення, зміни фактури і текстури поверхні.

Велике розмаїття оздоблення характерне для виробів високої моди і індивідуального виготовлення, для яких традиційно вишуканою прикрасою є такі види обробки як об'ємна вишивка і аплікація, перфорація, інкрустація, нові методи фарбування і друкування та ін. Сучасна мода повертає увагу до ручної роботи, одночасно високотехнологічні інженерні розробки розширюють інновації в оздобленні швейних виробів. В даний час все більшу увагу привертає оздоблення, в якому поєднуються елементи ручної роботи і нові методи його виготовлення (зварювання, склеювання, лазерна обробка та ін.).

Найчастіше вони пов'язані з використанням традиційного досвіду декорування різних матеріалів або з перенесенням традиційних способів обробки на нові матеріали [12].

Проведений аналіз інноваційних технологій в дизайні одягу дав можливість розробити їхню типологію (табл. Н.1, рис. 4.17). Наведена систематизація не є повною, тому що інноваційні технології постійно удосконалюються, майже кожного дня виникають нові, проте можна стверджувати, що мода майбутнього – це смарт-одяг.

Таким чином, результатом дослідження є розробка систематизованої інформації про інноваційні оздоблення одягу з характеристикою їх основних принципів, підходів до розробки та способів реалізації.

Висновки до розділу 4

1. Проаналізовано та систематизовано основні напрями застосування інновацій у текстилі та дизайн-проектванні одягу – нано-, біотехнології, мікрокапсуляція, 3D-друк, смарт одяг з інтегруванням гаджетів тощо. Розроблено класифікацію інноваційних технологій в дизайні одягу та виявлено такі: виробництво тканин з властивостями самоочищення під дією сонячного світла, надання тканині властивостей водонепроникності, використання сировини вторинної переробки, використання рослинних матеріалів, бактерій для створення штучної шкіри тощо. Продемонстровано на прикладі робіт дизайнерів одягу та передових дизайнерських фірм можливість інтеграції інновацій в декоративному оздобленні одягу.

2. Розглянуто інновації в сфері дизайну текстилю. Визначено, що найперспективнішим напрямком інноваційних досліджень є розвиток нанотехнологій, які зробили свій вплив як на дизайн одягу, так і на текстильну промисловість. Використання інновацій в дизайні костюма дозволяє отримати принципово нові естетичні властивості, тим самим відкриваючи нові можливості для розвитку індустрії моди.

3. Досліджено інновації в сфері дизайну оздоблення, проаналізовано інноваційні види оздоблення одягу. Визначено, що сучасна мода повертає увагу до ручної роботи, одночасно високотехнологічні інженерні розробки розширюють інновації в оздобленні швейних виробів. В даний час все більшу увагу привертає оздоблення, в якому поєднуються елементи ручної роботи і нові методи його виготовлення (зварювання, склеювання, лазерна обробка та ін.).

Література до розділу 4

1. Цзянсінь Лю. Декоративне оздоблення в дизайні одягу: художні засоби, інноваційні технології : дис. ... д-ра філософії : спеціальність 022 Дизайн ; наук. кер. К. Л. Пашкевич ; КНУТД. Київ, 2021. 348 с.
2. Щербань Л.О., Костогриз Ю.О., Керсновська В.В., Кривенька Н.В., Іваницька В.О. Інноваційні технології дизайн-проектування сучасного одягу. *Технології та дизайн*. 2018. № 1 (26).
3. Seymour S. Fashionable Technology. The Intersection of Design, Fashion, Science, and Technology. Wien: Springer-Verlag, 2008. 249.
4. Quinn B. Textile Futures: Fashion, Design and Technology. Berg Publishers. 2010. 320 с.
5. Colchester C. Textiles Today: A Global Survey of Trends and Traditions. Chloë Colchester. 2009.
6. Pashkevich K., Dyachenko I., Protsyk B., Zelenska V. Innovations in the technology of 3d printing of fashion goods / Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасного дизайну», м. Київ, 23 квітня 2020 року. Київ: КНУТД, 2020. у 2 томах. Том 2. С. 259-261.
7. Vets T., Navolska L., Pashkevich K. Analysis of sustainability and environmental friendliness concepts in the modern fashion industry. Theory and practice of design. *Technical aesthetics*. 2017. № 11. P. 18-31.
8. Офіційний сайт бренду «Levi's». URL: https://www.levi.com/US/en_US/blog/category/inside-levis/sustainability
9. Офіційний сайт бренду «Lee Cooper». URL: <https://www.lee.com>
10. Li Y., Yao L., Yeung K.W. The China and Hong Kong Denim Industry. Woodhead Publishing. 2003. 152 p.
11. Пашкевич К.Л. Нові технології: 3D принтер. *Легка промисловість*. 2014. №1. С. 22-25.
12. Vanderploeg A., Lee S.-E., Mamp M. The application of 3D printing technology in the fashion industry. *International Journal of Fashion Design, Technology and Education*. 2016. 10(2). 170–179. DOI: <https://doi.org/10.1080/17543266.2016.1223355>.
13. Wang L. Inheritance and Innovation of Embroidery in Modern Design. *ICASSEE 2019: 3rd International Conference on Art Studies: Science, Experience, Education*. (Moscow, 04-05 October 2019.). P. 232-234.
14. Офіційний сайт блогу By-wire.net. Innovative garment design. URL: <http://www.by-wire.net/pages/activities/innovative-garment-design/>
15. Традиционный трикотаж и 3D-печать в создании одежды. URL: <https://3dprinter.ua/tradicionnyj-trikotazh-i-3d-pechat-v-sozdanii-odezhdy/>
16. Векліч А.М., Пашкевич К.Л., Колосніченко О.В., Касс Б.В., Юхимчук А.О. Сучасний напрям в індустрії моди: віртуальний одяг // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Tendances scientifiques de la recherche fondamentale et appliquee» (30 жовтня 2020, м. Страсбург). Страсбург: 2020. С. 113-115.
17. Офіційний сайт журналу НВ. Розумний одяг: що це таке і навіщо він потрібен? URL: <https://nv.ua/ukr/techno/it-industry/rozumniy-odyag-shcho-ce-take-i-navishcho-vin-potriben-50088693.html>
18. Featured ridewear. URL: <https://dragginjeans.net/>
19. Сайт онлайн магазину CARLINGS. URL: https://carlings.com/en/p/atf-the-last-statement-t-shirt-white-top-t-shirt-unisex/7251037_F900
20. Vogue. Kenneth Ize. URL: <https://www.vogue.com/fashion-shows/designer/kenneth-ize>
21. Офіційний сайт Woven. E-Wearable platform. Інтерактивний одяг. URL: <http://wearablegames.eu>
22. DiLeonardo-Parker B. Innovation pleating in clothing: marking and engraving. URL: https://www.researchgate.net/publication/343784543_Pleat_Patterns_as_Artwork
23. Zipppper project for YKK. 2017. URL: <http://www.nendo.jp/en/works/zipppper-project/>

Додатки
Додаток А

а

б

Рис. А.1. Декоративне оздоблення чоловічого одягу: а – Людовик XVIII, художник Робер Лефевр, Франція, XVII ст.; б – Портрет Хр. Гюйгенса, Художник К. Нетшер. 1671 р.

а

б

в

Рис. А.2. Декоративне оздоблення в чоловічому костюмі Англії: а – XVII ст. (епоха Рококо); б – XVIII ст. (епоха Романтизму); в – XIX ст. (епоха Класицизму)

а

б

Рис. А.3. Оздоблення у військовому одязі:
а – портрет лейтенанта Е. Бултона (1895–1963), художник Леон Спринк, 1925р.;
б – портрет адмірала Е.Х. Сеймура (1840–1929)

Додаток Б

Рис. Б.1. Портрети Розі Бергін (зліва) та Марії Антуанетти (справа)

Рис. Б.2. Бальна сукня Марії-Антуанетти, виконана Розі Бергін

Рис. Б.3. Костюми Луї-Іполита Лероя: а – фрагмент картини Давида Сестри Наполеона, б – Імператриця Жозефіна Бонапарт

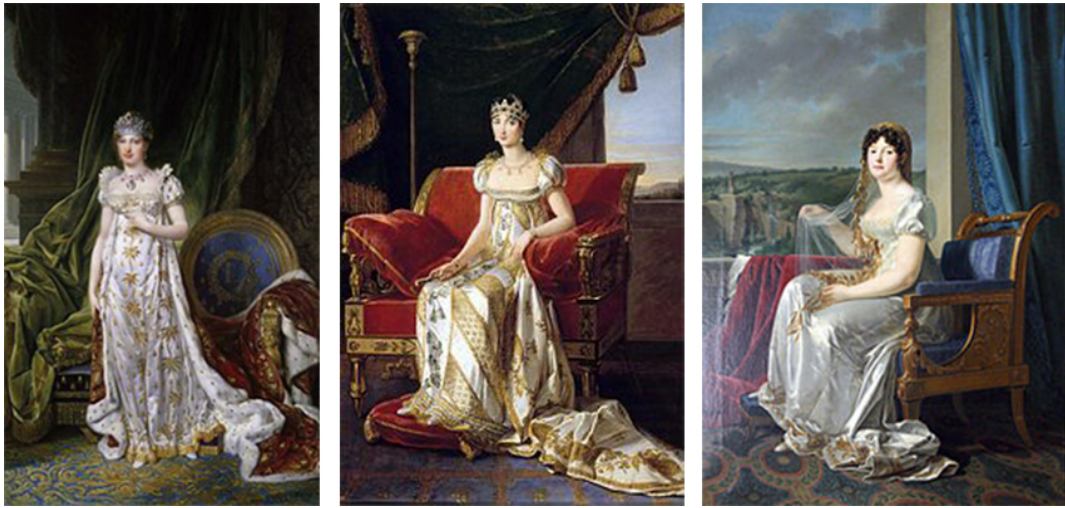

Рис. Б.4. Клієнтки Луї Лероя

Рис. Б.5. Сукні Будинку моди Чарльза Ворта, ХХ ст.

Рис. Б.6. Співпраця майстерні LUSI Embroideries зі світовими брендами

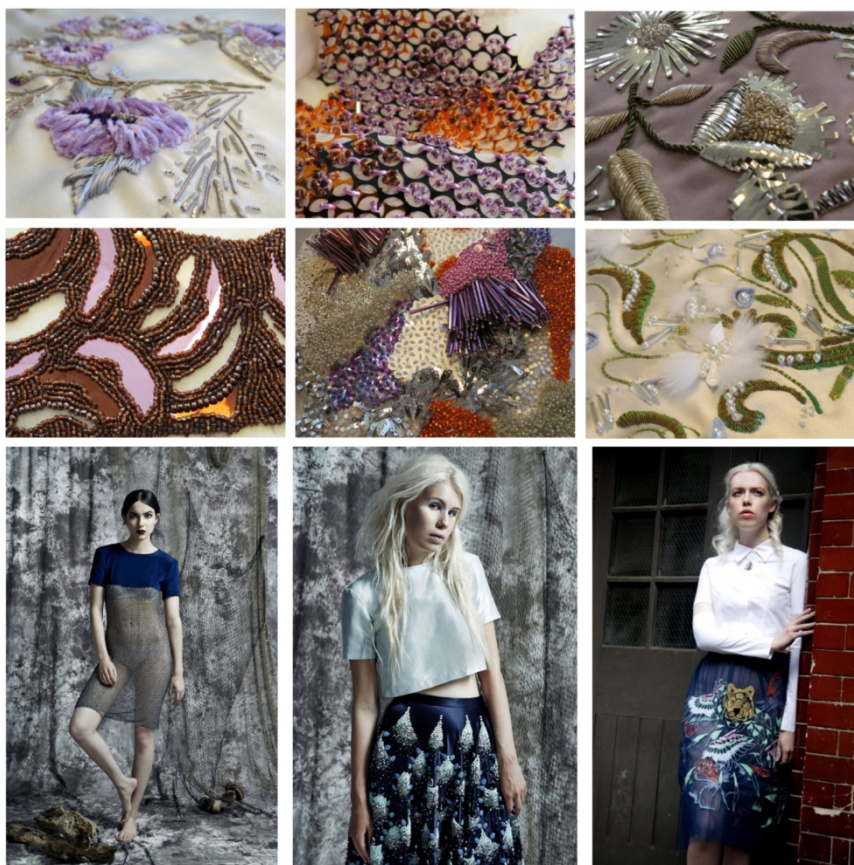

Рис. Б.7. Приклади робіт майстерні Hand & Lock

Рис. Б.8. Готовий костюм Elie Saab, у виготовленні якого використовували обладнання для клейових страз

Рис. Б.9. Сукня та процес її виготовлення Elie Saab Couture FW 17/18

Додаток В.1
Технологія друку на шовку

Рис. В.1.1. Технологія друку на шовку, м. Кіото, Японія

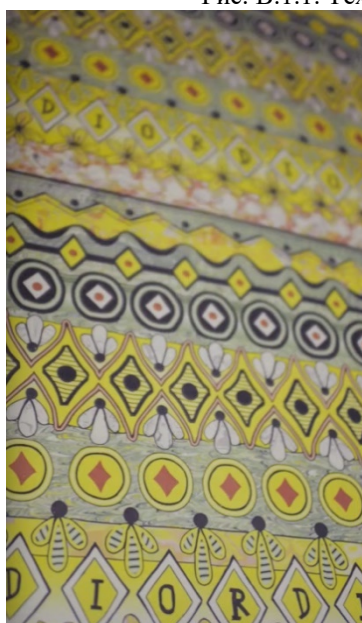

Рис. В.1.2. Зразок тканини

Рис. В.1.3. Модель колекції Dior FW 2020/21

Додаток В.2
Технологія вишивки люрексом з ефектом зістарення в люневільській техніці

Рис. В.2.1. Робота майстрів-вишивальниць, Париж, Франція, 2020р.

Рис. В.2.2. Вишивка люневільським крЮчком

Рис. В.2.3. Процес «зістарення» вишивки

Рис. В.2.4. Фрагмент моделі з колекції Dior SS 2020

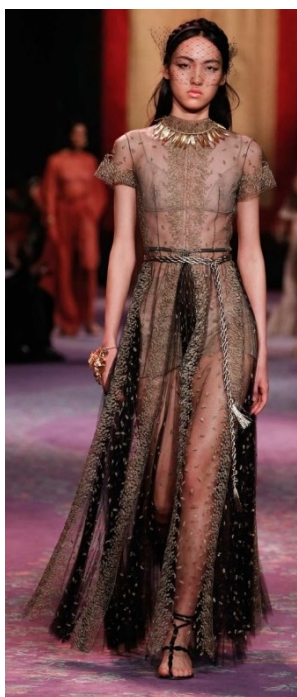

Рис. В.2.5. Сукня з вишивкою люрексом з ефектом «зістарення» в люневільській техніці Dior SS 2020

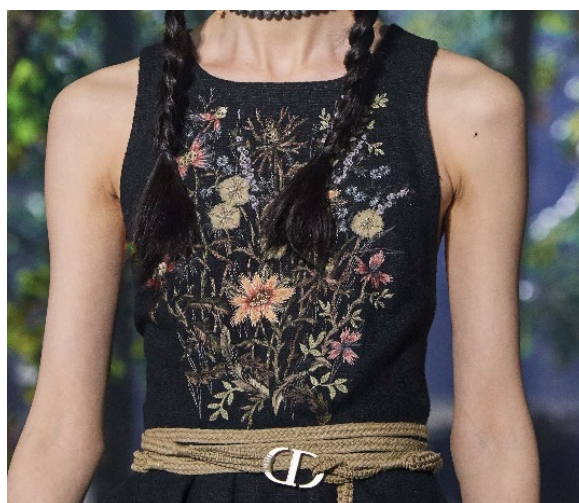

Рис. В.2.6. Сукня Dior з колекції SS 2020

Додаток В.3
Технологія створення текстильних квітів

Рис. В.3.1. Елементи декору з накрохмаленої тканини

Рис. В.3.2. Спеціальні пристосування для формування деталей штучних квітів

Рис. В.3.3. Штучні квіти колекції Dior FW 2020/21

Рис. В.3.4. Круїзна колекція Dior 2021

Додаток В.4
Технологія друку на тканині – екопринт

Рис. В.4.1. Розкладання рослин на тканині

Рис. В.4.2. Скручування тканини

Рис. В.4.3. Отриманий після виварювання результат

Рис. В.4.4. Моделі колекції Dior SS 2020 з оздобленням друку на тканині – екопринт

Додаток В.5
Технологія сугажної вишивки

Рис. В.5.1. Фрагменти тканин з сутажною вишивкою за візерунком тканин XVIII ст.

Рис. В.5.2. Виготовлення виробу

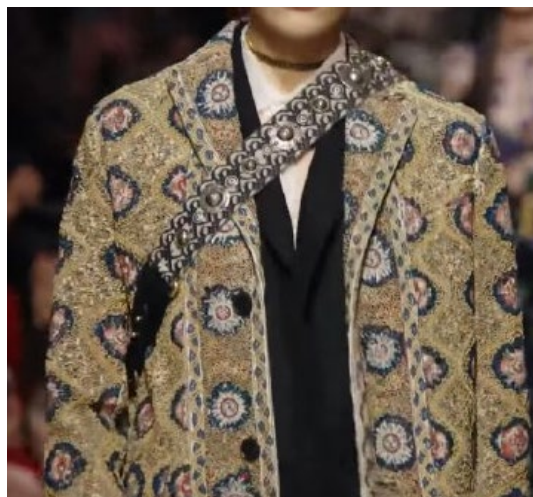

Рис. В.5.3. Піджак з сутажною вишивкою, колекція Dior FW 2018/2019

Рис. В.6.1. Закріплення плісірованого крепового шовку шпильками на дошку

Рис. В.6.2. Пришивання декору до виробу, Париж, Франція, 2020р.

Рис. В.6.3. Моделі колекції Dior SS 2020

Додаток В.7
Технологія об'ємної вишивки

Рис. В.7.1. Сукня з колекції Dolce & Gabbana FW 2020/21 з вишивкою золотом (гаптуванням)

Рис. В.7.2. Сукня з колекції Dolce & Gabbana FW 2020/21 з аплікацією

Рис. В.7.3. Сукня з колекції Dolce & Gabbana FW 2020/21 з аплікацією

Додаток В.8
Технологія створення штучних квітів

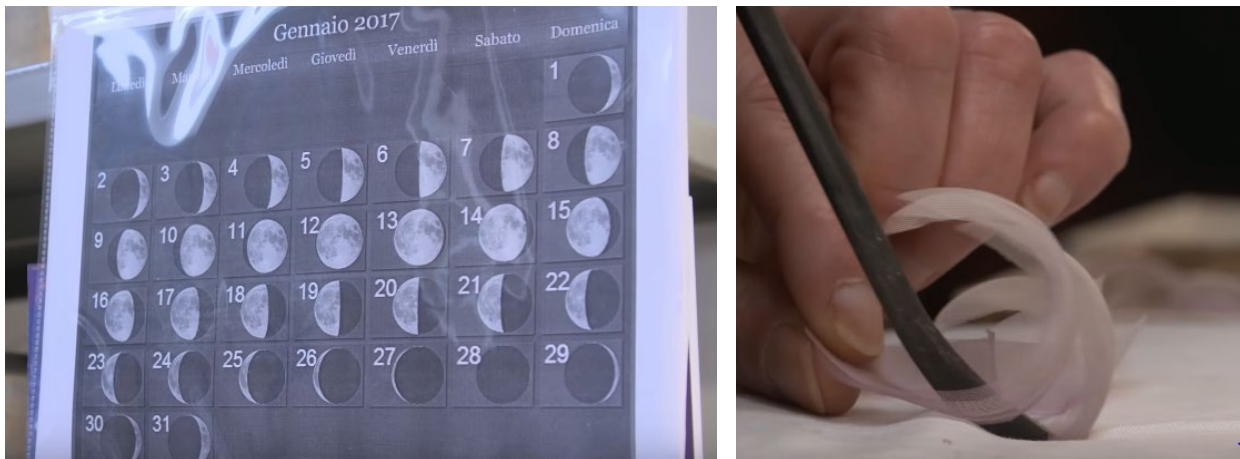

Рис. В.8.1. Просочування тканини риб'ячим жиром в певну фазу місяця

Рис. В.8.2. Надання штучним квітам ефекту «висушених»

Рис. В.8.3. Модель колекції Dolce & Gabbana FW 2020/21

Додаток В.9
Технологія виконання аплікації

Рис. В.9.1. Колекція Dolce & Gabbana «Alta Sartoria Menswear Collection» SS 2020

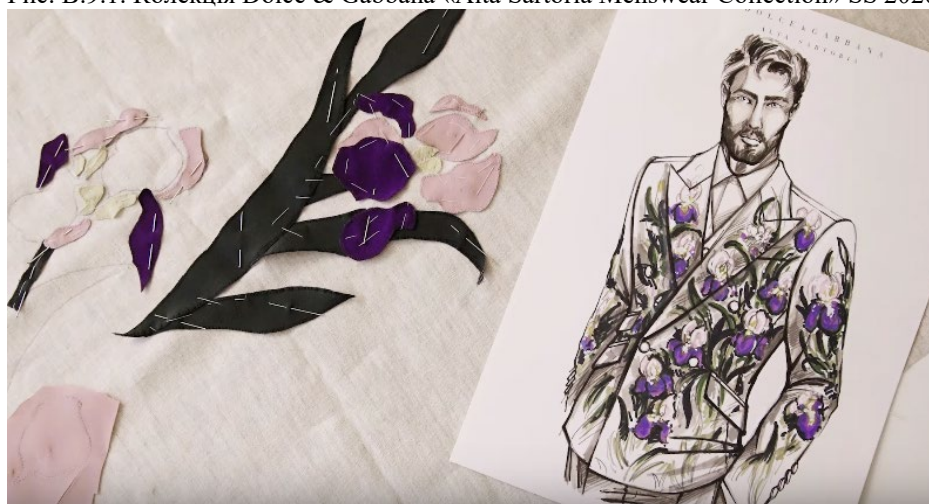

Рис. В.9.2. Пришивання аплікації до тканини

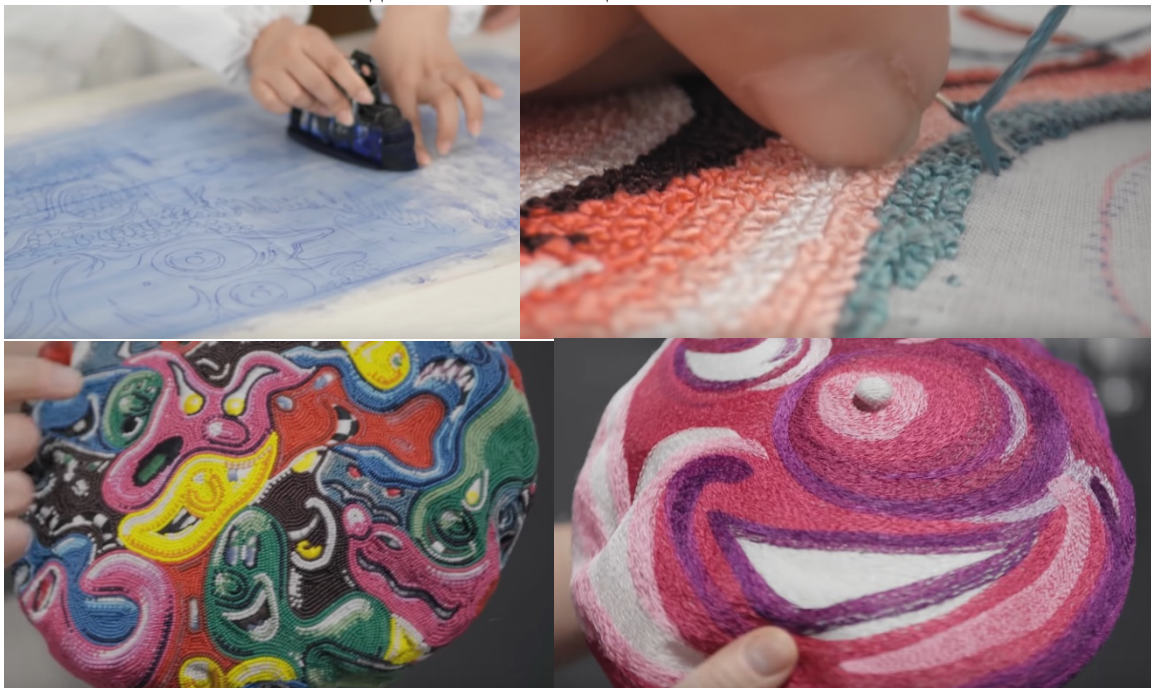
Додаток В.10
Марокканська техніка фарбування тканини
для колекції Dior Cruise collection 2020

Додаток В.11
Технологія виготовлення марокканської вовняної тканини
з традиційним методом фарбування

Додаток В.12
Технологія китайської вишивки
для чоловічої колекції Dior Fall 2021

Додаток Г

Рис. Г.1. Моделі Tom Ford FW18/19

Рис. Г.2. Моделі одягу з оздобленням вишивкою Будинку Моді Balmain:
а – вечірня сукня, 1967 р.; б – сукня, FW12/13; в – сукня, Fall 2020

Рис. Г.3. Колекція одягу SS 2018 Viktor & Rolf з використанням аплікації

Рис. Г.4. Декор в хутряному одязі: а, б, в, д, ж – інкрустація; ж – вставки; г, з – аплікація; к – вкраплення

Рис. Г.5. Використання металевої фурнітури в колекціях SS 2019: а – Burberry, б – Alexandr McQueen, в – Chanel, г – Paco Rabanne, д – LouisVuitton, е – David Koma

Рис. Г.6. Бахрома в моделях колекції Georges Hobeika SS 2020

Рис. Г.7. Бахрома в моделях колекції Dior SS 2021

Додаток Е

Рис. Е.1. Моделі за актуальними тенденціями моди:
а – сукня з тканини «металік», Rodarte SS19; б – об'ємні рукави, Ulla Johnson SS19;
в – тренч з металізованої тканини, Nina Ricci FW 18/19; г – плащ кольору «металік», Christian Dior FW 18/19;
д – куртка oversize, Miu Miu FW 18/19; е – монолук, Balmain FW 18/19; є – сукня з прозорої тканини, Emilia Wickstead SS18

Рис. Е.2. Тенденції моди: а – яскраві кольори, Poiret FW 18/19; б – сукня-сорочка, aTan SS18; в – рвана бахрома, Loewe SS18; г – стилізований пояс, Maison Margiela SS18; д – плащ з кишнями на плечах, Valentino SS18; е – плащ з металізованої шкіри, Burberry SS18

Додаток Ж

Рис. Ж.1. Декоративне оздоблення суконь сезону FW19/20: а – аплікації, Lanvin; б – вишивка, TOGA; в – стрази, David Koma; г – драпірування, Mugler; д – складки, Emilia Wickstead

Рис. Ж.2. Приклади оздоблення суконь сезону FW19/20: а – перфорація, Fendi; б – плісе, Altuzarra; в – волани, Pamela Roland; г – рюші, Shrimps; д – накладні кишені, Balenciaga; е – банти, Moschino

Рис. Ж.3. Моделі одягу з колекції дизайнера Mary Katrantzou сезону SS20: а – аплікація методом склеювання; б – пришивна аплікація та гофрування; в – рюші; г – вишивка паєтками, рюші; д – розпис

а б в г д

Рис. Ж.4. Моделі одягу з колекцій світових дизайнерів SS20: а – принт, Louis Vuitton; б – рукави буфи, Louis Vuitton; в – пришивні китиці, Comme Des Garçons; г – розпис, Comme Des Garçons; д – гофре, Stella Mccartney

а б в г д

Рис. Ж.5. Моделі одягу з колекцій світових дизайнерів SS20: а – контрастна вишивка, Giambattista Valli; б – рюші, Giambattista Valli; в – об'ємна вишивка, Givenchy; г – плісе, Hermès; д – гофре, Isabel Marant

а б в г д е

Рис. Ж.6. Моделі одягу de-luxe з колекції світових дизайнерів: а – китиці, Azzaro, FW19/20; б – пір'я, Dries Van Noten, SS20; в – принт, Oscar De La Renta, SS20; г – вишивка рішельє, Oscar De La Renta, SS20; д – гофре, Oscar De La Renta, SS20; е – принт, драпірування, Rodarte, SS20

Додаток К ГЛОСАРІЙ

Аплікація — спосіб створення художніх зображень, орнаментів шляхом наклеювання, нашивання на тканину, трикотажне полотно, шкіру, замшу чи папір різнокольорових кусочків якого-небудь матеріалу (тканини, тасьми, хутра, шкіри, паперу тощо).

Бант — оздоблення одягу окремою деталлю у вигляді стрічки, зав'язаної у кілька петель.

Батик — ручний розпис по тканині з використанням спеціальних сумішей. На тканину — шовкову, бавовняну, вовняну або синтетичну — наносять відповідну тканині фарбу. Для отримання чітких контурів на стику фарб використовують спеціальний закріплювач, що має назву резерв.

Бахрома — гладенька тасьма, сплетена чи зв'язана, з висячими з одного боку у певному порядку нитками, китицями чи прядками, що слугує для обробки, прикрашання одягу.

Бейка — деталь виробу для його оздоблення у вигляді одинарної або складеної вдвоє смужки матеріалу, яку вшивають поміж деталями або настрочують на них.

Буфи — конструктивно-декоративний елемент одягу у вигляді ділянок деталей різної форми, стягнутих складками, зборками за певною схемою для отримання об'ємної форми або для оздоблення.

Вишивка — вид оздоблення текстильних виробів, при якому рисунок візерунка наносять на тканину за допомогою кольорових, золотих і срібних ниток, бісеру, стеклярусу, намистин тощо.

Вишивка люневільським гачком — вишивка бісером і стеклярусом за допомогою спеціального гачка. Вишивка із застосуванням нанизаних бісеру або стеклярусу, в результаті чого отримується об'ємна форма візерунку.

Волан — деталь швейного виробу для його оздоблення у вигляді широкої смужки матеріалу, з'єднаної з виробом краєм одного з поздовжніх боків, конструкція якої забезпечує утворення хвилястого краю.

Гільйошування – метод створення ажурного орнаменту за допомогою випалювання на тканині візерунку.

Гофре – дрібні, поставлені на ребро складки на тканині, які утворюють на матеріалі суцільну ребристу поверхню.

Драпіровка – вільно лежачі чи спадаючі складки різного характеру з подальшим їх закріпленням.

Защип – дрібна, вузька застрочена складка.

Зборки – тканина, зібрана у вигляді дрібних складочок і зшита разом.

Інкрустація – оздоблення поверхні виробу нанесенням візерунка твердими матеріалами. Під час виконання інкрустації візерунок та його місце розташування може бути різним, матеріалом можуть бути різного розміру та якості стрази, паєтки, буси, каміння, металеві пластини тощо.

Інкрустація – техніка оздоблення виробів з хутра, яка полягає у вшиванні деталей оздоблення, як правило іншого кольору або фактури, в деталі виробу. Також інкрустацією називається декорування тканини камінням, шляхом його наклеювання.

Кант – оздоблювальна деталь у вигляді вузької смужки матеріалу, частіше контрастного кольору, тасьми, вшитої у шов, або у вигляді широко настроєної чи пришитої смуги тканини.

Лампас – широка смуга з кольорового сукна, що нашита вздовж бічних швів штанів, характерна для різних видів військової форми та уніформи.

Мереживо – смужка або кусок текстилю чи текстильний ажурно-сітчастий виріб без ткані основи, в якому ажурний орнамент і зображення утворюються у результаті переплетення ниток (шовкових, бавовняних, вовняних, металевих тощо) способом шиття, в'язання чи плетіння.

Пачворк, печворк – вид рукоділля, шиття з клаптиків тканини, кусочків шкіри тощо.

Перфорація – техніка оздоблення з метою утворення отворів шляхом тиснення. В цій техніці передбачене виготовлення значного числа отворів різноманітної форми в матеріалі.

Плісе – дрібні незастрочені припрасовані паралельні складки на тканині, отримані шляхом спеціальної термічної обробки, часто з використанням хімічних речовин і спеціальних шаблонів.

Розпис одягу – вид оздоблення, який передбачає нанесення рисунку на готовий вид одягу.

Рюш – деталь швейного виробу для його оздоблення у вигляді смужки матеріалу з обробленими з двох, трьох або чотирьох боків та з утвореними зборками або складками посередині.

Складки – тканина із загинами різного напрямку та величини. Складки бувають однобічні, зустрічні, бантові, віялоподібні, плісе і гофре.

Тасьма – вузька тканина стрічка матеріалу або смужка тканини для оздоблення виробів, а також для зв'язування, скріплення чого-небудь.

Шлярка – оздоблювальна деталь швейного виробу у вигляді косої чи поперечної смужки матеріалу, зібраної з одного боку в зборку, складки, або плісірованої та з'єднана призібраним краєм з виробом.

Наукове видання

Калина ПАШКЕВИЧ, Цзянсінь ЛЮ

**ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ
В ДИЗАЙНІ ОДЯГУ XX – XXI СТОЛІТТЯ**

Монографія

Редактор К. Л. Пашкевич

Відповідальний за поліграфічне виконання Л. Л. Овечкіна

Підп. до друку 25.01.2023 р. Формат 60x84 1/16.
Ум. друк. арк. 11,62. Облік. вид. арк. 9,10. Наклад 300 пр. Зам. 1890.

Видавець і виготовлювач Київський національний університет технологій та дизайну.
вул. Мала Шияновська, 2, м. Київ-11, 01011.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 993 від 24.07.2002.